

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMDE VE SOSYAL HAYATTA SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLENMELERİ
ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE VE SOSYAL HAYATTA SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLENMELERİ

**GAZİANTEP'TEKİ SURİYELİ SİĞİNMACILARIN TÜRK
EĞİTİM SİSTEMİNE ENTEGRASYONUNDA YAŞANAN
SORUNLARA İLİŞKİN STK'LARIN GÖRÜŞLERİ ve
ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİN İNCELENMESİ(GAZİANTEP İLİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YUSUF TÜFEKÇİ

GAZİANTEP
OCAK 2020

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMDE VE SOSYAL HAYATTA SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLENMELERİ
ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE VE SOSYAL HAYATTA SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLENMELERİ

**GAZİANTEP'TEKİ SURİYELİ SİĞİNMACILARIN TÜRK
EĞİTİM SİSTEMİNE ENTEGRASYONUNDA YAŞANAN
SORUNLARA İLİŞKİN STK'LARIN GÖRÜŞLERİ ve
ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİN İNCELENMESİ(GAZİANTEP İLİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YUSUF TÜFEKÇİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ayhan DOĞAN

GAZİANTEP
OCAK 2020

TEZ ONAY SAYFASI

Öğrencinin Adı ve Soyadı : Yusuf TÜFEKÇİ

Üniversite : Gaziantep Üniversitesi

Enstitü : Graduate School of Educational Sciences

Anabilim Dalı ve Program : Eğitimde ve Sosyal Hayatta Sivil Toplum

Örgütlenmeleri ABD Eğitimde ve Sosyal Hayatta Sivil Toplum Örgütlenmeleri

Yüksek Lisans Programı

Tezin Başlığı : “Gaziantep’teki Suriyeli Sığınmacıların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunda Yaşanan Sorunlara İlişkin STK’ların Görüşleri ve Çözüm Önerilerinin İncelenmesi (Gaziantep İli)”

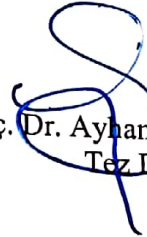
Tezin Savunma Tarihi : 10/01/2020

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KILIÇ
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ayhan DOĞAN
Tez Danışmanı

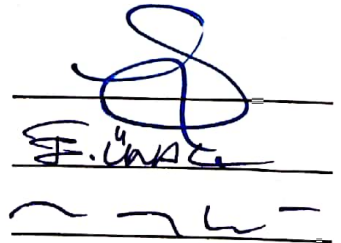
Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

Doç. Dr. Ayhan DOĞAN (Jüri Başkanı)

Prof. Dr. Emre ÜNAL

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sabri GENÇ

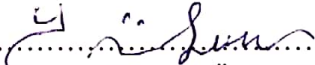

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Onayı

Dr. Öğr. Üyesi Erhan TUNÇ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde, bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

İmza: .....

Adı ve Soyadı: Yusuf TÜFEKÇİ

Öğrenci Numarası: 201622841

Tezin Savunma Tarihi: 10.01.2020

ÖZET

GAZİANTEP’TEKİ SURİYELİ SİĞINMACILARIN TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNE ENTEGRASYONUNDA YAŞANAN SORUNLARA İLİŞKİN STK’LARIN GÖRÜŞLERİ ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİN İNCELENMESİ

TÜFEKÇİ, Yusuf

Yüksek Lisans Tezi,

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitimde ve Sosyal Hayatta Sivil Toplum Örgütlenmeleri Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ayhan DOĞAN

Ocak 2020, 139 sayfa

Bu araştırmada, savaş nedeniyle Türkiye’ye gelmek zorunda kalan ve Gaziantep’e yerleşen Suriyeli sığınmacıların Türk eğitim sistemine entegrasyonunda yaşanan sorunlara ilişkin sivil toplum kuruluşu yöneticilerinin görüşlerini ve çözüm önerilerini incelenmek amaçlanmıştır. Araştırma modeli durum çalışmasıdır. Araştırmanın çalışma evrenini, Gaziantep ilindeki sivil toplum kuruluşu yöneticileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, Gaziantep ilindeki 12 sivil toplum kuruluşu yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmada verilerinin toplamasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanılmasına karar verildikten sonra araştırmacı tarafından bir “Yönetici Görüşme Formu” geliştirilmiştir ve katılımcıların kişisel özelliklerini belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak en çok dil problemi yaşadıkları ortaya çıkmaktadır. Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadığı problemlere ilişkin çözüm önerisi olarak en çok da dil eğitimine yönelik belirtilmiştir. Suriyeli Sığınmacıların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunda sivil toplum kuruluşu yöneticilerinin büyük çoğunluğu Suriyeli öğrenciler için Türkçe dil eğitiminin yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda yapılan çalışmalar değerlendirmesinde sivil toplum örgütlerinin yarısına yakınının dil eğitimi çalışmalarının olduğunu ifade etmişlerdir. Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik çoğunlukla ayrımcılık tutumunda oldukları tespit edilmiştir. Türk öğrenciler ile Suriyeli

öğrencilerin kaynaşması için sosyal, kültürel, sportif etkinlikler ve eğitimler düzenlenmesi, ırkçı söylemlerden uzak durulması gerektiği önerilmiştir. Uyum aktörlerinin (kamu kurumları, politika yapıcılar, STK'lar) Suriyeli öğrencilerin uyumuna yönelik yaptığı faaliyetlerin olumlu olduğu ifade edilmiştir. Yapılan faaliyetlerin en çok uyum çalışmaları, sonra da dil eğitimi olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Entegrasyon, Suriyeli sığınmacılar, Sivil toplum kuruluşu yöneticisi.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF NGOs' VIEWS ON SOLUTIONS AND SOLUTION PROPOSALS IN THE INTEGRATION OF SYRIAN REFUGEES IN THE TURKISH EDUCATION SYSTEM IN GAZIANTEP

TÜFEKÇİ, Yusuf

MA Thesis,

Educational Sciences Department

Civil Society Organizations in Education and Social Life Program

Thesis Advisor: Assoc. Dr. Ayhan Doğan

January 2020, 139 pages

In this study, it is aimed to investigate that opinions and solution proposals of NGOs' managers related to the integration problems in the Turkish education system of Syrian refugees who had to come to Turkey and settled in Gaziantep because of the war. The research model is case study. The study universe of the research consists of Non-Governmental Organization managers in Gaziantep. The sample of the study consists of 12 Non-Governmental Organization managers in Gaziantep province. After the decision was made to use the semi-structured interview technique in the collection of the data in the research, an "Executive Interview Form" was developed by the researcher and the "Personal Information Form" developed by the researcher was used to determine the personal characteristics of the participants. As a solution proposal for the problems Syrian students face during the education process, it is stated mostly for language education. In the integration of Syrian Refugees into the Turkish Education System, the vast majority of non-governmental organizations stated that Turkish language education was not sufficient for Syrian students. In the evaluation of the studies on the linguistic integration of Syrian students, they stated that almost half of the non-governmental organizations have language education studies. It was determined that Turkish students mostly have discrimination attitude towards Syrian students. It was stated that the activities of integration actors (public institutions, policy makers, NGOs) towards the adaptation of Syrian students are positive. It was determined that the activities carried out were mostly adaptation studies and then language education.

Keywords : integration, Syrian Refugees, NGOs' Managers

ÖNSÖZ

Sivil toplum; devlet müdahalesini kabul etmeyen ya da siyasal iktidarın belirleyici olmadığı, bireylerin ve grupların herhangi bir makamdan izin almadan kendi irade ve istekleri ile örgütlenebildikleri, bireylerin ve grupların kendi kaderlerini tayin edebildiği, maksimum düzeyde bireysel özgürlüğü hedefleyen, maksimum düzeyde aktif demokratik katılımın olduğu, buna karşılık askeri ve sivil bürokrasinin de minimum düzeyde olduğu, her türlü sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel etkinliklerin örgütlü olarak gerçekleştirilebildiği organizasyonel bir faaliyet alanıdır.

2011’de Suriye’de başlayan savaştan en çok etkilenen ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Gaziantep Valiliği İl Göç İdaresinin Mayıs 2018 verilerine göre Türkiye’de kayıtlı Suriyelilerin sayısı 3 milyon 586 bin 679’dur. Bu sayısının Türkiye nüfusuna oranı ise %4’tür. Gaziantep ilinde kayıtlı 384 bin 290 Suriyeli bulunmaktadır. Bu sayı Gaziantep nüfusunun %19.16’sı gibi oldukça yüksek ve önemli bir oranı karşılamaktadır. 2011’de Suriye’de başlayan savaştan en çok etkilenen ülkelerin başında Türkiye’nin geldiğine dair pek çok somut neden ve görüş bulunmaktadır. Başta sınır kentleri olmak üzere, neredeyse Türkiye’nin tamamı bu süreçte savaştan kaçan insanların sığındıkları birer güvenli liman olmuştur. Özellikle de Gaziantep, hem Suriye sınırında yer almasından hem de tarihsel açıdan Halep’le olan ticari ve kültürel ilişkilerden dolayı yüz binlerce Suriyelilerin ilk sığındığı noktalarından biri olmuştur. Türkiye’ye gelen Suriyelilerin büyük bir bölümünün yolu Gaziantep ilinden geçmiştir.

Bu çalışma savaş nedeniyle Türkiye'ye gelmek zorunda kalan ve Gaziantep'e yerleşen Suriyeli sığınmacıların Türk eğitim sistemine entegrasyonunda yaşanan sorunları ve çözüm önerilerini STK'ların görüş açılarıyla ortaya koymaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde "Problemin Durumu", "Araştırmanın Amacı", "Araştırmanın Önemi", "Problem Cümlesi", "Sayıtlılar", "Sınırlılıklar", "Tanımlar"a, ikinci bölümünde kuramsal anlamda göç kavramına; göç olgusunun tarihsel gelişimine, Suriye iç savaşıyla başlayan kitlesel göç karşısında Türkiye'deki duruma, Suriyeli çocuklara yönelik uygulanan eğitim politikalarına ve bu konuda yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Gaziantep'teki Suriyelilerin eğitimindeki durum yansıtılmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde "Araştırma Modeli", "Çalışma Grubu", "Veri Toplama Araçları", "Verilerin Çözümü ve Yorumu" başlıklarına yer verilmiştir. Dördüncü bölümde katılımcı görüşleri doğrultusunda elde edilen "Bulgular" yer almaktadır. Beşinci bölümde "Tartışma"; altıncı ve son bölümde ise bulgulara dayanılarak elde edilen araştırmanın "Sonuç ve Öneriler" kısmı yer almaktadır.

Tez çalışmam sırasında deneyim ve bilgileri ile en büyük desteği veren değerli hocam Doç. Dr. Ayhan DOĞAN'a teşekkürlerimi sunuyorum. Sevgili eşim Kevser; kızım Betül ve oğlum Muhammed Zahid'e de çalışmam sırasında bana gösterdikleri sabırla destek oldukları için teşekkür ediyorum.

Yusuf TÜFEKÇİ

Ocak, 2020

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TEZ ONAY SAYFASI	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
EKLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR	xiv

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	2
1.3. Araştırmanın Amacı.....	3
1.4. Araştırmanın Önemi.....	3
1.5. Sayılıtlar	4
1.6. Sınırlılıklar	4
1.7. Tanımlar	4

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Göç	5
2.1.1. Göçün Tanımı.....	6
2.1.2. Göç İle İlgili Kavramlar	9
2.1.2.1. Göçmen	9
2.1.2.2. Mülteci	10
2.1.2.3. Sığınmacı ve iltica tanımı.....	10
2.1.2.4. Vatansız kişi	12
2.1.2.5. Geçici koruma	12
2.2. Göç ve Uyum	13

2.2.1. Uyum Kavramı.....	15
2.2.2. Okula Uyum ve Suriyeli Çocuklar.....	16
2.2.3. Sosyal Kültürel Uyum.....	22
2.3. Kitlesele Göç ve Eğitimsel Boyutu.....	23
2.4. Suriye'den Türkiye'ye Göç ve Türkiye	24
2.4.1. Türkiye'de Yasal Göç İlişkin Yasal Düzenlemeler.....	26
2.4.1.1. Pasaport kanunu	26
2.4.1.2. Yabancıların çalışma izinleri hakkında kanun	26
2.4.1.3. Doğrudan yabancı yatırımlar kanunu.....	27
2.4.1.4. İskân kanunu	28
2.4.1.5. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) 28	
2.5. Türkiye'deki Suriyelilerin Durumu ve Boyutu	31
2.5.1. Türkiye'nin Göç ve Uyum Stratejisi.....	33
2.5.2. Suriyeli Çocukların Eğitimine Dair Uygulanan Politikalar	35
2.6. Türkiye'deki Sivil Toplum Örgütleri ve Tarihçesi	38
2.6.1. Sivil Toplum Örgütlerinin Suriyelilerin Uyumundaki Rolü	46
2.6.2. Sivil Toplum Örgütlerinin Eğitimdeki Rolü ve Yeri	53
2.6.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitime Etkileri.....	59
2.7. İlgili Araştırmalar.....	60

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	67
3.2. Çalışma Grubu	68
3.3. Veri Toplama Araçları	71
3.4. Verilerin Çözümlemesi	73

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUM

4.1. Gaziantep'teki Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Sürecinde Yoğun Olarak Yaşadığı Problemlere Dair STK'lerin Görüşleri Ve Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular 77	
4.2. Gaziantep'teki, Suriyeli Öğrencilerin Dilsel Entegrasyonun Yeterliliğine İlişkin STK'lerin Görüşleri ve Yapılan Uygulamalara İlişkin Bulgular	84
4.3. Gaziantep'teki Suriyeli Öğrencilerin Okul Ortamında Türk Öğrencilerle Entegrasyonunda Karşılaşılan Sorunlara Dair STK'lerin Görüşleri ve Çözüm Uygulamalarına İlişkin Bulgular.....	88

4.4.Gaziantep'teki Suriyeli Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunda Uyum Aktörlerinin (Kamu Kurumları, Politika Yapıcılar, STK'ler) Faaliyetlerine Dair STK'lerin Görüşlerine İlişkin Bulgular	93
---	----

BÖLÜM V

TARİTİŞMA

5.1.Gaziantep'teki “STK Temsilcilerinin”, Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Sürecinde Yoğun Olarak Yaşadığı Problemlere İlişkin Görüşlerine ve Çözüm Önerilerine Yönelik Tartışmalar	100
5.2.Gaziantep'teki “STK Temsilcilerinin”, Suriyeli Öğrencilerin Dilsel Entegrasyonunda Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri ve Çözüm Uygulamalarına Yönelik Tartışmalar.....	103
5.3.Gaziantep'teki “STK temsilcilerinin”, Suriyeli Öğrencilerin Okul Ortamında Türk Öğrencilerle Entegrasyonunda Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri ve Çözüm Uygulamalarına Yönelik Tartışmalar	104
5.4.Gaziantep'teki “STK Temsilcilerinin”, Suriyeli Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunda Uyum Aktörlerinin (Kamu Kurumları, Politika Yapıcılar, STK'ler) Faaliyetlerine İlişkin Görüşlerine Yönelik Tartışmalar	106

BÖLÜM VI

SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. Sonuç.....	108
6.2. Öneriler	111
KAYNAKÇA	112
EKLER.....	122
EK-1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	123
ÖZGEÇMİŞ	125
VITAE.....	125

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1. Katılımcıların cinsiyeti, yaş, eğitim durumu, mesleği ve sivil toplum kuruluşundaki yöneticilik süresi.....	70
Tablo 4.1. “Sivil Toplum Örgütleri yönetici görüşmelerinin analizinden elde edilen temalar.....	76
Tablo 4.2. ““Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemler” teması.....	77
Tablo 4.3. “Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere çözüm önerileri” teması.....	80
Tablo 4.4. “Türkçe dil eğitiminin Suriyeli öğrencilerin entegrasyonu için yeterliliği” teması.....	84
Tablo 4.5. “Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda yapılan uygulamalar” teması.....	86
Tablo 4.6. “Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumları” teması.....	88
Tablo 4.7. “Türk öğrenciler ile Suriyeli öğrencilerin kaynaşması için yapılabilecek çalışmalar” teması.....	91
Tablo 4.8. “Uyum aktörlerinin (kamu kurumları, politika yapıcıları, STK'ler) Suriyeli öğrencilerin uyumuna yönelik yürüttüğü faaliyetlerin değerlendirilmesi” teması.....	93
Tablo 4.9. “Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında STK'lerin yürüttüğü faaliyetler” teması.....	96

ŞEKİLLER LİSTESİ**Sayfa**

Şekil 2.1. Dünyada en çok sığınmacı barındıran ülkelerin dağılımı.....32

EKLER LİSTESİ

Sayfa

Ek 1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	123
---	-----

KISALTMALAR

GEM: Geçici Eğitim Merkezi

IOM: Uluslararası Göç Örgütü

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, araştırmanın problem cümlesi ve alt problemler, sınırlılıklar, sayıtlılar ve tanımlar ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Günlük dilde, genellikle de halk arasında sivil toplum denildiğinde “askerî yönetimden arınmış toplum” anlaşılmaktadır. Sosyolojik olarak ise kendiliğinden ve iradî olarak örgütlenmiş toplulukların var olduğu toplumlar anlaşılır.

Sivil toplum kavramı ile devlet ve demokrasi kavramları arasında önemli bir ilişki vardır. Sivil toplum için demokrasi olmazsa olmaz bir fenomen olurken, sivil toplum kavramı da literatürdeki yerini önce devlet benzerliğine daha sonra da devlet karşıtlığına borçludur denilebilir. Başka bir ifade ile sivil toplum kavramı, bütün varlığını ve anlamını devlet karşısında kazanmıştır da denebilir.

Sivil toplum; devlet müdahalesini kabul etmeyen ya da siyasal iktidarın belirleyici olmadığı, bireylerin ve grupların herhangi bir makamdan izin almadan kendi irade ve istekleri ile örgütlenebildikleri, bireylerin ve grupların kendi kaderlerini tayin edebildiği, maksimum düzeyde bireysel özgürlüğü hedefleyen, maksimum düzeyde aktif demokratik katılımın olduğu, buna karşılık askerî ve

sivil bürokrasinin de minimum düzeyde olduğu, her türlü sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel etkinliklerin örgütlü olarak gerçekleştirilebildiği organizasyonel bir faaliyet alanıdır.

2011’de Suriye’de başlayan savaştan en çok etkilenen ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Gaziantep Valiliği İl Göç İdaresinin Mayıs 2018 verilerine göre Türkiye’de kayıtlı Suriyelilerin sayısı 3 milyon 586 bin 679’dur. Bu sayının Türkiye nüfusuna oranı ise %4’tür. Gaziantep ilinde kayıtlı 384 bin 290 Suriyeli bulunmaktadır. Bu sayı Gaziantep nüfusunun %19.16’sı gibi oldukça yüksek ve önemli bir oranı karşılamaktadır. Bütün bu demografik, kültürel ve ekonomik değişkenlere rağmen genelde Türkiye’de, özelde ise Gaziantep’te yaşayan Suriyelilere dair araştırmaların oldukça dar kapsamlı ve sınırlı olmasından dolayı bu araştırmada Gaziantep’e yerleşen Suriyeli sığınmacıların Türk eğitim sistemine entegrasyonunda yaşanan sorunlara ilişkin STK’lerin görüşleri ve çözüm önerileri incelenmiştir.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi: *“Gaziantep’teki Suriyeli sığınmacıların Türk eğitim sistemine entegrasyonunda yaşanan sorunlara ilişkin STK’lerin görüşleri ve çözüm önerileri nedir/nasıldır?”*. Söz konusu problem cümlesi çerçevesinde şu alt araştırma soruları oluşturulmuştur:

1. Gaziantep’teki “STK temsilcilerinin”, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadığı problemlere ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri nelerdir?

2. Gaziantep’teki “STK temsilcilerinin”, Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonunda karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri nelerdir?

3. Gaziantep'teki "STK temsilcilerinin", Suriyeli öğrencilerin okul ortamında Türk öğrencilerle entegrasyonunda karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri nelerdir?

4. Gaziantep'teki "STK temsilcilerinin", Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonunda uyum aktörlerinin (kamu kurumları, politika yapıcılar, STK'ler) faaliyetlerine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

2011'de Suriye'de başlayan savaştan en çok etkilenen ülkelerin başında Türkiye'nin geldiğine dair pek çok somut neden ve görüş bulunmaktadır. Başta sınır kentleri olmak üzere, neredeyse Türkiye'nin tamamı bu süreçte savaştan kaçan insanların sığındıkları birer güvenli liman olmuştur. Özellikle de Gaziantep, hem Suriye sınırında yer almasından hem de tarihsel açıdan Halep'le olan ticari ve kültürel ilişkilerden dolayı yüz binlerce Suriyelinin ilk sığındığı noktalardan biri olmuştur. Türkiye'ye gelen Suriyelilerin büyük bir bölümünün yolu Gaziantep ilinden geçmiştir. Bu çalışmanın temel amacı, savaş nedeniyle Türkiye'ye gelmek zorunda kalan ve Gaziantep'e yerleşen Suriyeli sığınmacıların Türk eğitim sistemine entegrasyonunda yaşanan sorunlara ilişkin STK'lerin görüşleri ve çözüm önerilerini incelemektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma Türkiye'ye savaş nedeni ile göç etmek zorunda kalmış Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonunda Gaziantep ilindeki sivil toplum örgütlerinin görüşlerini ve çözüm önerilerini ortaya koyması açısından önemlidir.

1.5. Sayılılar

1. Araştırmanın görüşme formuna gönüllü olarak katılan yöneticilerin görüşmeyi içten ve doğru bir şekilde yaptığı varsayılmıştır.
2. Araştırmacı tarafından hazırlanan ve geçerliliği uzman tarafından kontrol edilen yarı yapılandırılmış görüşme sorularının araştırmanın amacına dönük olarak ölçülmek isteneni doğru ölçtüğü varsayılmıştır.
3. Nitel ölçme aracıyla elde edilen verilerin gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Bu araştırmanın çalışma grubunu Gaziantep ilindeki sivil toplum kuruluşları oluşturmaktadır.
2. Araştırma, Gaziantep ilinin sivil toplum kuruluşlarında görev yapan katılımcı yöneticilerle sınırlıdır.
3. Araştırma kapsamındaki katılımcıların görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorularla sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Suriyeli Öğrenci: Suriye’de meydana gelen olaylar nedeniyle Türkiye’ye göç ederek Türkiye’de devlet okullarında eğitim gören ve geçici koruma altında bulunan öğrencidir.

Türk Öğrenci: Türk vatandaşı olan ve Türkiye’de devlet okullarında Suriyeli öğrencilerle aynı sınıfta eğitim gören öğrencidir.

Uyum: Toplumsal çevreye veya bir duruma uyma, uyum sağlama, intibak, entegrasyon. (www.tdk.gov.tr)

Sivil Toplum Örgütü: Toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birlik, sivil toplum örgütü.(www.tdk.gov.tr)

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde; göç ve göç kavramları, göç türleri, göç olgusunun tarihçesi, yakın tarihte yaşanan Suriye'den Türkiye'ye başlayan göç dalgası ve Suriyeli çocuklara yönelik eğitim politikalarını içeren uygulamalar ve literatürde yer alan kaynaklar incelenecektir.

2.1. Göç

Yeryüzünde insanlık tarihinin başladığı andan itibaren göç gerçeği hep varolmuştur. İnsanların bireysel ya da topluluklar halinde çeşitli nedenlerle yer değiştirme talepleri yıllarca göç kavramının incelenmesine neden olmuştur. Göç olgusu üzerinde çalışan bilim insanlarınca birden fazla tanım yapılmıştır. Göç'ü; "Uluslararası bir sınırı geçerek veya devlet içinde yer değiştirmektir." şeklinde tanımlayan Uluslararası Göç Örgütü (IOM)'nün Göç Terimler Sözlüğü'nde göç (migration) olarak ifade edilmektedir. Sebebi, süresi ve yapısı hangi nedenle ortaya çıkarsa çıksın ikame edilen yerde yapılan değişiklik olarak tanımlanmaktadır. Göç sürecini zorla göç ettirilenler, mülteciler ile maddi göçmenler oluşturmaktadır (IOM, 2009). Göç üzerine yapılan bütün tanımlamaların üzerinde kabul görmüş temel yargı, "ikame edilen yerde değişikliğe gitmek"tir ve bu kabul öne çıkmaktadır.

Göçün kuramsal çerçevesinin yer aldığı ikinci bölümde; göç, göç ve uyum, kitlesel göç ve eğitimsel boyut, Suriye'den Türkiye'ye göç ve Türkiye, Türkiye'deki Suriyelilerin durumu ve bunun uzantıları, Türkiye'deki sivil toplum örgütleri ve tarihçesi ile ilgili yapılan çalışmalara değinilecektir.

2.1.1. Göçün Tanımı

Göç terminolojisi, geniş toplumsal yankılar ortaya koyan sosyal hareketliliği anlatmaktadır (Çağlayan, 2015: 193). İnsanlık tarihinin başladığı günden bugüne kadar, ikame edilen yerde değişikliğe gidilmesi eylemi olarak açıklanan göçlerin içeriği ve sayısal sonuçları, daima bir yenilik içinde değerlendirilmiştir. Tarihin ilk başlarında coğrafi mevsim şartları, kıtlık ya da savaş gibi sebeplerle ortaya çıkan bu, ikame edilen yerde değişikliğe gidilmesi eylemi, gün geçtikçe yerini toplumsal, siyasal, kültürel ya da eğitimsel nedenlere terk etmiştir (Dönmez Kara, 2015: 11). Bundan dolayı tarih boyunca göç eylemleri, bilim insanlarının ilgisini çekmiş, göçle ilgili diğer araştırmalarla kavram açıklamalarının yapılmasına sebep olmuştur. (Akıncı, Nergiz ve Gedik: 2014: 60-61). Göç olgusu ve süreci, sürekli bir değişim göstermesi sebebiyle, başlangıcı ve sonucuyla beraber çalışılması gereken kavramdır (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 249-250). Bütün göç hareketleri, gerek nedenleri ve muhtevası, gerekse ortaya çıkış durumuyla diğer göçlerden ayrılmaktadır. Farklılığın bu boyutu, göçe dair çeşitli dallarda çalışan bilim insanlarının farklı tanımlamalar ortaya atmalarına neden olduğundan, genel ve kapsayıcı bir tanımlama hususunda ortak noktada birleşilememesine de neden olmaktadır (Taşçı, 2009: 178; Çağlayan, 2013: 87).

Tüm dünya, endüstri ihtilali ile baş gösteren süreçte, önce Avrupa devletlerini ardından öteki devletleri etkisine alan, Avrupa devletlerinde köy ve şehirlerle ilgili alanlarla faydalı ve faydasız varyasyonlara neden olmuştur (Kurt,

2006, 149). Amerika Birleşik Devletlerinin Üçüncü Devlet Başkanı Thomas Jefferson, ‘‘Biz, Avrupa’da olduğu gibi, büyük kentlerde birbirimizin üzerine yığıldığımız zaman, yine biz de aynı Avrupa’da olduğu gibi sapıklık ve çürümeye sürükleneceğiz ve onların, orada yaptığı gibi birbirimizi yemeye başlayacağız.’’ söylemiyle olumlu görmediğı düşüncesini belirterek bu hareketin içinde olmayacaklarını söylemişse de ülkelerin hiçbiri bu fırtınadan kendini koruyamamış ve II. Dünya Harbiyle göç hareketi eylem olarak devam etmiştir. (Cook, Gittel ve Mack, 1973: 3’den aktaran Kurt, 2006: 149).

İnsanların yaşamının tamamını veya bir bölümünü idame ettirmek için, belirli bir süreli veya süresiz olarak ikamet bölgelerinden farklı yerleşim yerlerine gerçekleştirdikleri, alansal ikame edilen yerde değişikliğe gidilmesi eylemi şeklinde nitelenen göçün; sosyal, kültürel, alansal, siyasi ve ekonomik bir çok noktadan ele alınması gerekir (Şen, 2014: 233; Özdemir, 2008: 89; Taşçı, 2009: 178). Göç kavramını sadece ikame edilen yerde değişikliğe gidilmesi eylemi olarak görmek eksik bir ifade olarak kalır. Göç, başka bir tabirle; yüksek yaşam kalitesine ulaşmak ve yüksek yaşam kalitesiyle daha iyi şartlar altında iş yapmak isteyen bireylerin bu hayallerine kavuşmak niyetiyle ikamet ettikleri yerleşim bölgelerinden ayrılarak farklı yönlelere gidip süreli veya süresiz yerleşme talepleridir, şeklinde tanımlanabilmektedir (Aksoy, 2012: 293). Göç olgusunun göz ardı edilmemesi gereken bir özelliğı de, göç ile yerleşilen bölge veya devletteki insanların sayısal varlığına ve kültürel özelliklerine yaptığı etkidir. Bu nedenle göç, köy, şehir ve ülkelerdeki yaşayan insan sayısının artmasına olumlu etkisi olacağı gibi, negatif yönde tesir de edebilir (Eş ve Ateş, 2004: 212). Göçün modern dünya üzerindeki uluslararası etkisini Castles ve Miller, Göçler Çağı adlı eserlerinde ele almışlardır. Göç olgusunu, ‘‘göç gönderen ve göç himayesine katan, ayrıca büyük kapsamlı olması nedeniyle sosyal yeni oluşumlara kaynak olan çoklu bir hareket’’ olarak ifade etmişlerdir. Farklı bir ülkedeki yaşam tecrübesi ve göç, hali hazırdaki düşüncelerin farklılaşmasına neden olmuş, göç eden insanların veda

ederkenki fikir ve amaçları hususunda veri oluşturmamaktadır. Ülkelerin hiçbiri yaşanan göç hareketi sebebiyle oluşacak ırksal farklılaşmayı istememiş olsa bile, ülke siyasetinde, iş gücü pazarında, yerel hüviyet ve ülkeler münasebetleri hususlarında budunsal azınlıklar meydana getirmiştir (2008: 29).

Castles ve Miller'e göre ekonomik, toplumsal uğraşlar ve şiddetli çatışmalar nedeniyle göç kavramında yeni tarzlar ortaya çıkmıştır. Bu nedenlerden dolayı göç kavramının beş ana yönelimini şöyle tanımlamaktadırlar ((2008: 12). Castles, S. ve Miller, M. J. (2008)).

1. Göç Olgusunun Evrenselleşmesi: Göç hareketinin artmasıyla birlikte devletler, bu eylemden nasibini almaktadır. İnsanları göç eden bölge ve devletlerin çoğalmasıyla, göç edilen devlet ve bölgeler çeşitli kültürel öğeleri barındıran insanları devletlerine kabul edebilmektedirler.

2. Göç Olgusunun İvmelenmesi: Göç hareketi ve bu eylem büyüklüğünün günümüzde artmasıyla, devletlerin göç ile ilgili siyasetlerinde farklılaşmalar yaşanmaktadır.

3. Göç Olgusunun Değişimi: Devletler sürekli aynı çeşit göç türünden ziyade, çok farklı göç çeşidiyle yüz yüze kalabilmektedirler. Göç tiplerinin artması, devletlerin uluslararası arenada göç hareketi eylemiyle başatmede işini bir hayli zorlaştırmaktadır.

4. Göç Olgusunun Cinsiyetleşmesi: Tarihte göç hareketleri incelendiğinde erkek hegemonyasının baskın olduğu görülmektedir. Ülkelerarası göçlerle birlikte, göç eden insanların cinsiyet dağılımlarında büyük kısmı, giderek artan kadın sayısı oluşturmaktadır.

5. Göç Olgusunun Politikleşmesi: Devletlerin küresel politikaları, çift ülke ilişkileri ve öz politikalarındaki etnik siyasetin yansımasıyla, ülkeler arası yer değiştirme hareketinin bu etnik politikadan payını aldığı söylenmektedir.

Zaman, göç için önemli bir mihenk taşıdır. Süreli yapılan göç hareketliliğinde önemli noktalardan biri, göç ile yeni yerleşilen coğrafi alanda ne kadar zaman kalınacak olmasıdır. Bu zaman zarfı bazen bir sene, bazen de daha fazla olarak belirtilmiş olsa dahi bu hususa dair bir görüş birliğine ulaşılamamıştır (Tekeli, 1998: 9). Göçe katılan kişilerin, göç ile ilgili düşünceleri de göçe dair farklı bir konu oluşturur. Göçle birlikte ikamet edilen yerin değişmesi, ayrıca göç eden bireyin bu değişmeyi “sürekli bir niyet ve düşünceyle” gerçekleştirmiş olması önemli bir husustur. Ancak bu düşüncenin veya isteğin objektifliği hususunda mutlak bir tespit yapılamayacağından dolayı, bu düşünce bazen görmezden gelinmektedir (Taşçı, 2009: 180-181).

2.1.2. Göç İle İlgili Kavramlar

Genel olarak daha önce yapılmış göç tanımlamaları incelendiğinde, göçün siyasal, toplumsal, kültürel ve ekonomik kavram olduğu gibi ayrıca bireysel de bir süreç içerdiği görülmektedir. Bu sebeple, göç edenlerin ve göçe dair kavramların net şekilde ortaya konması gerekmektedir. Bu konu başlığı altında göçe dair kavramlardan bahsedilecektir.

2.1.2.1. Göçmen

Ziya (2012) tarafından göçmen; genelde maddi sebeplerden dolayı halinden ve yerinden memnun olmayıp; legal veya illegal yollardan doğup büyüdüğü ülkeden ayrılarak farklı memleketlere yerleşip hayatını orada idame ettiren el kişidir. Taşkın (2014) ise göçmeni; yasal olarak vatandaşı olduğu ülkeyi genelde maddi sebeplerden kaynaklı, kendi rızasıyla bırakıp farklı bir devlete, yasal görevlilerin izin onayıyla girip, kanunlarla belirlenmiş çerçevede o devlette hayatını sürdüren birey olarak ifade etmektedir. Göç eden bireyin legal yollarla ülkesini bırakıp başka bir ülkeye illegal şekilde girmesine karşın süresi dolduğu

halde yaşadığı devleti terk etmeyerek orada yaşamaya devam etmesi de ‘yasa dışı göç’ adı altında açıklanabilir. Bu illegal göçü yapan bireye ‘yasa dışı göçmen’ denir (Taşkın, 2014).

2.1.2.2. Mülteci

Çeşitli nedenlerden dolayı yaşamından endişe edip çekindiğinden, kimliğine sahip olduğu devletin dışındaki yerlerde olan ve ülkesinin himayesi altında olmayan, kendi vatanına dönmeyi reddeden bireylere mülteci adı verilir (Deniz, 2014).

1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesine göre mülteci; dili, ırkı, dini, uyruğu, belli bir sosyal topluluğa aidiyeti ya da siyasi fikirlerinden dolayı, zulüm göreceğinden mücbir nedenlerle korktuğundan kimlik sahibi olduğu devletten başka ve bu devletin himayesinden faydalanamayan yahut bu endişe, korku, sebebiyle, faydalanmayı reddeden ya da bağlılığı yok ise ve bu tarz vakalar sebebiyle önceden hayatını devam ettirdiği ülkesinin dışında bulunan, oraya geri gelemeyen veya bu korku, endişe sebebiyle geri dönmek istemeyen birey şeklinde ifade edilmektedir (Türk Kızılayı Göç Raporu, 2017).

2.1.2.3. Sığınmacı ve iltica tanımı

Deniz (2014) ve Taşkın (2014) sığınmacıyı; çeşitli sebeplerle ikamet ettiği ülkede yaşamayı bırakıp farklı bir devlete sığınan ve sığınan bireyin toplumsal rolünü mülteci şeklinde savunmasına rağmen sığındığı devlet görevlilerince mülteci adında henüz resmiyet kazanmamış bireyler, olarak tanımlamaktadır.

Çoğunlukla toplum içindeki rolünün mülteci olmaya dair başvurularının hükümet ya da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)

tarafından karara bağlanmasını bekleyen kişilerdir ve toplum içindeki rolleri resmi olarak tanınmamış olsa bile sığınmacılar kimlik sahibi oldukları ülkelere istemeden geri gönderilemezler, şeklinde sığınmacı tanımı yapılmaktadır (Türk Kızılayı Göç Raporu, 2017, s.2).

Terminolojik anlamda mülteci ve göçmen sözcükleri benzer gibi gözükse de aralarında bazı farklılıklar vardır. Ziya (2012) terminolojik farkı gaye, niyet, imkân gibi sebepler perspektifinde biçimlendirdiklerini ifade etmektedir. ‘‘Mülteci’’, sebepler boyutunda ikamet ettiği ülkesinde ve bölgesinde, asayiş problemleri sonucunda endişeyle yaşam bütünlüğüne gelebilecek bir saldırı ve tehdide karşı tedbir amacıyla, sahibi olduğu tüm mallarını geride bırakarak asayiş problemi olmayan bir devlete sığınmaktayken ‘‘göçmen’’, vatandaşı olduğu devletteki maddi yaşam kalitesinin zayıflığından maddi olarak daha refah içinde bir yaşam sürmek için göç etmektedir. Niyet bağlamında mülteciler mücbir nedenler olan endişe, kaygı, mobbing, şiddet sonucunda mecbur kalarak devletlerinden göç ederken; göç eden insanlar daha kaliteli yaşam standartları için kendi istekleriyle göç etmektedirler. Mülteciler imkân yönünden yaşamlarını zorlaştıracak şartlardan dolayı aniden göç etmek zorunda olduklarından kötü imkânlar altında yolculuk yaparlar, deniz sularını şişme botlarla geçmek buna misal olarak verilebilir. Göç eden insanların yolculuk olanakları daha fazladır. Kısaca; mülteciler göç hareketinde bulunurlarken, göç nedenlerinin zaruri durumlarda ortaya çıkması ve yaşamını sürdürdükleri ülkede huzur ve emniyet içinde olmamaları bu çeşitliliğin sebebi olarak ifade edilebilir. Bu sebepten dolayı çoğunlukla göçmenler, göç hareketini basitleştirecek, yasal görevlilerce verilmiş resmi vesikalara sahip değildir.

2.1.2.4. Vatansız kişi

Bir ülkenin kanunlarına göre vatandaşı kabul edilmeyen kişiye vatansız kişi denilmektedir. Bu nedenle vatansız kişiler, vatandaşlığın getirmiş olduğu yasal paylardan, ülkenin sağlamış olduğu uluslararası korumadan, yaşadığı ülkede ikamet etme hakkından ve başka yere yolculuk etmesi durumunda ülkesine geri dönüş hakkı elinden alınan bireylerdir (Çiçekli,2009).

2.1.2.5. Geçici koruma

Hayatını devam ettirdiği devlette cebir, şiddet, harp ve kargaşa sebebiyle ülkesinden ayrılararak topluluklar şeklinde farklı bir devlete muhaceret; yasal yetkililerce resmi statü/rol tayini olmaksızın, kalıcı statüde olmayan kişilere tanınan himaye biçimi şeklinde açıklanmaktadır (AFAD, 2018).

1951 Mülteci Sözleşmesi ve 1967 tarihli protokollerle düzenlenen uluslararası mülteci hukukunun esasına ve uluslararası koruma yükümlölüklerine Türkiye taraftır (Çiçekli, 2014). Fakat ülkemiz sözleşme ve protokollerin tamamının sahada uygulanmasını, coğrafı alan sınırlandırma hükmünü koruyarak bu sözleşmeye taraf olmuştur. Türkiye belirlediği bu çizgiyle, yalnızca Avrupa'da vuku bulan olaylar sonucunda ülkesine sığınan kişilere mülteci rolü tanımakla mükellef olduğunu beyan etmiştir. Türkiye; stratejik coğrafı konumu esasıyla, birçoğunda politik çalkantılar ve iç çatışmalarla boğuşan devletlere sınır komşusu olmasından dolayı, buradan kendisine gelebilecek göçmenleri, coğrafı alan sınırlaması nedeniyle kapsam dışında tutmaktadır. Güney sınırındaki ülkelerde meydana gelen iç karışıklıklar ve savaş sebebiyle Türkiye'ye göç eden sığınmacılar, coğrafik alan sınırlamasına rağmen ülkedeki sığınmacıların büyük kısmını teşkil etmektedir. Bu tutarsız halin sebebi ise, coğrafik alan sınırlaması nedeniyle Türkiye'deki Avrupa ülkeleri dışından gelerek sığınma başvurusu yapan göçmenlerin büyük kısmının işlemlerinin fiiliyatta BMMYK tarafından

gerçekleştirilmesidir. Bu durumu İçduygu ve Aksel ‘’ Bu göçmenler, yasal mülteci statüsünü kazanana ve üçüncü farklı ülkeye girişlerine kadar, Türkiye tarafından kendilerine verilen geçici koruma şemsiyesi altında kalmaya devam edebilirler .’’ şeklinde açıklamaktadır (İçduygu ve Aksel, 2012).

Göç olgusunun önemi kadar, göç türleri ve göçün nedenleri de bahsedilmesi gereken önemli bir konudur.

2.2. Göç ve Uyum

Göç olgusunun sosyolojik ve psikolojik yönleri ile toplumsal alandaki yansımaları sonucu kişinin bireysel yaşamındaki etkilerinden en çok etkilenen ve uyum sürecinin baş aktörü olan hiç şüphesiz insan olmuştur. Birbirlerinden farklı kültürlerden gelen bireylerin etkileşimi, uyum sorunlarını beraberinde getirebilmektedir. Göçün insanlar üzerindeki etkisinden dolayı, birbirinden farklı geçmişe sahip bireyler dil, din, gelenek ve kültür gibi bileşenler ile birlikte aynı ortamda yaşamını sürdürmek durumunda kalmaktadır (Aksoy, 2012, s. 297). Mültecilerin, göç alan ülkeye yerleşebilmelerindeki ve uyumlarındaki başarı ya da başarısızlıkları o ülkedeki hükümetlerin ve toplumların tutumlarına, göç politikalarına, göçmen-mültecilere yönelik yerleşme ve destek programlarına, göçmenlerin fizik ve ruh sağlıklarına yönelik kolaylaştırıcılıklarına bağlı olduğu ifade edilmektedir (Stanley, 1977, s. 620).

Suriyeli göçmen çocukların tamamına yakını, diğer göçmen akranlarından farklı olarak kargaşa, çatışma, savaş ortamından gelmenin, göçe zorlanmanın ve farklı ülkede yaşamının neden olduğu problemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Göç ederek yerleştikleri yerlerde, toplumsal eşitsizlikler, kendini ait hissedememe, toplumdan uzaklaşma, ötekileşme, eski ve yeni yaşam standartları arasındaki farklılıklar; Suriyeli çocukların ruh sağlıklarında ciddi yıkımlara sebep olabilmektedir. Yerleşilen yeni bir ülke, birçok güçlükle birlikte dil, din, etnisite

ve kültür farklılığını da beraberinde getirmektedir. Entegrasyon sürecinde, topluma yabancı olmalarından ve sosyo-ekonomik olanaksızlıklardan dolayı psikososyal, kültürel ve ekonomik kaynaklı birçok tehlikeyle karşı karşıya olabilmektedirler. Bütün yönleriyle avantajsız durumda olan Suriyeli çocukları çevreleyen risk ve tehlike unsurlarının, geleceklerine engel olmaması ve BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin bozulmaması ancak Suriyeli çocukların ihtiyaçlarının giderilmesi, yapısal sorunlarına çözüm üretilmesi, Suriyeli çocukların aileleriyle birlikte sosyalleştirilmesi ve toplumsal uyumlarının güçlendirilmesiyle gerçekleşir (Gencer ve Özkan, 2017, s. 228). Toplumsal adaptasyon sağlamanın en önemli noktası ise şüphesiz Suriyeli çocukların eğitim süreçlerine katılması ve okullaşma oranının artırılmasıyla mümkün olmaktadır. Göçmen Entegrasyonu Politika İndeksine (The Migrant Integration Policy Index-MIPEX) göre Türkiye 38 ülke arasında göç ve uyum politikalarının incelendiği, entegrasyon politikaları bakımından son sırada bulunmaktadır. Birçok gelişmiş ülkenin de yer aldığı araştırmada, ülkelerin göç ve entegrasyon politikaları; siyasi katılım, iş gücü piyasası hareketliliği, aile bütünlüğü, sağlık, eğitim, daimi oturma, vatandaşlık hakları ve ayrımcılık olmak üzere 8 başlıkta incelenmiştir. Bu başlıklar arasında “ailelerin kavuşma imkânı bulabilmesi”, Türkiye’nin aldığı en yüksek puandır. En düşük puan aldığı “eğitim” ise, elverişsiz alanlarda göze çarpmaktadır. Aile birliği korunmasında en yüksek puana sahip olsa bile Türkiye, Avrupa Birliği ülkelerinin gerisinde kalmıştır (Migrant Integration Policy Index, 2015). Göçmen Entegrasyonu Politika İndeksi Raporunun sonuç kısmında, göç konusuyla ulusal uyum yöntemleri ve programları oluşturmanın ve uzun süreli yerleşim koşullarını belirlemenin gerekliliği vurgusu yapılmıştır. Bu sonuçla, Suriyeli göçmenlerin entegrasyon sorununa yönelik stratejik planlamayı ve Türk toplumu tarafından kabul sürecini gündeme getirmektedir ki bu olgular, toplumun yapısal düzeni açısından önem arz etmektedir. MIPEX’e göre, eğitim göstergesi altında 4 alt başlık yer almaktadır. Bu başlıklar; erişim, ihtiyaçlara yönelik olma, yeni fırsatlar

ve herkes için kültürlerarası eğitimidir. Eğitime erişim alt başlığında zorunlu eğitim öncesi ana sınıfı eğitimine ve zorunlu eğitime erişim, yasal bir hak olarak zorunlu eğitimin uygulanması, önceki öğrenmelerin analiz ve değerlendirmesinin yapılması, mesleki eğitim ve yükseköğretime erişim gibi hususlar yer almaktadır. Yeni fırsatlar başlığı altında; göçmenlerin ana dilinin ve kültürünün öğretilmesi için destekler, göçmen çocuklara ayrımcılığın engellenmesi ve göçmen çocukların ailelerine ve buldukları topluma destek sağlanması gibi hususlar incelenmektedir. İhtiyaçlara yönelik olma başlığında; her tür ve seviyede eğitime destek sağlanması, öğretim dilini öğrenmek için sunulan hizmetler, göçmen çocukların eğitimsel gelişimlerinin izlenmesi ve eğitim durumunu hedef alan destekleyici mekanizmaların geliştirilmesi, öğretmenlere verilen eğitimlerin göçmenlerin ihtiyaçlarına göre çeşitlendirilmesi gibi noktalar yer almaktadır. Kültürlerarası eğitim hususunda ise müfredatın toplumsal, kültürel, dinsel ve dilsel farklılıkları yansıtması, toplumun eğitimde kültürel farklılıklar konusunda bilgilendirilmesinin sağlanması, öğrencilerin öz kültürlerini yansıtılabilmelerine fırsat verilmesi ve öğretmenlerin kültürlerarasılık üzerine formasyon alması gibi konuları içermektedir.

2.2.1. Uyum Kavramı

Kuramsal olarak göçün açıklanmasına dair ilk çalışmaların Ravenstein'in göç kanunlarını oluşturduğu 1880 yılına dek uzandığı ifade edilmektedir (Kaygalak, 2009, s. 13). Bu nedenle göçlerle birlikte başlayan göçmenlerin uyum çalışmaları hususunda kuramsal yaklaşımların da aynı zamanlardan başlayarak oluştuğunu kabul etmenin doğru olacağı değerlendirilmektedir (Çağlar ve Onay, 2015, s. 35). Tomanbay'a (1999, s. 284) göre uyum; "bireyin, çevresiyle, içinde yaşadığı toplulukla/toplumla arasındaki çatışma, sürtüşme ve kavgaların olumlu iç ve dış tepkilerle dengeye dönüşebilme yetisi"dir. Yavuzer (1996, s. 183) ise,

uyumu “genelde bireyin hem kendisi hem de çevresi ile iyi ilişkiler kurabilmesi ve bu ilişkileri sürdürülebilirlik derecesi” olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte, göçmenler cephesinden uyum kavramı, göçmenlerin içinde bulunduğu yeni kültürel çerçeve ile uzlaşabilme yeteneği olarak da ifade edilebilmektedir. Bu pencereden asıl vurgu, göçmenlere içinde buldukları ülke ve toplumla ilgili yeni bilgileri, dili ve kültürel farklılıkları öğretme, onları eğitme sürecidir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 96. Maddesine göre uyum; “toplumun ve göçmenin karşılıklı ve aynı ölçüde çaba göstereceği iki yönlü dinamik bir ilişki” olarak ve “göçmenlerin kendileriyle ilgili konularda edilgen olmadığı aktif katılımcı bir süreç” olarak planlanmakta, uyum programları ise “isteğe bağlı faaliyetler” şeklinde ifade edilmektedir.

2.2.2. Okula Uyum ve Suriyeli Çocuklar

Uyum, kişilerin bireysel gelişimine yönelik ihtiyaçlarını karşılaması, özel ve sosyal hayatında hedeflerine ulaşabilmesi, üretken bir hayat sürmesi ve hayatında mutlu olmasını etkileyen bir etmendir (Demirtaş-Zorbaz, 2016). Çocuklar da uyum sağlaması gereken ekolojik bir çevreyle karşılaşabilmektedirler. Bu değişim yeni bir okula başlama, bir okul düzeyinden diğerine ilerleme veya okul değişimi şeklinde olabilmektedir. Geçiş döneminde çocuklar, okula uyum sağlamaları gereken öğretmen değişimleri, akran grupları, eğitimsel zorluklar gibi çeşitli durumlarla karşılaşmaktadırlar (Ladd ve Price, 1987). Toplumsal ve duygusal anlamda okula uyum, çocuğun eğitimciler ve akranlarıyla anlamlı ve olumlu ilişkiler kurma ve duygusal olarak kendini güvende hissetme kabiliyetini gösterir (Bart vd., 2007). Bu nedenle okula uyum çok boyutlu bir süreçtir ve bu boyutlar çocuk, aile, çevre, okul gibi faktörlerden oluşmaktadır (Demirtaş-Zorbaz, 2016).

Okula uyum, çocuğun içine girdiği ortamdan sosyal ve akademik olarak fayda sağlaması olarak ifade edilebilir (Kaya ve Akgün, 2016). Çocuğun kültürel, sosyal veya kişisel destek gibi koruyucu etkenlere sahip olması okula uyum sağlama olasılığını artırır (Bang, 2017). Okul ve eğitim hayatına uyum sağlayan kişinin sosyal yaşamına uyum sağlaması kolaylaşacağından dolayı, okula uyumun topluma uyum ile eş anlamlı olduğu ifade edilebilir (Ustabaş, 2017). Çocuğun okula kayıt edilmesiyle başlayan kabul süreci, okula uyumu etkilediğinden dolayı, okula yeni başlayan çocukların eğitim sistemine uyum sağlayabilmeleri için okullarda gerekli önlemlerin alınması önem arz etmektedir (Kaya ve Akgün, 2016). Çocuğun kişisel özellikleri, aile özellikleri, okul ortamı, cinsiyet, etnik faktörler, sosyo-ekonomik faktörler gibi değişkenler çocuğun okula uyumunda etkili olmaktadır (Bart vd., 2007). Bununla birlikte okula kabul sürecinde yaşanan fiziksel çevrenin değişmesi, akran gruplarının değişmesi, öğretmen beklentileri, öğretim programındaki değişimler gibi birçok değişken çocuğun uyumunu etkileyen durumlardır (Ustabaş, 2017) .

Okula başlamanın ilk günleri kurallara uymada, sosyal ilişki geliştirmede ve davranışları kontrol etmede önemli bir yere sahiptir (Seven, 2011, s.30). Fakat, yeni ortaya çıkan güçlükler ile sosyal ve duygusal desteğin yeterince olmaması bu geçiş dönemini daha stresli ve zorlu bir süreç haline getirebilir (Bart vd., 2007). Okulun ilk zamanlarında bir çocuğun sorun yaşamaması okul dönemi boyunca sürebilecek sorunlara zemin hazırlamaktadır. Bununla birlikte sosyal ve zihinsel anlamda yaşanan zorluklar da çocukların okula uyumunu olumsuz olarak etkilemektedir (Ladd ve Price, 1987). Ayrıca ailenin bulunduğu koşullara ve çevreye uyum sağlama düzeyi çocuğun okula uyum sağlama derecesini etkilemektedir (Anderson vd., 2004). Okula uyum sorununun ortaya çıkmasında kişinin bireysel özellikleri, aile, okul ortamı, okul çalışanlarının tutumu, arkadaşlar gibi çeşitli faktörler de rol oynamaktadır (Ustabaş, 2017) .

Okula adaptasyonun koruyucu bir etkisi vardır. Okula uyum sağlayan çocukların gelişimini olumsuz etkileyebilecek problemleri ortaya koyma ihtimali azalmaktadır (Demirtaş-Zorbaz, 2016). Bireyin okula uyum düzeyi arttıkça, olumlu davranış gösterme düzeyinin arttığı, arkadaş ilişkilerinin daha pozitif olduğu, dürtüsellik, saldırganlık, kaygılı olma, ayrışma ve arkadaşları tarafından şiddet görme olasılığının azaldığı söylenebilir (Gülay, 2011). Okula gönülden ve akademik olarak uyum sağlaması durumunda çocuk, akademik istekleri karşılamaya çalışır, sınıf etkinliklerine katılır, bağımsız öğrenci olabilme yeteneği kazanır. Aksi takdirde okula uyum sağlamayan çocuklar, arkadaşlarıyla ve eğitim personeliyle kurduğu ilişkilerde problemler yaşayabilmektedir, davranışsal problemler ortaya koyabilmektedir, sosyal uyumda güçlüklerle karşılaşabilmektedir (Demirtaş-Zorbaz, 2016).

Göç etmiş bir çocukta, yeni bir ortama girme, yeni bir dil ve yeni bir kültür ile karşılaşma, kendi kültüründen ayrılma gibi durumlar ortaya çıktığından dolayı ciddi uyum sorunları oluşmaktadır (Sarıtaş vd., 2016). Bu sebeple mülteci çocukların yeni bir ülkeye geldiklerinde, karşılaştıkları temel sorunlardan biri okula uyumları olmuştur (Hamilton, 2004). İnsanın kültürel değerlerle karşılaştığı ve onu elde etmeye başladığı, hayatının büyük bir bölümünü geçirdiği yerden, dilini anlamadığı başka bir yere göç etmesi tek başına bir psikolojik sarsıntı sebebidir. Göç edenlerin psikolojik durumları duygusal yönden göz önüne alındığında, göçmen deneyimi yaşamak, çocuğun duygusal ve davranış problemleri yaşama durumunu artırmaktadır (Sarıkaya, 2014). Ayrıca göç, çocuk ve ergenlerin ruhsal yapısında hasar bırakarak uyum problemlerinin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Kaştan, 2015). Benzer şekilde, yaşadığı yere aidiyet duygusu eksikliği hissetmek, zorbalık yaşamak ve dışlanmış olmak okuldaki mülteci öğrenciler arasında en çok görülen günlük istenmeyen yaşam deneyimleridir (Bang, 2017). Kısacası, mülteci çocukların ülke vatandaşı çocuklarla eğitim boyutu anlamında aynı seviyeye gelmeleri için, baş etmek

zorunda oldukları birçok sorunun varlığından bahsedilebilir (Li ve Grineva, 2016). Yaşanan göç süreçlerinde ülkelerin, sığınmacıların sosyal uyum ve entegrasyonunu gerçekleştirmek amacıyla, sığınmacı ve yerli çocukların etkileşim içine girmesi gerekmektedir. Bu imkânı sağlayan en uygun ortamlar ise eğitim yuvaları olan okullardır (Yavuz ve Mızrak, 2016). Bu konudaki araştırmacılar da okulların mülteci çocukların okullara entegrasyonu için önemli bir araç olduğunu belirtmektedirler (Prior ve Niesz, 2013). Okul eğitimi dil eğitimini de beraberinde getirerek, sosyal uyumun ve istihdam olanaklarına erişebilmenin en önemli araçları olmuştur. Bununla birlikte eğitim görmek Suriyeli mültecilerin günlük sosyal hayatlarını düzene sokarak, onların savaş travmasından korunmasını sağlar, rehabilite eder ve kendilerine yeterli bireyler olmasına olanak verir. Ayrıca eğitim, çocukların sosyal hayata katılımını sağlayarak onların ülkeye uyum sağlamasına yardımcı olur (Duman, 2016). Bu sebeple mülteci çocukların okula uyumunu ve entegrasyonunu sağlama sürecinde yöneticilerin, öğretmenlerin, okuldaki yerel öğrencilerin, mülteci çocukların ve velilerin dâhil edildiği çoklu programlara ihtiyaç duyulmaktadır (Kağnıcı, 2017). Fakat geçici koruma altındakilerin büyük bir çoğunluğu Türkiye'ye uyum sağlama ve sosyal ilişkiler geliştirmede problemler yaşamaktadırlar (Buz, 2008). Çünkü farklı bir ülkedeki bir okul ortamına uyum sağlamak mülteci gençler için zorluklar yaratmaktadır (Prior ve Niesz, 2013). Aynı zamanda okula uyumu etkileyen bazı değişkenler bulunmaktadır.

Mültecilerin okula uyum sürecinin en önemli göstergelerinden biri de akademik başarıdır. Bununla birlikte sosyal uyum da en az akademik başarı kadar önemlidir (Li ve Grineva, 2016). Çocuğun okuldaki arkadaşlarıyla kurduğu iletişim de okula uyumu etkileyen başka bir değişkendir. Okuldaki akranların kişisel özellikleri ve arkadaşlık bağ düzeyi okula uyumu etkilemektedir (MEB, 2014b). Arkadaşları tarafından kabul edilmeme sınıf aktivitelerine katılımı azaltmakta, yalnızlık yaşanmasına neden olmakta, giderek okuldan uzaklaşma isteği ortaya çıkarmakta ve akademik başarıda düşüşe neden olmaktadır (Buhs ve

Ladd, 2001). Ayrıca yerli çocukların uyum süreci de önemlidir ve yerli çocukların da uyumunu kolaylaştıracak çalışmalar yapılması gerekmektedir (Kağnıcı, 2017). Bu nedenle uyum karşılıklı bir süreci kapsamaktadır ve yalnızca mülteci çocuğun okula değil; okul, öğretmen ve mevcut öğrencilerin de mülteci konumda bulunan çocuklara uyum sağlamasını gerektirmektedir (Anderson vd., 2004).

Dil sorunu, uyumu etkileyen diğer bir değişkendir. Mülteci çocuklar dil bilmediklerinden yaşına uygun olmayan sınıfa yerleştirilebilmektedir ve bu durumda öğrencilerin derslerden sıkılmasına ve derslere karşı kayıtsız kalmasına neden olabilmektedir (Saritaş vd., 2016). Bu sebeple mülteci çocukların uyum sağlayabilmesi için öncelikli olarak dil öğrenmesi gerekmektedir. Dil edinen çocuk, akademik anlamda başarılı olabilir ve sosyal hayatın içinde yer alabilir (Anderson, 2004). Işıkoğlu-Erdoğan ve Şimşek (2014) 'in yapmış oldukları çalışmada da farklı yaştaki çocukların, aynı sınıf düzeyinde olmalarının, uyumsuzluğu ortaya çıkaran bir etken olduğu belirtilmiştir. Ayrıca öğrencinin ön öğrenmeleri, okula hazır bulunuşluk düzeyi, daha önceki okulunda yapmış olduğu yaşantıları, okula uyumu etkileyen diğer etmenlerdir (MEB, 2014b). Bununla birlikte mülteci çocukların eğitimlerindeki araların uzunluğu da okula uyumu etkileyen başka bir risk faktörüdür (Bang, 2017).

Li ve Grineva (2016)'nın yapmış olduğu çalışmada mülteci çocukların, eğitime ara verme süreçleri, dil edinme güçlükleri, farklı eğitim sistemine geçiş, farklı okul kültürleri, önceki okulundan farklı öğretmen-öğrenci dinamikleri sebebiyle güçlükler yaşadıkları dile getirilmiştir. Ayrıca Prior ve Niesz (2013) 'in yapmış oldukları çalışmada cinsiyet, yaş, önceki okullaşma, ekonomik ayakta kalma ve ev sahibi ülkedeki destek gibi etkenlerin bu geçiş sürecini etkileyebileceği ifade edilmiştir. Bununla birlikte bu çalışmada ebeveynler ile toplum üyelerinin de mülteci ve göçmen çocukların uyumunu etkileyebileceği ifade edilmiştir.

Eğiticilerin mülteci çocuklara karşı olumsuz davranış yaklaşımı içinde olması da okula uyumu etkilemektedir. Mülteci çocuklara yönelik öğretmenlerin olumsuz algılarının olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Bu nedenle eğitimcilerin bu konuda desteklenmesi ve eğitilmesi gerektiği söylenebilir (Kağnıcı, 2017). Bununla birlikte, mülteci çocukları eğiten öğretmenlerin çocukların ihtiyaçlarını nasıl karşılayabileceğini bilmesi ve yöneticilerin bu ihtiyaçları karşılayan okullar yaratması, kritik öneme sahiptir (Hamilton, 2004). Çocuğun okula uyumunun sağlanması için aile geçmişi de önemlidir. Ailede kayıp yaşanması, anne baba arasındaki sorunlar, ailenin maddi sıkıntı içinde olması ve sık sık yer değiştirme durumu da çocuğun okula uyumunu etkilemektedir (MEB, 2014b). Ayrıca öğretmenler, yabancı uyruklu velilerle iletişim problemleri yaşayabilmektedir ve bu velilerin eğitime yönelik duyarsızlıklarından kaynaklı problemler ortaya çıkabilmektedir (Sarıtış vd., 2016).

Suriyeli insanların zor şartlar altında göç etmek durumunda kalmaları, kültürel yapılarının farklı olması ve göç ettikleri ülkenin dilini bilmemeleri nedeniyle okula uyum sağlamakta daha çok çaba sarfetmek durumundadırlar (Yavuz ve Mızrak, 2016). Bu sebeple geçici koruma altındaki çocukların, eğitim sürecine uyum sağlamaları için sürecin çok yönlü olarak ele alınması gerekmektedir. Fakat birincil öncelikli olarak ele alınması gereken konu, dil problemidir (Kağnıcı, 2017). Bir diğer problem ise, ev sahibi akranları arasında, arkadaşına sahip olma durumudur. Kanadalı göçmenler üzerinde çalışma yapan Li ve Grineva (2016), Kanadalı göçmen çocukların yerli akranları arasında arkadaş bulmada çok zorlandıklarını ortaya koymuştur. Duman (2016)'nın yaptığı araştırmada ise Suriyeli mültecilerin öğretmenleri ve arkadaşları tarafından ayrımcılığa maruz kaldıkları bulgusuna erişilmiştir. Ayrıca Suriyeli mültecilerin eğitimi, onların sosyal hayata katılımını kolaylaştırabilir, güvenilir mekânlar olan okullarda bulunmalarını sağlayabilir, erken evlilik ve çocuk işçiliğinin önüne geçebilir, uç radikal gruplardan korunmalarına imkân verebilir (Duman, 2016).

2.2.3. Sosyal Kültürel Uyum

Adaptasyon sürecinin önemli bir boyutu ise sosyal-kültürel uyumdur. Mültecilerin okul yaşamına uyum sürecinde akademik başarı önemli bir gösterge olmasına rağmen sosyal uyum da en az akademik başarı kadar önemlidir (Li ve Grineva, 2016). Sosyal-kültürel uyum, kültürel öğrenme kuramına dayanır ve uyumun davranışsal boyutunu içerir (Abu-Rayya, 2013, s. 1). Sosyokültürel uyum, akademik başarı, davranış problemleri, sosyal yeterlilikler gibi bireyin yeni kültürde gündelik hayatını sürdürebilmesi için gerekli becerileri, başarılı bir şekilde edinmesine odaklanmaktadır (Sam ve Berry, 2010, s. 478). Toplum tarafından beklenen tutum ve davranışları sosyal yaşama aktarabilme, sosyal ipuçlarını doğru okuyup ilişkilere yön verebilme, o bireyin sosyal açıdan uyumlu olduğunu gösterebilir (Karaca ve İkiz, 2014, s.53). Sosyal uyumdan sosyal-kültürel uyum olarak söz eden Siyez (2011); sosyal uyumu, öğrencilerin okul yaşamının kişilerarası ve sosyal taleplerine olan perspektifi ile alakadar görmektedir. Sosyal uyumda, öğrencinin sosyal faaliyetlere dahil olması; okulda yeni ilişkiler kurması ve eski ilişkilerini yetkin biçimde kontrol etmesi olarak ele alınır (Zerengök, 2016, s. 33). Okul yaşantısına göçmenlerin yeni girmesi, beraberinde kişisel, sosyal ve akademik yönlerden birçok değişikliği de beraberinde getirebilir. Öğrenim gören göçmenlerin bu değişikliklerle başa çıkma, problemleri çözebilme ve uyum sağlama kabiliyeti kazanması bu dönemin sağlıklı geçirilmesine neden olacaktır (Aras, 2015, s. 66). Göçmen öğrencilerin en çok karşı karşıya kaldıkları problemlerden biri de sosyokültürel uyumsuzluktur. Öğrencilerin doğup büyüdüğü ülkeleri ile öğrenim gördükleri ülkenin sosyokültürel yapısındaki farklılıklar, öğrencilerde kültür şokuna neden olmakta ve öğrencilerin farklı kültürel değerlere ve geleneklere sahip olması, yeni bir toplumsal düzene adaptasyon sorunu haline gelebilmektedir (McLachlan ve Justice, 2009 s. 27-32; Sherry, Thomas ve Chui, 2010, s. 33- 46). Amerika'da öğrenim gören diğer ülke vatandaşı öğrencileriyle yapılan bir araştırmanın

sonucuna göre, uluslararası öğrencilerin kendi kültürleri ile öğrenim gördükleri ülkenin kültürü arasındaki fark arttıkça kültürel uyum süreci daha stresli ve karmaşık bir hale gelmektedir (Kegel, 2009, s. 67-76).

2.3. Kitlesele Göç ve Eğitimsel Boyutu

Eskiye nazaran ulaşım imkânlarının daha iyi, daha kaliteli, bol seçenekli olması ve belli yerleşim bölgelerinde devam eden yoksulluk, çatışma, savaş benzeri zorunlu itici etmenler ve gelişmiş il, bölge ve ülkelerdeki daha iyi yaşam seçenekleri, eğitim, sağlık ve iş benzeri cezbedici etmenler, her sene binlerce insanın sınır içinde ve sınır dışında yer değiştirmesine sebep olmaktadır. Fakat bu yer değiştirme hareketliliği bilhassa ulaştığı topraklarda siyasal, sosyal, kültürel, etnik, dinsel vb. pek çok etki ve ciddi problemlere de neden olabilmektedir. Göçmenler, göç ettikleri yerde yaşayan insanlarla mutlaka uyum sorunları yaşamakta ve bilhassa kitlesele göç akımıyla gelen göçmenler gittikleri yerde hemen kabul de görmemektedirler. Hiç şüphe yok ki bunda göçle gelen nüfusun gıda, konut, istihdam, sosyal yaşam ve kültür üzerinde yaptığı veya yapabileceği etkinin payı bir hayli büyüktür. Bu etkiler, göç olgusunun yönetilmesi ihtiyacını doğurduğu için yıllardan beri ülkelerin bu alanda politika üretmesine, yasal, kurumsal önlemler almasına da sebep olmuştur. Belli zaman periyotlarında göç oranındaki artış, kimi ülkelerin bu göçe dair yol haritasına veya önlemlerini gözden geçirmesine ya da yeni düzenlemeler yapmalarına neden olabilmektedir (Demirhan ve Aslan, 2015, s. 24). Göç; özel politikalar ortaya koyulması gereken, siyasi-idari süreçlerde ayrıca düzenlenmesi gereken bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç kavramına yönelik yerel ve ulusal boyutta politikalar üretilmesi gerektiği aşikârdır. Bundan dolayı göç kavramı, kurumsallaşmaya ihtiyaç duyan sosyal bir süreçtir. Göçün, çok boyutlu yapısının olması ve sahip olduğu aktörlerin çeşitliliği, göç yönetimi ihtiyacını ortaya koymaktadır. Özellikle en uzun sınır komşumuz olan Suriye'den ülkemize yaşanan kitlesele göç, Türkiye'de göç

olgusunun kurumsallaşmasını gerektirmiş, mevcut hukuki ve idari alt yapının nedenli yetersiz olduğunu ortaya koymuştur (Kabakuşak, 2014, s. 255). Türkiye’de yaşayan Suriyeliler sorununun “üstlenilmesi gereken geçici bir yük” olarak görmenin ötesinde “yönetilmesi gereken ve Türk toplumuna çok yönlü ciddi etkileri olan dinamik bir süreç” olarak tanımlanması gerekmektedir. Mevcut ülke nüfusunun % 4,5’una ulaşan 3,5 milyonu aşkın Suriyeli konusunda, sağlıklı bir yönetim süreci gerçekleştirilemez ise bunun ülkedeki sorunları katlamasından, çatışmaları artırmasından ve bugüne kadar Türk toplumunun ortaya koyduğu son derece yüksek ama aynı zamanda “kerhen” ve “kırılgan” toplumsal kabulün, dayanışma ve fedakârlığın çökmesinden, nefretin ve ırkçılığın zemin bulmasından endişe edilmesi gerekmektedir (Erdoğan, 2017, s. 6).

2.4. Suriye’den Türkiye’ye Göç ve Türkiye

“Arap Baharı “ diye tabir edilen hadiseler, Aralık ayı 2010 yılında Tunus’ta başlamış, Arap ülkelerinde süratle yayılarak 2011 yılında Suriye’ye sıçramıştır. Suriye’deki gösteriler rejim güçlerince şiddet kullanarak bastırılmaya çalışılmış ve ülkedeki çeşitli radikal gruplar arasında çatışmalara ve iç savaşa neden olmuştur. Bu durum Suriye’deki aşırı şiddet ve çatışma atmosferinden kaçan pek çok Suriye vatandaşının Türkiye’nin de aralarında bulunduğu sınır ülkelere sığınmalarına neden olmuştur. Türkiye, bu zaman diliminde takip ettiği “açık kapı” politikasıyla Suriye ile arasındaki sınır kapısını açmış ve Suriyelileri ülkesine kabul etmiştir. Fakat Suriye’de gittikçe artan çatışmaların şiddetlenmesi, Türkiye’yi tarihinin en büyük göç dalgasıyla yüz yüze bırakmıştır. 23 Milyonluk Suriye nüfusunun iç savaş nedeniyle 11 milyonu, yaşamına devam ettirebilmek için yardıma muhtaç hale gelmiş, 7 milyon kişi Suriye sınırlarında göç etmek zorunda kalmış, 5 milyonun üzerinde Suriyeli sınır ülkelere sığınmak zorunda kalmış, ülkedeki maddi çöküntü ve buhran tavan yapmıştır (Kap, 2014, s.30). Suriye’deki iç savaş sebebiyle ve 2011 yılının Mart ayında başlayan göç akını,

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından “yakın tarihte görülen en büyük göç dalgası” şeklinde ifade edilmektedir.

Türkiye; yakın zaman dilimi içinde iç savaşın sona ereceği ve Suriyelilerin ülkelerine döneceği düşüncesiyle hareket etmiş; Suriyelilere yönelik politikasını “geçici bir durum” olduğu kabulüyle şekillendirmiştir. Fakat Türkiye’ye göç eden Suriyelilerin en azından gözüken bir zamanda ülkelerine dönmeyecekleri gerçeğinin farkedilmesiyle, eğitim gibi başboşluğu asla kabul etmeyen bir alana yönelik çeşitli düzenlemelerin yapılmasıyla, Suriyelilerin eğitimleri desteklenmiştir (Emin, 2016, s. 12). Ülkemize göç eden, gittikçe kalma eğilimleri ve sayıları artan Suriyeli göçmenlerin sunduğu tablo oldukça önemlidir. Erdoğan’a (2014, s. 5-6) göre;

“Türkiye’deki Suriyelilerin her geçen gün Türkiye’de sürekli olarak kalma eğilimleri artmaktadır. Her geçen gün yaşadıkları ülkede tutunmayı başaran insanlar, özellikle de ülkeleri daha kötü koşullara sahipse, savaş ortamı varsa, geldikleri ülkede kalmayı tercih etmektedirler. Türkiye’de yaşayan Suriyeliler, ülkelerinde barış ve huzur ortamı sağlanırsa geri dönebileceklerini söyleseler de bunun kısa ve orta vadede imkânsızlaştığını da kabul etmektedirler. Yani Türkiye’deki Suriyelilerin çok ciddi bir bölümünün geri dönmeyecekleri ve sürekli olarak Türkiye’de yaşayacakları bir gerçekliktir. Bununla birlikte Birleşmiş Milletler’in dünyanın farklı coğrafyalarındaki deneyimleri ve buna bağlı sahip olduğu istatistikler de göçmenlerin en az üçte birinin ülkelerine geri dönmeyerek göç ettikleri ülkelere yerleştirdiklerini göstermektedir. Hâl böyle olunca, BM’nin bu tecrübesive istatistiklerinden faydalanarak Suriyelilerin her alanda uyumuna yönelik uzun vadeli ve etraflıca düşünülerek yapılan politikaların bir an önce hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

2.4.1. Türkiye’de Yasal Göçe İlişkin Yasal Düzenlemeler

Türkiye’nin geliştirdiği göç politikası ve saha uygulamaları incelendiğinde, ülkelerarası normlar ve AB uyum sürecinin hukuki düzenlemelere tesir ettiği göze çarpmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye’de 2013 yılı öncesinde göç ve yabancılarla ilgili yasal mevzuattan bahsedilecektir.

2.4.1.1. Pasaport kanunu

Göç idaresi ve yönetimi, ülkemizde iki kanunla düzenlenmiştir. Bu kanunlardan birincisi 5682 sayılı Pasaport Kanunu iken, ikincisi kanun 5683 sayılı Yabancıların İkamet ve Seyahati Hakkında Kanun’dur. Bu iki kanundan başka birçok idari düzenlemeler ile genelge, yönerge, yönetmelikler çıkarılmıştır. Gittikçe hedef ülke konumuna gelen Türkiye, 1950 yılından sonra yapılan yasal düzenlemelerle bile artık ihtiyaca yeterince cevap veremez hale gelmiştir (Çelikyay, 2017: 456). 15.07.1950 tarihinde hayata geçen 5682 sayılı kanunda, pasaportsuz ve vizesiz gelen farklı ülke vatandaşları ile ilgili, mevzuata uymayan ve pasaportsuz yabancıların ülkeye alınmayacağı, pasaportunu yitirdiğini beyan edenlerin ise İçişleri Bakanlığının vereceği karar neticesinde kalmalarına müsaade edileceği ifade edilmektedir. (Md.4). 5682 Sayılı kanunun diğer maddelerinde yer alan hususlar ise göçmen kaçakçılığı, Türkiye’den yasadışı ayrılma, yabancılara mahsus damgalı pasaportlar ve mültecilerin durumuna dair düzenlemelerdir (Resmi Gazete, 1950: 2361-2376).

2.4.1.2. Yabancıların çalışma izinleri hakkında kanun

27.02.2003 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 4817 sayılı bu kanun, Yabancıların Çalışma izinleri hakkındadır. Türkiye’de yaşayan yabancı insanların çalışma durumlarının yasal hale getirilmesini amaçlayan bu

kanunda, yabancılara dair çalışma hususları yer almaktadır. Bu kanunun muhtevasında çalışma iznine tabi olmayan yabancılarla birlikte, sanat, meslek eğitimi gören yabancılara, resmi ve özel kurumlarda çalışan yabancılara ve bu yabancılara iş veren gerçek ve tüzel kişiler de yer almaktadır (Resmi Gazete, 2003). 28 Temmuz 1951 yılında Cenevre’de imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmesi, 10898 sayısı ile Resmi Gazete’de yayınlanarak 1961 yılında yürürlüğe girmiştir (www.goc.gov.tr, 2017). Bu sözleşmenin genel hükümler başlığı altında; yaşanan vukuatlar neticesinde ve siyasi fikri, dili, dini, ırkı ve bir gruba iltisakı sebebiyle, mücbir sebeplere dayanarak, baskı ve zulme uğrayacakları korkusuyla vatanında bulunamayan, yaşanan olağandışı olaylar nedeniyle ülkesine geri gelemeyen bireylere mültecilik kanunlarının uygulanacağı ifade edilmiştir (Md. 1). Kanunun başka bir maddesinde ise mülteci adıyla farklı ülkede yaşayan bireylerin ikamet ettikleri ülkedeki yasalara, kanunlara ve yönetmeliklere ve kamu düzeni için koyulmuş kurallara riayet etmeleri gerektiği ifade edilmektedir (Md. 2). Mültecinin yasal statüsünün olduğu ülkeye tabi olacağı belirtilmiş, evlenme durumunda elde edilen haklarına yer verilmiş, bu haklara da saygı duyulacağı ifade edilmiştir (Md. 12). Mülteci olan bireylere tanınan haklar arasında, kazanç amacı güderek kurulmayan derneklere, sendikalara katılma ve üye olma hakkı, yaşadıkları ülkelerdeki mahkemelere izin almadan başvurabilme hakkı vardır (Md. 15-16).

2.4.1.3. Doğrudan yabancı yatırımlar kanunu

Anayasada yer alan 4875 sayılı kanun, 17.06.2003 tarihinde kabul edilerek hayata geçmiştir. Kanunda yabancı sermaye yatırımların evrensel normlara ulaştırılmasıyla beraber yatırımcılara gerekli önemin gösterilmesi, yabancı sermaye yatırımlarının doğru analizlerinin yapılmasıyla bu yatırımların çoğaltılması, yabancı yatırımların teşvik edilmesi hususlarıyla ilgili farklı

hükümler bulunmaktadır (Md.1) Yabancı çalışanın, iş hayatına entegre edilmesine de kanunda yer verilmiş, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, istihdamı yürütmekle vazifelendirilmiştir (Md.2).

2.4.1.4. İskân kanunu

5543 sayılı kanun 26.09.2006 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İskân kanununda hedeflenen, göçebelerin, göçmenlerin, kanunla belirlenen kamulaştırma ve yurt edindirme etüdüleri neticesinde yerleşen bireylere dair teminat ve yasal hakların düzenlenmesini ihtiva etmektedir. Bu kanunun içeriğini, meskenleri iskân edilenler, arazileri kamulaştırılanlar, yabancılar ve göçmenler oluşturmaktadır (Md1-2). Bununla birlikte kanunda “Türk soyu ve kültürü” söyleyişi ile göçmenlere sınır getirildiği anlaşılmaktadır (Oktay vd, 2016: 778). Değişim böyleyken, yaraya merhem olabilecek bir kanunun çıkarılması için gerekli çalışmalar yapılmış ve 2013 yılında göç ve iltica konusunda başlıca bir kanun ortaya konmuştur (Çelikyay, 2017: 456). Bu temel kanunla, sığınmacılarla alakalı prosedürler Emniyet Genel Müdürlüğü’nün Yabancılar Şube birimince takip edilirken, 2013 yılında kabul edilen 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ne devrolmuştur (Çelik ve Rağbetli, 2017: 1160).

2.4.1.5. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)

11.04.2013 yılında Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6458 sayılı bu kanun (YUKK) beş bölüm ve 126 maddeden ibarettir. Kanunun ilk bölümünde amaç, kapsam, geri gönderme yasağı ve tanımlamaları bulunurken, ikinci bölümde yabancılara, üçüncü bölümde yabancıların hak ve mükellefiyetleri yer almaktadır. Dördüncü bölümde ise ortak hükümler bulunmaktadır. Kanunun son kısmında, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün teşkilat yapısı, kuruluş, işleyiş ve

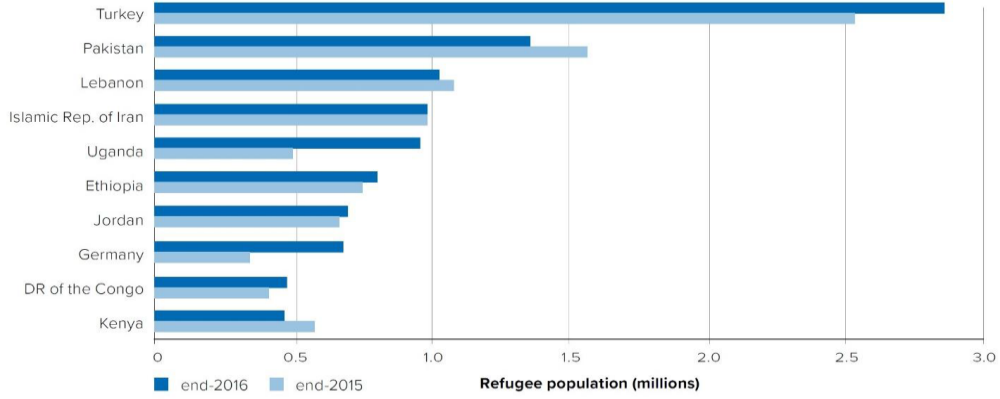
vazifelerine yer verilmiştir. YUKK'ta Türkiye'nin muhaceret zaman zarfında çok önemli bir noktada yer aldığı görüşü kabul görmektedir. Diğer önemli tarafıysa, içerisindeki genel müdürlük birimi ile yabancılara ait faaliyetlerin askeri bir yapıdan alınarak sivil bir otoriteye verildiğinin göstergesi olarak kabul edilmesidir (Adıgüzel, 2017: 15). 6458 sayılı YUKK'nun yürürlüğe girmesiyle beraber yabancılara istihdamını düzenleyen mevzuattaki teşevvüş ortadan kaldırılmıştır. Çünkü farklı ülkeden çalışmak için gelen kişilerin çalışma müsaadesi alması için İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlık'larından tek tek müsaade alması gerekmektedir. 6458 sayılı YUKK'ta yetki tek kalemde toplanarak, verilen çalışma onayı, ikamet izni yerine geçirilerek sürecin kompleks yapısı ortadan kaldırılmıştır (Çelikyay, 2017: 462). Bu kanunun 1.maddesinde yabancılara ülkemize yerleşerek burada kalma hallerinden, giriş ve çıkış yapmaları anlatılmaktadır. Türkiye Göç Raporuna göre bu kanunun çıkarılış amacı; ülkemizde yaşayan yabancı uyrukluların koruma isteklerine dair usul ve esaslarıyla birlikte, İçişleri Bakanlığı bünyesinde kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün görev, yetki ve mesuliyetlerini belirtmektir. (Türkiye Göç Raporu, 2017: 35). Ayrıca kanun, koruma isteğindeki yabancılara birlikte, göç ederek geldikleri ülkeye tekrar dönemeyen yabancılara uygulanacak geçici korumayı da içermektedir (YUKK, 2013, md.2). Geçici koruma şemsiyesi ile koruma himayesine giren Suriyelilere, kimliğin yanısıra, iskân, gıda, yiyecek, giyecek hizmetleri verilmekte, ücretsiz tıbbi hizmetlerinden ve hukuki hizmetlerden faydalanma gibi çeşitli haklardan yararlanma imkanı vermektedir (Şenol, 2017: 13). Bu yüzden YUKK'ın 4. kısmında geçici koruma kapsamına dair yönetmelikle düzenlemeye gidilmiştir. 2014 yılındaki 29153 sayılı resmi gazetede yayınlanarak hayata geçen "Geçici Koruma Yönetmeliği", Türkiye'nin göç organizasyon yönetim paylaşımı bakımından önemli bir yere sahiptir. Geçici Koruma Yönetmeliği ile birlikte, ülke sınırlarına mucbir sebep veya kitlesel hareketle gelen yabancılara Bakanlar Kurulu kararı ile geçici koruma himayesine girebileceği

belirtilmiştir. Geçici Koruma Yönetmeliğinde, olağanüstü hallerde hangi hizmet birimlerinin görevli olduğu ve Göç İdaresinin, gelen göçmenlerin barınmasıyla ilgili olarak ne tür muavenetlerde bulunacağı açıklanmıştır (Sağiroğlu, 2015: 65). Geri gönderme yasağından bahsedilen kanunun ikinci bölümünde ise kanunun kapsamına giren hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz bırakılacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti, aidiyeti, dünya görüşünden dolayı yaşamının veya özgürlüğünün riske gireceği bir yere gönderilemez hükmü yer almaktadır. (YUKK, 2013: Md.4). Ayrıca kanunda yabancıların Türkiye'ye girişleri ve çıkışlarının belirlenen sınır kapılarından pasaport veya pasaport yerine geçebilecek diğer belgelerle yapılabileceği, lazım olan belgeleri bulunmayanların Türkiye'ye giriş yapmalarına müsaade edilmeyeceği ifade edilmektedir (YUKK, 2013: Md. 5-6-7). Bununla birlikte kanunun ikinci kısmının dördüncü bölümünde, sınır dışı etme yetkisinin Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün talimatıyla veya re'sen valiliklere bırakıldığı belirtilmektedir (YUKK, 2013: Md.52). Kanunun üçüncü kısım birinci bölümde uluslararası koruma türlerine yer verilmiştir. Burada mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma hususlarından bahsedilmektedir. Kendi ülkelerinde meydana gelen çeşitli olaylar sebebiyle, dünya görüşü, politik düşüncesi, ırkı veya mezhebinden dolayı zulme uğrayacağı endişesiyle, haklı sebeplerle ikamet ettiği yerden ayrılarak farklı bir ülkeye gitmek zorunda kalan, yaşadığı korku, endişe ve şiddet nedeniyle ülkesine tekrar dönemeyecek durumda olan veya dönmeyi kabul etmeyen bireylerin şartlı mülteci statüsü içerisinde değerlendirilmesi gerektiği bu kanunda belirtilmiştir (YUKK, 2013: Md.61). Kanuna göre üçüncü bir ülkede yaşamına devam etmesine kadar, bu mültecilerin Türkiye'de yaşamını devam ettirmesine müsaade edilmektedir (YUKK, 2013, Md.62). İkincil koruma hususunun yer aldığı kanunun 63. maddesinde, şartlı mülteci veya mülteci kategorisine dahil olmayan, kimlik sahibi olduğu ülkesine geri gönderildiğinde yaşam bütünlüğünün tehlikeye düşeceği (idam cezası vs) endişesi, işkenceye veya

kişiliğine yönelik ciddi bir riskin varolacağı düşüncesi olan vatansız kişiye, statü belirleme işlemlerinin ardından ikincil koruma statüsü verileceği karara bağlanmıştır (YUKK, 2013, Md.63). 6458 sayılı kanunun 91. Maddesine göre Türkiye, “Geçici Koruma” adı altında Türkiye’ye gelen göçmenlerin insanî ihtiyaçlarını karşılamakta, emniyetlerini sağlama hususunda da destek vermeyi amaçlamıştır (Turan ve Çomaklı, 2017: 82; Topçu, 2017: 13). İlgili kanunun 105. Maddesi, İçişleri Bakanlığı dahilinde Göç Politikaları Kurulu’nun göç ile ilgili karar veren bir merkezi kurum olduğunu ifade etmektedir (Kara ve Dönmez Kara, 2015: 119). Merkezi yönetim şeması çerçevesinde teşkilatlanmış bir diğer kurum ise Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’dür. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün merkez dışında taşrada ve diğer ülkelerde de hizmet verdiği çalışma sahaları bulunmaktadır. Genel Müdürlük, 81 il ve 148 ilçede teşkilatlanmış durumdadır (Kara ve Dönmez Kara, 2015: 119). 6458 sayılı kanunun 113. ve 117. maddelerinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün daimi kurul ve komisyonları olan Düzensiz Göçle Mücadele Koordinasyon Kurulu, Uluslararası Koruma ve Değerlendirme Komisyonu ile Göç Danışma Kurulu’nun görev ve yetkileri açıklanmaktadır. Bu kurul ve komisyonlara çalışmalarıyla yardımda bulunan başka kurum ve kuruluşların da bulunduğu ifade edilerek, İçişleri Bakanlığına bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)’na yer vermiş; bu kuruluşun, görev, yetki ve sorumluluklarından bahsedilmiştir (YUKK, 2013: Md.113-117).

2.5. Türkiye’deki Suriyelilerin Durumu ve Boyutu

Türkiye, yaklaşık 3,6 milyon Suriyeli ile dünyada en çok sığınmacı barındıran ülke konumundadır.

Şekil 2.1. Dünyada en çok sığınmacı barındıran ülkelerin dağılımı **Kaynak:** (UNHCR, 2017, s. 15)

Şekil 2.1'e göre Türkiye'den sonra en çok sığınmacı barındıran ülkeler sırasıyla Pakistan, Lübnan ve İran'dır. Yıllara göre geçici koruma altındaki Suriyelilerin sayısı incelendiğinde, 2012 yılından günümüze kadar Türkiye'deki Suriyeli nüfusun katlanarak arttığı, en büyük artışın yaklaşık 7 kat ile 2013-2014 yılları arasında yaşandığı görülmektedir. Özellikle Türkiye'deki Suriyeli nüfusun katlanarak artmasında, Suriye'deki iç savaşın şiddetinin giderek artması ve Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikası etkili olmuştur (http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik (Mart 2018 itibarıyla)).

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye'deki ilk 10 kente dağılımı incelendiğinde, buldukları ilk 5 il sırasıyla İstanbul, Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep ve Mersin olmuştur. http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecicikoruma_363_378_4713_icerik (Mart 2018 itibarıyla). Geçici koruma altındaki Suriyelilerin yaş ve cinsiyete göre dağılımına göre Türkiye'de teorik olarak zorunlu eğitim çağı olarak değerlendirilebilecek 6-17 yaş arasındaki Suriyeli nüfusun 1.144.629 olduğu; bunun da tüm Suriyeli nüfusun yaklaşık 1/3'üne denk geldiği görülmektedir (http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik (Mart 2018 itibarıyla)). 2010 yılında Suriye'nin kendi bölgesinde eğitim seviyesinin en yüksek olduğu ülkelerden birisi olarak bilinmesi ve hatta 2009

yılında Suriye’de ilkokul ve ortaokuldaki okullaşma oranlarının %94 olarak istatistiklerde yerini almasına rağmen, Türkiye’deki Suriyeliler içindeki ortalama eğitim seviyesinin düşüklüğü dikkat çekicidir. Ayrıca Türkiye’deki Suriyelilerin, Suriye’nin kuzeyinden gelmelerinden dolayı ve bu bölgede eğitim düzeyinin diğer bölgelere göre yetersiz olması ile özellikle 2015 yılında Türkiye’deki eğitimli Suriyelilerin büyük bir kısmının Avrupa ülkelerine gitmelerinin Türkiye’de kalan Suriyelilerin ortalama eğitim seviyesinin aşağı düşmesinde etkili olduğu düşünülmektedir (KDK, 2018, s. 134) .

2.5.1. Türkiye’nin Göç ve Uyum Stratejisi

Suriyelilerin büyük bir bölümü geçici koruma altında olsalar dahi Türkiye’de kalıcı olan Suriyelilerin uyum sorunlarına geçici politikalarla çözüm bulunamayacağı aşikârdır. Gerek tarihsel anlamda gerekse de günümüzde, iç ve dış göçün her zaman popüler gündem olduğu bir ülke olan Türkiye’de yabancı göçmenlerin entegrasyonuna yönelik yeterli düzenleme ve planlamanın noksanlığı ifade edilebilir. Avrupa Birliğince konuyla ilgili olarak hazırlanan 2013 yılı Türkiye İlerleme Raporu’nda, Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçlarına yönelik kapsamlı ve detaylı bir ulusal yol haritasının olmaması eleştirilmektedir. Fakat İçişleri Bakanlığınca oluşturulan ve ilgili Bakanlıkların üst düzey temsilcilerinin de içinde bulunduğu Göç Politikaları Kurulunun ulusal düzeyde bir uyum strateji belgesi ve eylem planı hazırlaması ve uygulanmasını da takip etmesi beklenmektedir.

“Uyum” hususuna ilk olarak 6458 sayılı YUKK ile yasal şekilde yer verilmiş olup Kanununun 96. Maddesi gereğince, koruma altına alınan kimselerin toplumla olan karşılıklı adaptasyonlarını kolaylaştırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel idareler, sivil toplum örgütleri, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların görüş, öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum

organizasyonlarının planlanacağı hükme bağlanmaktadır. Bu Kanunla, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü bünyesinde uyum süreçlerine dair iş ve işlemleri ifa etmek için Uyum ve İletişim Daire Başkanlığı kurulmuştur (Karasu, 2016, s. 1000). Bununla birlikte, Millî Eğitim Bakanlığının 2015-2019 beş yıllık stratejik eylem planında;

“Mülteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurdumuzda bulunanların da buldukları sürece eğitim görmelerini sağlamak üzere bu öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunun sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.” ile

“Mülteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurdumuzda bulunanların denklik işlemlerinde yaşanan sorunların giderilmesi ve bu alanda eğitime ilişkin yaşanan genel sıkıntıların bertaraf edilmesi için uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde çalışmalar yapılacaktır.” hedeflerine yer verilmiştir.

Yabancıların uyumuna dair bir diğer üst politika belgesi ise 10. Kalkınma Planında yer almaktadır. 10. Kalkınma Planında yer alan 356. politikaya göre; ülkemize yurtdışından çeşitli nedenlerle gelen göçmen, uluslararası korumaya ihtiyacı olanlar, kaçak çalışanlar ve direk geçiş yapanlara dair etkili bir izleme ve takip sistemi oluşturulacak ve uluslararası koruma statüsü tanınan bireylerin ülkeye adaptasyonu desteklenecektir.

Ülkemizde bulunan Suriyelilere yönelik, büyük kapsamlı uyum politika ve stratejilerinin, onların Suriye’ye dönmelerini kısıtlayıcı bir unsur olduğu da ayrı bir risk faktörü oluşturmaktadır. Fakat ülke nüfusunun %4’üne tekabül eden bir nüfus ile bir arada yaşamının zaruri hale gelmesi durumunda “kalıcılığı teşvik etmeme” gerekçesi ile ötelenen ve ertelenen politikaların faturası daha da yüksek olacaktır. Bu yüzden, geri dönüşü de kalıcılığı da dikkate alan aktif bir süreç yönetimi kadar, her geçen gün daha da güçlenme eğiliminde olan kalıcılık ihtimalinin göz önünde bulundurulmasının uyuma yönelik kapsamlı strateji

geliştirmek için gerekli olduğu düşünülmektedir (KDK, 2018, s. 195). Bu yüzden, Türkiye’de geçici koruma altında yaşayan Suriyelilerin bilhassa son yıllarda, kalıcı olma ihtimallerinin artması ile birlikte, daha önce geçici olarak üretilen politikaların yerini kalıcı politika ve düzenlemelere, yani uyum politikalarına bırakması gerekmektedir. Kısa vadeli stratejileri temel alan politikaların, Suriyelilerin kalıcı olması halinde ortaya çıkacak sorunlara da neden olma riski oldukça yüksektir.

2.5.2. Suriyeli Çocukların Eğitimine Dair Uygulanan Politikalar

2011 yılında başlayan göç dalgasıyla Suriye’den ülkemize gelen göçmenlerin, ilk başta Suriye’deki olayların dinmesiyle geri gidecekleri görüşü hâkimken, geride kalan zaman zarfında Suriye’de yaşanan olayların artarak sürmesi, bu görüşün yerini tekrar dönmeyecekleri fikrine bırakmasına neden olmuştur. Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilere, kamplarda eğitim faaliyetleri Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) kısa zamanlı politikalar dahilinde verilirken, sonrasında kamp dışındakilere de bu olanak tanınmıştır. 2012 yılından başlayarak GEM’lerde, MEB tarafından Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretim şekli yerine, Arapça müfredatla eğitim de verilmeye başlanmıştır. Suriyeli göçmenlerin geri dönüşlerinin git gide zorlaşacağı düşüncesinin yaygınlaşmasıyla, Suriyelilere sunulan eğitimin sistemli ve düzenli bir süreç haline gelmesi, 2014 yılı sonlarında çıkarılan genelge ve yönetmeliklerle yapılmıştır (Emin, 2016). Dönemin Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer’in Suriyelilerin göç dönemindeki beyanatlarında; Suriyelilere sunulan eğitimin sadece kamplara yönelik hazırlandığı, Türk eğitim sistemine göre Arapça olarak verileceği ve Türkiye’de daimi kalmalarını kuvvetlendirecek tavidan çok, geri dönecekleri mantığıyla verildiğini belirtmektedir. Suriyelilerin eğitimi, 2013 yılına kadar pek gündemde yer etmemiştir. 2013 yılında MEB, Başbakanlığa bağlı kurumlar ve YÖK yayımladığı

genelge ve yönetmeliklerle Suriyelilerin eğitimi konusunda yeni olanaklar sağlamıştır (Seydi, 2014). MEB 23 Eylül 2014 tarihinde “Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri” başlıklı bir genelge yayımlayarak, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin gerek kamp içinde gerekse de kamp dışında eğitimleri ve eğitime erişim sağlamalarıyla ilgili önemli kararlar almıştır. Suriyelilere eğitim imkânının sunulması ve eğitimlerinin hukuki teminat altına alınması bu kararlar sağlanmıştır. Bu genelge ile Suriyelilere eğitim kapsamında, gerek bakanlık düzeyinde gerekse yerelde oluşturulacak komisyon ve kurulların görev tanımları ifade edilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde oluşturulacak Bakanlık Komisyonunda; bir müsteşar yardımcısı başkanlığında kurulacak, sonrasında her ilde bir il milli eğitim müdür yardımcısı veya şube müdürü başkanlığında il komisyonlarının oluşturulmaları sağlanacaktır. İl Milli Eğitim Müdürlüklerince il komisyonları, Suriyeli öğrencileri, okullar arası geçiş, yerleştirme ve denklik işlemlerinden mesul tutulmuşlardır (MEB, 2014). Bakanlık dışında Valiliklere de bu genelge ile yetki verilerek İl veya İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı GEM’lerin kurulmasına olanak sağlanmıştır (Taştan ve Çelik (2017) . Böylece GEM’lerde; Türkçe öğreniminin temel tutulduğunu, ülkemize göç yoluyla gelmiş Suriyeli çocukların ülkelerinde yarım kalan eğitimlerine kaldıkları yerden devam edebileceklerini, ülkelerine geri dönüşleri durumunda veya Bakanlığa bağlı her tür ve kademedeki eğitim kurumuna geçmek ve eğitimlerine ülkemizde devam etmek istemeleri hâlinde öğrenim yılı kaybı olmaksızın eğitim hizmetlerinden faydalanabileceği ifade edilmiştir. Türkçe’yi GEM’lerde öğretmekle görevlendirilen öğretmenlerin; Türkçe, Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve yabancı dil dersi branş öğretmenleri arasından görevlendirilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir.

Ülkemizde göç ettikleri yere göre göçmen öğrenci sayıları incelendiğinde 571 bin 579 kişi ile Suriyeli öğrencilerin 1.sırada; 38 bin 727 kişi ile 30 Iraklı öğrencilerin 2.sırada yer aldığı görülmektedir. Diğer uyruklardan ise 829 göçmen

öğrenci, Türkiye’de eğitimlerine devam etmektedir (Coşkun ve Emin, 2018). Ülkemizdeki göçmen öğrencilerin sayısal olarak resmi eğitim kurumlarına ve GEM’lere dağılımları incelendiğinde; 608.135 göçmen öğrencinin eğitim aldığı görülmektedir. Bu öğrencilerin % 61’ini teşkil eden 369 bin 180 öğrencinin resmi eğitim kurumlarında akranları ile Milli Eğitim Bakanlığı Türkçe müfredatıyla eğitim almakta olduğu; %39’unu oluşturan 238 bin 955 öğrencinin ise GEM’lerde Arapça müfredat ile eğitimlerine devam ettikleri görülmektedir. Bununla birlikte Suriye dışından gelen göçmen çocukların da yalnızca %5’i GEM’lerde eğitim almaktadır. Diğer göçmen çocukların %95’i örgün eğitim veren resmi okullarda eğitimlerine devam etmektedir. 2017-2018 Eğitim-öğretim yılında resmi örgün okullarda eğitim alan Suriyelilerin sayısı ilk kez GEM’lerde eğitim alanların sayısının önüne geçmiş, her geçen yıl da devlet okullarında eğitim gören Suriyelilerin sayısı artmaktadır (Coşkun ve Emin, 2018). Türkiye’ye Suriyelilerin göçe başladıklarından bu yana eğitim ihtiyacının giderilmesinde GEM’ler çok önemli bir misyonu başarıyla yerine getirmiştir. Başta resmi kamu binalarından başlayarak, evlerden veya depodan dönüştürülerek kiralanan yerlerde eğitim hizmeti sağlanma çabası içerisinde olunmuştur. Suriyelilerin, Türkiye’ye toplumsal adaptasyon ve entegrasyonları için eğitim almaları büyük öneme sahiptir (TBMM-İHK 2018). GEM ve Resmi eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin eğitim kademelerine göre dağılımı incelendiğinde; okul türü resmi eğitim kurumları, geçici eğitim merkezleri toplam okul öncesi 34.328, İlkokul 376.210, Ortaokul 139.764, Lise 48.548 kişidir. Suriyeli çocuklar arasında eğitime katılımın en çok olduğu kademe ilkokul düzeyinde olmuştur. Okullaşma oranının en düşük olduğu eğitim kademesi ise ortaöğretim lise düzeyinde görülmektedir. Resmi eğitim kurumlarında, ara sınıflarda eğitime erişim düzeyi GEM’lere göre daha düşüktür. Bilhassa geçici eğitim merkezleri ara sınıflarda eğitim verme konusunda, devlet okullarına göre daha çok öğrenci barındırmaktadır. Bu durumun olası sebebi dil ve Türkiye müfredatına uyumda zorlanmış olmalarından

kaynaklanmaktadır (Coşkun ve Emin, 2016). MEB, 2016-2017 eğitim-öğretim yılından başlayarak, GEM'lerin kademeli bir şekilde kapatılması ve buralardaki eğitime 1., 5. ve 9. sınıflarda başlayacak çocukların doğrudan resmi eğitim kurumlarına kaydedilmelerini sağlamaya çalışmaktadır. Bu strateji için yaklaşık 25.000 sınıfa, yani 10 bin yeni eğitim kurumuna ihtiyaç duyulmaktadır (TBMM-İHK, 2018:254-255). MEB, 19 Temmuz 2017 tarihli yazısında 2017-2018 öğretim yılında da önceki yıllardaki gibi anaokul, ilkokul ve ortaokula yeni başlayacak öğrenciler için GEM'lere kayıt alınmaması, yeni kayıtların resmi eğitim kurumlarına yapılması ve ilk kez 9. sınıfa kaydolacakların ise dil düzeyine göre resmi eğitim kurumlarına ya da GEM'lere kaydedilmesi istenmiştir (MEB, 2017). Günümüzde GEM'ler anaokulu, 1. ve 5. sınıflar haricinde de eğitim vermeyi sürdürmektedir (Taştan ve Çelik, 2017).

2.6. Türkiye'deki Sivil Toplum Örgütleri ve Tarihçesi

Bu bölümde geçmişten günümüze, Osmanlı Devleti ile başlayan sivil toplum kuruluşlarının gelişimi incelenecektir.

Osmanlı Devletinde sivil toplum yapısı, güçlü devlet ve zayıf sivil toplum örgütlerinden oluşmaktadır. Bu yapı, sivil toplum kültürünün yeteri kadar yerleşmemesine neden olmuştur. Birden fazla sivil organizasyon Osmanlı Devletinde kurulmasına rağmen bu organizasyonlar, batıda görüldüğü gibi sivil alan dışında devleti yönlendirme kabiliyetini etkin bir şekilde geliştirme olanağı bulamamıştır. Cumhuriyetin ilanı ile beraber Osmanlı Devletindeki merkeziyetçi gelenek yapısını, sivil toplum anlayışı almıştır.

Toplumun örgütlenme ihtiyacının bir gereği olarak ortaya çıkan sivil toplum, modern toplum insanının hayatında her zaman var olagelmıştır. Fakat her sosyal kavram gibi, örgütlenme de, içinde bulunduğu kültürün izin verdiği oranda kendini geliştirme fırsatı bulabilmiştir (Genç, 2011, s. 5). Geleneksel yönetim

anlayışının hakim olduğu Osmanlı Devleti, sivil topluma yeterince gelişme imkanı vermemiştir. Çünkü sivil toplumun temelini kişiler oluşturmaktaydı. Osmanlı devletinde ise kişiden ziyade toplum daha önem arz etmekteydi. Bununla birlikte, vatandaş yerine de devlet öncelikli yapıya sahipti (Şen, 2008, s. 60). Bundan dolayı sivil toplum tecrübesi, sivil toplumun neredeyse tamamen güçsüzleştirilmesi haline gelmiştir (Çabuk, 2009, s. 49). Böyle güçlü merkezi yönetim karşısındaki durumları itibarıyla, kendi normlarını ve salt kendilerine özgü kurallar ve ilişkileri geliştirememişlerdir (Çaha, 1994, s. 88). Devletin dışında yer alabilecek özerk yapılanmaları tehdit gören Osmanlıda yönetim anlayışı, ara sıra bu tür özerk sayılabilecek sosyolojik toplulukları ters yüz etmekten kaçınmamıştır (Cihan ve Doğan, 2007, s. 63). Batı ülkelerinde görülen kentleşme ve gelişme ortamı Osmanlı Devletinde görülmemiştir (İnat, 2006, s. 18). Kentler, tüzel kişiliğe sahip olmadıklarından ticari menfaatleri için herhangi bir biçimde bir araya gelerek birlikler oluşturamamış ve böylece ekonomik hayat devletin himayesi altına girmiştir (Aslan, 2010c, s. 263). Ayrıca Osmanlı Devletinde, sınırlı da olsa devletten bağımsız olmayan, halkın kendi arasında oluşturduğu bazı birlikler kurulmuştur. Sivil toplum niteliği taşıyan şehir, lonca, dini kurum ve yerel eşraf gibi organizasyonlar sivil topluma bir potansiyel kaynak oluşturmuştur. Bu yapılar sivil toplum unsuru olarak da kabul edilmektedir (Bedük, Usta ve Kocaoğlu, 2006, s. 55). Günümüzdeki bazı STK'ların temelini oluşturan topluluklardan biri de Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiye (Darüşşafaka)'dir (Eraslan, 2008, s. 156). Bu örgütlenme, sosyal güvenliğin meydana gelmesinde, toplum içinde fakirlerin ihtiyaçlarının giderilmesinde, açların doyurulmasında, yolda kalmışların barındırılmasında, kimsesizlerin yurt edinmesinde, yetimlerin giydirilmesi ve doyurulmasında devletin hizmet görmediği alanlarda hizmetleri vazife etmede önemli roller üstlenmişlerdir (İğci, A. 2008). Ancak sivil toplum kuruluşları gibi görünseler de resmi alanın dışına çıkamayarak, güçlü bir sivil toplum yapısını oluşturamamışlardır.

19. Yüzyıl itibariyle sivil toplum alanı çiçek açmaya başlamıştır. Osmanlıda batılılaşma ve modernleşme çabaları öne çıkmıştır. Bu modernleşme gayretlerinin sivil toplumun gelişimi açısından önemli iki sonucu; anayasal bir sistemin yavaş yavaş gelişmesi ve devletçi seçkin, entellektüel bürokrat kesimin ortaya çıkması olmuştur (Cicioğlu, 2005, s. 141). Babadan oğula devreden padişahlıkla yönetilen bir imparatorluğun içinde bulunduğu siyasal, askeri ve yönetsel anlamdaki zor durumun Jön Türkler adıyla bilinen Avrupa eğitilmiş Osmanlı aydınları, padişahlık yönetiminde köklü denebilecek bir değişiklik getirmiş, bir yönetim meclisi kurulmasını sağlamış ve padişaha kendi elleriyle kendi haklarını kısıtlayacak olan I. ve II. Meşrutiyeti ilan ettirmiştir (Erdem, 2008, s. 14). II. Meşrutiyete kadar eylemli olarak gelişen örgütlenme, “Kanun-i Esasi” adındaki ilk anayasada, temel hak ve özgürlük olarak yer almamaktadır. II. Abdülhamit zamanında konu, şirket/ortaklık kurma hakkı içerisinde değerlendirilmektedir (Yücekök, Turan ve Alkan, 1998, s. 46). Sivil toplumun oluşmasını ve gelişmesini bu anlayışlar hızlandırmıştır.

Ulus-devlet kurma anlayışı Cumhuriyet ile birlikte ön plana çıkmış, toplumu modern topluma entegre etme tasarısını içermiştir. Bu tasarının mutlak hâkimi olan devlet; elinde az gelişmiş, eğitimsiz, fakir bir toplumdan hızlı bir şekilde siyasal, ekonomik ve kültürel anlamda kalkınarak modern bir topluma geçmeye çalışmıştır (Kılıç, 2012, s. 24). Sürekli yasal düzenlemelerle demokratikleşme ve modernleşme çabaları sağlanmaya çalışılmıştır (Özsoy, 2010, s. 64). Bir STK, sorun çözmek ya da bir durumu değiştirmek için ihtiyaç duyduğu erki ve yetkiyi öncelikle yasal düzenlemelerden alır; hukuktan alır. Hatalı olduğuna inandığı bir uygulamanın son bulması için mücadele eden bir STK, savunduğu düşünceleri öncelikle ulusal alanda anayasaya, yasa, tüzük ve kararnamelere ya da örnek teşkil eden vakalara; uluslararası alanda ise Türkiyenin taraf olduğu anlaşma ve sözleşmelere dayandıracaktır (Güder, 2004, s. 18). Cumhuriyetin ilanı ile beraber sivil toplum kuruluşları yasal düzenlemelere bağlı

olarak kurulmuş ve sayıları her geçen gün artmıştır. Türkiye Cumhuriyeti mevzuatında STK'lar, "Hükümet Dışı Kuruluşlar", "Gönüllü Kuruluşlar" gibi kavramlar bulunmamakla birlikte, bu tip örgütlenmeler vakıf ve dernek gibi hukuksal daire içinde mevcudiyetini sürdürmektedirler. En çok görülen örgütlenme biçimi ise dernek şeklinde kendini göstermektedir (Çakır, 2006, s. 40). Bu dernekleri şu şekilde incelemek mümkündür:

Dernekler, 1901 Fransız Dernekler Kanunu model alınarak, 1908 II. Meşrutiyet zamanında, 1909 "Cemiyetler Kanunu" ile boy göstermeye başlamışlardır (Doru, 2007, s. 8). Türkiye'de dernek kurmanın yasal dayanak bulması çok uzun bir tarihe dayanmamaktadır. Cumhuriyetle birlikte, 1923 yılında 1909 tarihli kanun değiştirilmiş ve dernekler büyük ölçüde yürütme organının denetimine girmiştir (Kocalar, 2006, s. 96). İlk Anayasa hükmü olan 1924 Anayasasının (Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun) 70. Maddesinde ilk defa dernek kurma özgürlüğü açıkça kabul edilmiştir. Bununla birlikte 1946 Cemiyetler Kanunu ile de dernek sayısında artış gözlemlenmiştir (Altın Soran, 2010, s. 26). 1961 Anayasasının 29. Maddesinde belirtildiği üzere, "Herkes önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir." hükmü konularak örgütlenme konusunda geniş bir hareket alanı sağlanmıştır (Işık, 2006, s. 24). 1961 Anayasasının 28. ve 29. maddeleri ise dernek kurma ve toplantı yapma özgürlüğünü daha da genişleterek, bu sürecin yasal üst yapısını oluşturmuştur (Meray, 2007, s. 87). 1982 Anayasası ile dernek kurma hakkı güvence altına alınmış bir hak olarak gözükmektedir. 1982 anayasasının 51. maddesi sendikalar için, 68. maddesi de siyasi partiler için temel hak olarak öngörölmüş maddelerdir (Özalp, 2008, s. 18).

Vakıflar, sivil toplum kuruluşlarının Türk toplumunda sayılabilecek ilk örnekleridir (Doru, 2007, s. 8). Tanzimattan sonra vakıfların bağlandığı Evkaf Nezareti, 1924 yılında kaldırılarak bunun yerine Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Meray'a (Meray, 2007, s. 89) göre "Mazbut ve mülhak vakıfları

olarak eski hukuka göre kurulmuş vakıflar ve Medeni Kanundan sonra kurulan yeni vakıflar bazı yönlerden ayrı bir düzenlemeye tabi tutulmuşlardır”. 1954 yılında kurulan Vakıflar Bankasının amacı vakıflarla ilgili mali sorunlarla ilgilenmesi olmuş, bankaya eski vakıfların taşınmaz ve işletmelerinin idaresi verilmiştir. Fakat, yapılan tüm düzenlemelere rağmen vakıflaşma istenilen düzeyde artırmamıştır. 1967 yılında çıkan 903 sayılı yasa ile bu alan yeniden düzenlenmiştir. Bu yasanın birden fazla kurucuya imkân tanınması, vakıflara genel kurul gibi yönetim birimlerinin oluşturulabilmesini elverişli kılması gibi nedenler sayesinde birçok yeni vakıf kurulmuştur (Meray, 2007, s. 89). 1982 Anayasasıyla vakıflara, ticari amaç olmaksızın, akademik alandaki usul ve esaslara uymak kaydıyla, devletin gözetim ve denetiminde üniversite kurabilme hakkı da verilmiştir (Kılıç, 2012, s. 114). Cumhuriyetin ilanının öncesi ve sonrası tarihi süreçteki yasal düzenlemeler incelendiğinde, soğuk savaş mantığıyla tasarlanmış olan mevzuat değiştirilerek, dernekler ve vakıflara dair kanunların, Medeni Kanundaki ilgili maddelerin ve toplantı ile gösteri yürüyüşlerine yönelik düzenlemelerin giderek modern demokrasi normlarına getirildiği göze çarpmaktadır (Karakurt, 2011, s. 38).

Kooperatifleşmenin, cumhuriyetin ilanı ile birlikte arttığı görülmektedir. Kooperatiflerin bir ticaret ortaklığı olarak görülmesi ise 1926’da kabul edilen Türk Ticaret Kanununa eklenen hükümlerle gerçekleşmiştir. Bu yasa ile kentsel alanda da kooperatiflerin kurulmasına imkân sağlanmıştır. Özgürlükçü bir ortam getiren 1961 Anayasası, kooperatiflerin alt birliklerinde de etkisini göstermiştir (Ergür, 2006, s. 33-34). 1982 Anayasası ve onu takip eden diğer yasal düzenlemeler yapılarak, kooperatifçilik üzerine devlet denetimi artırılmıştır. Kooperatiflerin siyasetle ilgilenmesi yasaklanırken, çeşitli kooperatiflerin ve birliklerin idarecilerinin siyasal iktidar tarafından atanması mümkün hale getirilmiştir (Meray, 2007, s. 92).

Sendikal hareketler ve oluşumların, Türkiye'deki geçmişi çok eskiye dayanmamaktadır. Osmanlının devlet yapısı ve beraberinde ekonomik, sosyal ve siyasal yapısı sendikal hareketlerin doğması gelişmesi için gerekli koşulların ortaya çıkmasını engellemiştir. Bu yüzden kurulan sendikalar çok sınırlı olmuştur (Şen, 2005, s. 103). 1960'lardan sonra Türkiyedeki sendikal hareketlerde önemli gelişmeler gözlenmiştir. 1961 Anayasasının doğurduğu hakların da etkisiyle 1960–1980 döneminde sendikalar hem mali açıdan, hem de üye sayısı açısından oldukça güçlenmişlerdir (Işık, 2006, s. 28). 1995 yılında yayımlanarak yürürlüğe giren 4121 sayılı yasa ile 1982 Anayasasının 69.maddesinde yapılan değişiklikle sendikaların siyasi partilerle işbirliği yapmasını engelleyen hükümler ortadan kaldırılmıştır. Siyaset yapma yasağının kaldırılması, sendikaların gelişmesi için çok fazla etkili olamamıştır. Bu bağlamda sendikalar tam anlamıyla sivil toplum kuruluşları olarak işlev görememektedir (Özalp, 2008, s. 27).

1943 yılında çıkarılan 4255 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları, Mesleki Kuruluşlar, Esnaf Odaları ve Ticaret Borsaları Kanunu ile odalara, daha sıkı bir denetim mekanizması getirilmiştir. Bu yasa sayesinde I. Dünya Savaşının olağandışı koşullarında, devletin ekonomi üzerindeki himayesini, kontrolünü sağlamak ve ekonomiyi savaş koşullarına uygun hale getirmek amaçlanmıştır (Işık, 2006, s. 32). 1995 yılında çıkarılan 4121 sayılı kanun ile kamu kurumu özelliğindeki meslek kuruluşlarının siyaset yapmamaları, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemeyecekleri gibi engellemelere son verilmiş, yerel mülki idare yöneticilerinin kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının organlarını geçici olarak görevden uzaklaştırma yetkisi de ortadan kaldırılmıştır (Özalp, 2008, s. 29-30).

STK'ların bir kısmı günümüz genel hukuk sistemi çerçevesinde tüzel kişilik kazanmış olmasına rağmen bir kısmı da kazanmamıştır. Örneğin vatandaşların girişimleri, sivil toplum alanında yer almakla beraber tüzel kişiliğe

haiz değildir. Öbür yandan meslek kuruluşları, kamu tüzel kişiliğine sahip iken diğerleri özel hukuk tüzel kişilerine tabidir (Özdaşlı, 2007, s. 75).

1980'lerden itibaren dünyadaki gelişime paralel olarak Türkiyede de sivil toplumun önemi hayli artmıştır (Öner, 2009, s. 640). Bu dönemde sivil toplum temelinde çevre, sağlık, eğitim ve insan hakları gibi toplumsal konular üzerinde küresel standartların yaşanılır kılınması adına politikalar geliştirilmiştir (Özet, 2007, s. 74). 1980 ve 1990'lardaki yeniden canlanma süreci kendi içinde çok ciddi sorunları gündeme getirmiştir. Bunlardan biri sivil toplumun yeniden canlanma ve küreselleşme döneminin, sivil topluma olan ilginin sayısal artışını sağlamış olmasıdır. Ancak bu sayısal artış, sivil toplumun sosyal değişime etkisinde görünür bir transformasyon sağlamamakta; yani bu sayısal artışın, kendisini görünür etkiye kanalize edemediği görülmektedir (Scholte ve Keyman, 2005, s. 16). Çünkü sivil toplum sadece onu meydana getiren kuruluşların sayısal toplamından oluşmamaktadır. Geçen zaman zarfında, birçok yasal düzenlemenin yapılmış, iktisadi, sosyal, siyasal açılardan önemli kabul edilebilecek gelişmeler yaşanmış olmasına rağmen sivil alan yeterince hacmini büyütememiştir. Bu alan içerisinde yer alan ve sayıları bir hayli fazla olan dernek, vakıf, sendika gibi kuruluşların işlevlerini tam olarak yerine getiremediği gözlenmiştir (Biber, 2009, s. 34). Bu durumun dayandığı birçok nedenin sıralanması mümkündür.

Türkiye'de sivil toplum, bir taraftan bireysel hak ve özgürlüklerin günlük hayatta uygulamaya geçirilmesi, diğer taraftan demokrasiye geçiş ve katılımcı demokrasi beklentilerini dillendiren kuruluşlardan oluşmaktadır. Buradan çıkan sonuç; Türkiye'de sivil toplum yapısının karmaşık, çok boyutlu ve sorunlu olduğudur. Sivil toplumun tanımlanmasında kullanılan bu farklı etki alanları, bu alanlarda varlık gösteren STK'ların inşasına neden olmaktadır. Bu farklılık sivil toplumun farklı fonksiyonlarının olmasından ve Türkiye'deki siyasal ve sosyal yapıdaki değişim çabalarından kaynaklanmaktadır. Bu karmaşık yapının da etkisiyle Türkiye'de sivil toplumun ve STK'ların hem kendi muhtevasında hem de

devletle ilişkileri temelinde ortaya çıkan önemli sorunları vardır (Kurt, 2005, s. 81). Devletle ilişkilerinin temelindeki sorun; devletten ayrı kendi başına hareket edemeyişidir. Yani sivil toplum, politik toplumdaki ayrı gidemez ve bir nebze de olsa iktidar ilişkilerinde yer alır. Sivil toplum kuruluşları denilebilecek benzer grupların asıl görevi, iktidarın dışında kalan sınıfların isteklerini kamuoyuna taşıyıp tartışmak, politik toplumu bu yönde etkisi altına almaktır. Başka bir husus da Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının toplumsal tercihleri ve temel taleplerini, politik düzeyde ifade edemeyerek, bu konuda faaliyette bulunmayışını göstermektedir. Bu durumun sebebi de Türkiye'deki bürokratik siyasal yapının zayıflığında yatmaktadır (Şen, 2008, s. 61). STK'ların devletin yeterli olmadığı durumlardaki etkinlikleri, sorunlara hızlı ve pratik çözümlerin uygulanması, vatandaşların STK'lara dikkat çekmesi ve gerekliliğinin fark edilmesi bakımından oldukça önemlidir. Böylelikle sivil toplum, vatandaşlar açısından siyasi, sosyal bir kurtarıcı, toplumsal ilaç olarak algılanmaya başlamıştır (Saygın, 2008, s. 30). Sivil toplum kuruluşları Türkiye'de, sadece talep ve şikayetler üzerine ses çıkaran bir siyaset izlemekte, proje üretme ve yürütme konularında sessiz kalmakta ve etkin bir yol izlememektedir (Noyan, 2007, s. 63). Kağıt üzerindeki sayısal artışa rağmen, Türkiye'de STK'ların gelişiminin önündeki engellerden bir diğeri de hızlı nüfus artışı ve düzensiz kentleşmenin yarattığı sosyal ortamda, yerleşim merkezlerinde yerel sahiplenme kültürünün oluşumunun güçleşmesidir. Bu nedenle, kamusal alanların yaratılması ve korunması için gerekli bir yerel işbirlikçi organizasyonu sağlamak zorlaşmaktadır (Erdoğan Tosun, 2001, s. 331). Aslında STK'lar, toplumsal sorunları sosyal sorumluluk kapsamında yakinen izlemeleri ve çözüme dönük karar verme aşamalarında daha seri hareket ettiklerinden dolayı, çoğu kamu kurum ve kuruluşlarından daha etkin hizmet sunabilmektedir. Ülkemizdeki STK'lar, kamu kurum ve kuruluşlarının tam anlamıyla yetişemediği ya da ulaşamadıkları yerlerde tamamlayıcı bir işlev yapmakta, toplumdaki dayanışma değerini sürekli hale getirmekte, katılımcı demokrasiye katkıda

bulunmaktadır. Fakat, günümüzde niceliksel olarak hayli fazla olan sivil toplum kuruluşlarının çeşitli menfaat gruplarınca özel amaçlarının dışında hizmet etmeleri, konuya dair ciddi tartışmalara neden olmaktadır. Ayrıca, konuyla ilgili okumuş bilgin kitlenin; sivil toplumun yapısı, sivil toplum kuruluşlarının işlevlerinin neler olması gerektiği, sivil bir toplumun hangi niteliklere sahip olduğu ve bu nitelikler üzerinde inşa edilebileceği koşulların Türkiyede ne ölçüde var olduğu gibi konular üzerinde herhangi bir fikir birliği sağlayamamış olması, münakaşanın boyutlarını bir kat daha artırmaktadır. Bu sebeple, hemen hemen her kesim kendi politik atmosferine göre bir sivil toplum anlayışı ileri sürmekte ve bunun, en realiter yaklaşım olduğunu savunmaktadır (Şen, 2008, s. 56-69).

Kısaca, sivil toplum olgusu Türkiye’de kendine yeni yeni yer edinen bir kavramdır. İnsanların sivil topluma alışıp, onu içselleştirmesi zaman alacaktır. Bir sonraki bölümde Sivil Toplum Örgütlerinin Suriyelilerin uyumundaki rolü ele alınacaktır.

2.6.1. Sivil Toplum Örgütlerinin Suriyelilerin Uyumundaki Rolü

Sivil toplum etrafında dönen münakaşaların geçmişi, antik Yunan’a kadar gider. Sivil toplum olgusu, Batı siyasal literatüründe politik toplumla eş anlamlı kullanılmıştır. Sivil toplum 18. Yüzyıl sonu devlet alanı dışında ayrı bir alan olarak kabul edilmiş; sürekli toplumsal hareketlerin dinamiği olarak görülmüş ve onları kapsayan kavram olmuştur. Taylor, sivil toplumu üç temel önerme üzerinden kendi anlamsal çerçevesinde değerlendirmektedir.

En basit anlamda devlet gücünün baskısı gölgesinde olmayan hür dernekler ve örgütlü toplulukların bulunduğu yerde sivil toplum vardır.

Daha geniş bir anlamda sivil toplum sadece toplumun bir bütün ve devlet baskısından hür şekilde dernekler ve örgütlü topluluklar eliyle kendini yapılandırabilir ve eylemlerini organize edebilir.

Bu oluşumların tamamı devlet politikasını önemli ölçüde etkileyebildiği ya da belirleyebildiği yerde sivil toplumdan bahsedilebilir.

STK'lar ise devletten bağımsız örgütler olarak bireyleri bir araya getiren ve demokratik bir ortamda ülkelerin demokratikleşme çabalarına katkıda bulunan, temel hak ve özgürlüklerin korunmasını ve geliştirilmesini amaçlayan, toplumun beklenti ve ihtiyaçları ışığında belirli talepleri seslendirmek amacıyla organize olmuş, karşılıklı olarak etkileşime imkân veren devlet dışı yapılardır. STK'lar çoğunlukla belirli bir neden ya da ihtiyaç için kurulan, kişilerin devlete ve siyasal süreçlere dâhil olmasının bir aracı olarak görülen yapılar olarak gönüllü, demokratik sistemde devlet ve toplum arasında köprü kurarak sosyal ihtiyaçları karşılama sürecinde ciddi rolü olan yapılardır. Bundan dolayı STK'lar, gerek programsal gerekse hareket biçimi ve örgütlenme tarzı olarak voluntarist bir karaktere sahiptir. Savaş, yoksulluk gibi insani krizlerle birlikte STK türleri başlangıçta hükümet, hükümet-dışı, kâr amaçlı ve sendika ve dernekler olarak üç ana sektöre ayrılmış hükümet dışı etkenlerin artan rolü ile birlikte kar amacı gütmeyen STK'ların çözüm hizmetleri sağlamada rolü gittikçe artmıştır (Barın H, 2019, s. 189).

İnsan haklarının etkin bir şekilde korunmasında devletlerin işleyiş ve organlarından bağımsız oluşlarıyla insan haklarının savunuculuğunu STK'lar gerçekleştirirler. Evrensel değerlerden insan hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesi hususunda, STK'ların rolüne ihtiyaç duyan en önemli kesimlerden biri olan sığınmacı ve mültecilerin toplumda korunması ve desteklenmesi bakımından varlıkları büyük öneme sahiptir. Çeşitli nedenlerle göç etmek zorunda kalmış insanlara yönelik etkin bir koruma sisteminin oluşturulmasında başta toplumsal, ekonomik ve hukuki olmak üzere çok sayıda farklı problemlerin çözülmesi gerekmektedir. Bu insani temel görevler devletlerin sorumluluğunda olmasına rağmen günümüz koşullarında bu sorumluluklar bazı STK'lar tarafından gerçekleştirilmektedir. Çoğu STK'lar, uluslararası sözleşmeler veya iç hukuk

düzenlemeleri ile özellikle görevlendirilmemiş olmalarına rağmen, kendilerini sığınmacıları ve mültecileri koruma sağlamak amacıyla çalışmaktadır. Bir diğer ifadeyle göç/zorunlu-göç ve insani yardım faaliyetleri bağlamından güncel değerlendirmede yapacağımız ilk belirleme, içerisinde bulunduğumuz çerçevede STK'ların yürüttüğü faaliyetlerin göz ardı edilemez mahiyette olduğudur (Barın H, 2019, s. 190).

Bilhassa son yıllarda göçün gittikçe artması ve sığınma yardımında sivil insiyatife yönlendiği için STK'lara önemli görevler düşmektedir. STK'ların sağladığı hizmetler, sığınmacılara ve mültecilere etkin koruma sağlanması hususunda farklı bir boyut kazanmıştır. STK'lara ulaşmanın kolaylığı ve güvenin daha fazla olması nedeniyle bu kuruluşlar sığınmacıların ihtiyaç duydukları koruma işlemlerinin işletilmesinde etkin bir rol oynamaktadırlar. Diğer yandan uluslararası STK'ların yerel STK'larla da bölgesel ve yerel ihtiyaçlara daha hızlı cevap verebildiklerinden dolayı sığınmacıların için vazgeçilmez unsurlar haline gelmiştir. Bu STK'lar aynı zamanda, bağımsız statüleri sayesinde, koruma ile ilgili ortaya çıkan soru işaretlerinin uluslararası kurumlara veya diğer STK'lara raporlanması; kamuoyunun ve medyanın haberdar edilmesi; hükümet ve yerel yetkililer nezdinde uluslararası normların tanıtılması; mültecilere hukuki ve toplumsal rehberlik ve eğitim faaliyet programları sunulması; sağlık, kalkınma, lojistik destek ve danışma hem menşei ülkede hem sığınma ülkesinde insan haklarının takip edilmesi, sığınmacıların iskan ve uluslararası yardım almaları konularında sığınmacılara yardım etmektedirler (Barın H, 2019, s. 189-196).

Sığınmacı ve göçmenlere hizmet eden STK'ların beş temel fonksiyonundan bahsedilmektedir. İlki, göçmenleri kendi ülkelerine bağlayan ilişkilerin sorumluluğudur (göçmenleri ilk başta kaldıkları süre içinde desteklerler); ikincisi, göçmenlerin kültürel olarak yeni bir çevreye uyumudur (adaptasyonu); üçüncüsü, yeni gelen göçmenleri bir araya getirirken, aynı zamanda kabul eden ülke / toplumdaki kamusal alan ilişkilerini de temsil ederler;

dördüncüsü, başka ülkelerdeki etnik ve ulusal grupların kendi ülkesi ve diğer STK'lar ile olan yakınlıklarıdır ve beşinci olarak, bir toplumu oluşturan kültür ve dil bileşenlerinin geliştirilmesinden sorumludur. Diğer yandan STK'lar, toplumsal ve ekonomik sürekliliğin teminat altına alınmasında, yoksulluğun azaltılmasına ve yaşam kalitesinin genel olarak iyileştirilmesine seçenek arayan “yardım endüstrisi” kuruluşlarına dâhil edilmektedir.

STK'lerin, göçmenlere gündelik yaşamlarında doğrudan ve pratik yardım sağlamanın yanı sıra göçmenlere yönelik uyum politikalarının hayata geçmesinde de büyük rolleri olmaktadır. Uyum, modern zamanlar göçünün karmaşıklığına yanıt vermelidir. Uyumun çok yaklaşımlı doğası gereği “tek beden herkese uyar” düşüncesi pek mümkün olmamaktadır. Uyumun çeşitli boyutları olan ekonomik, hukuki, toplumsal ve kültürel ve dini yönler arasında dengeli bir etkileşim başarılı bir adaptasyon sağlamaktadır. Göçmenler ile yerel halk arasında adaptasyonun sağlanabilmesi ve potansiyel çatışmaların yaşanmaması için başarılı bir “uyum” sürecine ihtiyaç duyulmaktadır. Göçmenlerin yerleşmesine ve entegrasyonuna eşlik eden toplumsal sorunların çözümünde STK'ler uzmanlığa sahiptir. Göçmenlerin uyumunda, ilgili tüm aktörlerin rollerinin ve sorumluluklarının koordinasyonu ve her paydaşın rollerinin tanımlanması ve bunların aralarında etkili bir koordinasyon geliştirmek için, olumlu etkileşimi kolaylaştırmak amacıyla sürekli bir gayret gösterilmesinde STK'lerin önemli rolleri vardır (Barın H, 2019, s. 189-196).

Bu roller şöyle sıralanmaktadır:

1. Göç ve uyum politikalarının insan haklarına saygılı olmasını sağlamak,
2. Bu uyum politikaları siyasal gündemden ziyade uzmanlık ve kanıtlara dayandırmak,
3. Politikaların vatandaşların yeni göçmenlere yönelik görüşüne olan etkisini değerlendirmek,

4. Toplumsal uyum modellerinin etkinliğini karşılaştırmalı bir bakış açısıyla çözmek.

STK'ler farklı yapıları sayesinde, çok sayıda perspektif ve ilgiyi temsil eder; uyum sürecine önemli bir katkı sağlar. STK'ler eğitim, istihdam, konut ve hukuk hizmetlerine erişimin sağlanması; dil okulları ve mesleki eğitim gibi görevleri de üstlenir. STK'ler, göçmenler ve vatandaşlar arasında anlam köprüleri kurar ve göçmen topluluklarının günlük etkileşimlerinde yerel halk arasındaki gayriresmî karşılaşmalar için fırsatlar yaratarak uyum için çalışırlar.

Ülkemizde ise STK'lerin göçmenlerin problemlerinde giderek artan rolü 1960'lı yıllarda başlamıştır. Bu konuda birçok STK bulunmasına rağmen, bu kuruluşlar ancak son yıllarda gelişim gösterebilmişlerdir. 1980'li yıllardan itibaren başlayan para piyasasında serbest pazar temelli ihracata dönük sanayileşmeye geçiş; dini ve etnik kökenli kimlik talepleri ve küreselleşme sürecinin başlaması gibi devletin sosyal hayat üzerindeki hegemonyasının azalmasına neden olan bazı değişim ve dönüşümlere bağlı olarak çevre, eğitim, gençler, yoksulluk, insan hakları, kadın hakları, çocuk hakları, mülteci hakları gibi alanlarda STK'lerin ön sıralarda yer almasıyla sonuçlandı. Avrupa Birliği (AB) müzakere süreci ve reformları sonucunda STK'ler gittikçe güçlenerek dünyada ve Türkiye'de siyasi alanda ve akademik çevrelerde daha fazla önem kazanmaya başladı. Küreselleşme ile ulusal hükümetlerin gücü siyasi aktörler olarak dünyada 1990'lı yıllar STK'lerin siyasi süreçlere katılımında şaşırtıcı bir artışa tanık olunmuştur. Küresel yönetim ağında STK'ler sadece paydaşlar değil, aynı zamanda uluslararası anlaşmalar için kamu desteğinin aktif olarak seferber edilmesi yoluyla daha fazla uluslararası koordinasyon ardındaki itici güç olmuştur.

Türkiye'de AKUT Arama Kurtarma Derneği 1999'daki Marmara depreminin yaralarının sarılmasında aktif rol oynamıştır. Aktif rol, ülke kamuoyundaki mevcut ve klasik sivil toplum kuruluşu imajının bir ölçüde

değişmesinde ve tümüyle yeni ve olumlu anlamlar kazanmasında etkili olmuştur. 2002-2003 yıllarında AB Mevzuatına uyumlu olarak başlayan siyasal reformlar STK'lerin çalışmalarının önündeki engelleri hafifletmiştir. Türkiye ve Avrupa Birliği; özellikle Irak'taki savaşta, Somali, Bosna ve Kosova krizlerinde özellikle insani yardımlarda STK'ler vasıtasıyla önemli bir rol üstlenmiştir. STK'ler o yıllarda yaşanan sorunlara kalıcı çözümler üretmede ve mültecilerin temel ihtiyaçlarını karşılamada (gıda, barınma, eğitim, istihdam vb. ile hukuki destek için) aktif rol oynamıştır. 2010'lu yıllarda ise, STK'ler sayesinde dileklerini daha iyi duyurabilen, ekonomik yönden, özellikle AB fonları ile güçlenmiş, faaliyet alanları farklılaşmış görece yeni bir STK yapılanması karşımıza çıkmaktadır. Suriye İç Savaşı başlamadan önce, birçok göçmen sorunu yaşandı. Son olarak Suriye ile yeni bir insanlık krizi baş göstermiştir. Bu genişletilmiş çatışma, uzun zamandan beri insanlığın sınırlarını aşmıştır. Türkiye, göç dalgasının tarihsel olarak devamlılığına rağmen Suriyeli mülteci sorunlarıyla ilgili olarak hem “etkilenmiş” hem de “etkili” bir ülke olmuştur.

Türkiye ilk göç hareketinin gerçekleştiği 2011 yılından itibaren şartsız “açık kapı politikası” uygulamıştır. Suriye'den Türkiye'ye yönelik ilk toplu ve yoğun göç dalgası, yaklaşık 300-400 Suriye vatandaşının, 29 Nisan 2011 tarihinde Hatay ili Yayladağı ilçesindeki Cilvegözü sınır kapısına doğru yönelmesi ile başlamıştır. Bu göç dalgası içerisinde toplamda 252 Suriye vatandaşı 311 ve 325 No'lu Hudut Müstahkem Mevkilerinden giriş yapmıştır. Türkiye'nin Suriye'den gelen savaş mağdurlarına açık kapı politikasını resmen ilan edip uygulamaya başlamasıyla, temel ihtiyaçların karşılanması noktasında devletin yardımlarına ek olarak farklı alanlarda çalışmalar yapan pek çok STK de önemli bir referans noktası olmuştur. Bundan dolayı sahada STK'lerin çalışmalarına olan ihtiyaç artmıştır. Suriyelilerin topluluklar şeklinde ülkeye giriş yapmasından sonra kurulan STK'lerin çoğu toplumsal görevlere odaklanmıştır. STK'ler, göç krizinin “akut” dönemi olarak ifade edilebilecek sınır geçişleri ve sonrasındaki

aşamalarında, kamu hâkimiyetinin çalışmalarını tamamlayıcı şekilde çalışmalar yürütmüşlerdir. İlk başlarda Türkiye devleti, kaynak ve enerjisini geçici barınma merkezi türünden geniş tesislere odaklamış olup bu durum, Suriyelilerin kahir ekseriyetinin içinde yaşadığı geniş yerel halkla ‘uyum’ ve intibak gibi hassas meselelerin STK’lere döndürülmesiyle sonuçlanmıştır. Suriyelilerin göçü ile faaliyet alanlarını değiştiren ya da genişleten mevcut STK’ler, Suriyelilerin çok sayıda bulunduğu yerlerde ikinci ve üçüncü temsilciliklerini açarak bu temsilcilikler vasıtasıyla projelendirilmiş bir dizi toplumsal hizmet sunmuşlardır. STK’ler bu hizmet yükünün çoğunu zaman zaman hayırseverlik çizgisinde zaman zaman da hak temelli bir anlayışla üstlenmiştir. Bazı yerel ve ulusal STK’ler ana faaliyet çerçevesini çeşitli sektörler temelinde uzmanlaşma ve yoğunlaşma temelinde kurarken, bazıları da hemen tüm sektörlerde faaliyet üretmeye odaklanmışlardır. Hizmet ve yardımlarla kuruluş amaçları çerçevesinde STK’ler, tüzüklerinde belirtilen yahut krizle birlikte daha sonra eklenen faaliyet alanlarında çalışma yürütmeye ve olumlu gelişmeler sağlamaya çalışmışlardır. Hemen hemen bir ülke nüfusuna yakın insanın olduğu bu göç krizinin yönetilmesinde ulusal ve uluslararası STK’ler çok önemli rol oynamışlardır (Barın H, 2019, s. 189-196).

Genel olarak STK’ler tarafından gerçekleştirilen bütünleştirici eylemler, Suriyeliler ile Türk toplumunu bir araya getirme girişimi etrafında odaklanmıştır. Bu çalışmanın odağında bulunan şehirlere yerleşen Suriyeliler için insani yardım, nakit yardımı, psikotoplumsal destek, istihdam, hukuki danışmanlık, toplumsal hizmetler, sağlık hizmetleri, eğitim ve mesleki eğitim, kültür ve sanat etkinlikleri, farkındalık yaratma kampanyaları, konferanslar, çalıştaylar, hizmetlere erişim hakkında bilgi paylaşımı noktasında STK’ler birçok faaliyet göstermişlerdir. Alanda aktif faaliyet gösteren bazı STK’lerin, faaliyetlerindeki gönüllülük motivasyonu ile birlikte acil durum anında gece gündüz bu ortamı yaratmak için çalıştıkları söylenebilir. Suriyelilerin mevcudiyetine dair çeşitli motivasyon, yöntem ve bakış açısına sahip olmalarına rağmen, farklı düşünceleri savunan tüm

STK'ler (dini [İslamcı ya da Hıristiyan], işçi sendikaları, dayanışma grupları, 'hak temelli' STK'ler, 'ihtiyaç temelli' hizmet sağlayan STK'ler) inanılmaz şartlarda aynı sorunun üzerine eğilmişlerdir. STK'lerin çözüm aradığı sorunlar çok büyük boyutlara ulaşmıştır. STK'lerce oluşturulan örgütlenme alanlarının, ortaklıkların ve koordine edilmiş eylemlerin -sahada zaman zaman aksaklıklar olmasına rağmen- görece başarılı bir şekilde Suriyelilerin uyumu için çalıştıkları söylenebilir. Böylece STK'lerin Suriyelilere destek olmak için iyi ilişkiler kurma çabaları ve uyum faaliyetlerinin devam ettirilmesi için iş birliğine dayalı bir yardım ve destek sistemi belirli ölçülerde gerçekleşmiştir (Barın H, 2019, s. 189-196).

Suriyelilerin istekleri dışında göç etmesi ile kentsel alanlarda ortaya çıkan dil, kültür ve yaşam tarzları, çalışma hakları, eğitim ve benzeri konulardaki Türk toplumuna uyum sorunu, yanıtlanmayı bekleyen önemli bir konu olmuştur. Göçmen Suriyelilerin Türkiye halkıyla uyumunun sağlaması yeni katıldıkları toplumda sorunsuz hâlde yaşamlarını sürdürebilmeleri için iki toplumun karşılıklı uyum sağlamaları gerekmektedir. Bu bölümde, Sivil toplum örgütlerinin eğitimdeki rolü ele alınacaktır (Barın H, 2019, s. 189-196).

2.6.2. Sivil Toplum Örgütlerinin Eğitimdeki Rolü ve Yeri

Türkiye'de eğitim hakkı ile ilgili en önemli gelişmeler Cumhuriyet ile birlikte görülmüş olsa da Osmanlı döneminde bazı girişimler var olmuştur. Bu girişimlerden biri 1824 yılında 2. Mahmut'un İstanbul'daki sübyan okullarına çocukların devamını zorunlu hâle getirecek bir ferman çıkarmasıdır. Sübyan okulunun yaygınlığının ne kadar olduğu ve bu zorunluluğun ne kadar sürdüğü bilinmemektedir. Ancak bu durum, Avrupa ülkelerine kıyasla hemen hemen zorunlu eğitim ve öğrenim için ilk girişim olmuştur. Topluma eğitim hakkının verilisinin başlangıcı kabul edilmektedir. 1876'da çıkan Kanuni Esasi adındaki

Osmanlı Anayasası, 1896 Eğitim Genel Tüzüğü, 1913 İlköğretim Geçici Kanunu, ilköğrenimi çağ çocukları için zorunlu kılarak bu düzeydeki eğitim hakkının verilmesini sürdürmüştür. 1923 yılında Cenevre’de imzalanan Cenevre Bildirisinde, insan haklarına ilişkin bedence ve ruhça gelişmenin, sıkıntı ve zorlanma içinde olanlara yardım edilmesinin, mesleğe hazırlanmanın, sevgi görmenin, sömürülmemenin ve eğitim görmenin her çocuğun hakkı olduğu ilkeleri bulunmaktadır. Cenevre Sözleşmesiyle insanların eğitim görme hakkı evrenselleşmeye başlamıştır (Başaran, 1996, s. 151). Eğitim hakkının evrenselleşmesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 10 Aralık 1948 tarihinde Paris’te yapılan bir oturumda 30 maddeden oluşan bir İnsan Hakları Evrensel Bildirisini yayımlanmasında da görülmektedir. Böylelikle Birleşmiş Milletlerin de eğitim hakkını benimsediği anlaşılmaktadır. İnsan Hakları Bildirisinin 26. maddesi şu şekildedir:

Herkesin eğitim hakkı vardır. Eğitim hiç olmazsa ilk ve temel eğitim evrelerinde parasız olmalıdır. İlk eğitim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitimden herkes yararlanabilmeli ve yükseköğretim, başarıya göre, herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 1948, Md. 26.). Ülkemizde 1961 Anayasası ve 1982 Anayasasında eğitim hakkı yer almıştır. Eğitim hakkı, Türk milli eğitiminin temel ilkelerindedir. Bununla birlikte Türkiye Cumhuriyeti Anayasasındaki, Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi başlığındaki 42. madde şöyledir:

“Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Devlet, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar” (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982, Md. 42). Eğitim hakkı dendiğinde en çok akla gelen kavramlardan biri eşitliktir. Toplumun tüm kesimine eşit eğitim imkânları sunmak,

herkese yeterli eğitim hakkı sunmak anlamına gelmemektedir. Eğitimde eşitlik kavramın çoğu kez anlamsız, hatta geçersiz ve aldatıcıdır. Bu nedenle eğitim eşitliği yerine eğitim hakkı ve eğitim imkânı tabirlerini kullanmak daha yerinde olmaktadır. Eğitim hakkı, herkesin kabiliyetine göre, herkese ihtiyacı düzeyinde ilkesiyle sağlanmaktadır (Dündar, 2010, s. 94). Eğitim hakkı olgusu, herkese zorunlu ve parasız temel eğitim sağlama yükümlülüğünü taşır, bu yükümlülüğü de “Dört U” yaklaşımı olarak adlandırılan noktaları içerecek şekilde gerçekleştirilmektedir. Dört U: uygunluk, ulaşılabilirlik, uzlaşılabilirlik, uyarlanabilirlik. Eğitim, uygunluk içermeli derken amaç; zararlı maddelerden uzak tutma, her iki cinsiyet için de temizlik ve hijyen olanakları, ülke içinde yeterli ücret alan eğitimli öğretmenler ve öğretim araç gereçlerinin mevcut olmasıdır. İkincisi, devletin, okulların ve programların toplumun tüm fertleri tarafından ulaşılabilir olmasını güvence altına alması gerekmektedir. Bunun boyutları vardır. Birincisi, ikirciklikten uzak olmak gerekir. İkincisi, görünümsel ulaşılabilirliktir. Uzlaşılabilirlik, eğitimin çocuklar ile aileleri üzerinde uzlaşılabilirliği bir biçimde yerine getirilmesini sağlamanın öneminden bahsetmek için kullanılmaktadır. Uyarlanabilirlik, eğitim ne içindir ve buna kim karar verir sorularını merkezine almaktadır (Hesapçioğlu ve Dündar, 2011, s. 78).

Fırsat ve imkân eşitliği, Türk millî eğitiminin temel ilkelerinden bir diğeridir. Eğitimde fırsat eşitliği, eğitime dair tüm kaynakların bilhassa demokratik toplumlarda hiçbir ayrımcılık yapılmadan, herkesin ilgi ve kabiliyetlerini en uygun şekilde geliştirmede, eğitim hizmetlerine aynı düzeyde ulaşabilme ya da onlardan faydalanma eşitliğini ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle, kaynaklardan faydalanmaya sahip olmaları demektir (Sönmez Akbey, 2006, s. 31). Çoğu ülkede, bireyin eğitim görme hakkı, eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması, sosyal hukuk devletinin en önemli görevlerinden kabul edilmektedir. Her demokratik kurum ve kuruluş, bunun mücadelesini vermeye çalışmaktadır (Gürsel ve Hesapçioğlu, 2008, s. 121). Toplumun en çok ihtiyaç duyduğu, fakat nitelik ve

nicelik olarak yeterli düzeyde karşılayamadığı eğitim için, devletin kamu görevlerine yatırım yapmayı özendirilebilmek maksadıyla bu gibi alanlara daha ileri teşvikler tanınması gerekmektedir (Ateş ve Nohutçu, 2006, s. 255).

Eğitimde fırsat ve imkân eşitliği kavramı tanımının ardından bu konuya dair kanun maddesinin verilmesi konunun ehemmiyetinin kavranmasına da katkı sağlayacaktır. Millî Eğitim Temel Kanununun 2. bölümünde yer alan Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri başlığındaki 8. madde şöyledir:

“Eğitimde kadın erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır” (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973, Md.8).

Neredeyse bütün ülkelerde bir sosyal statüden diğerine geçişi sağlayan en önemli faktör eğitim olmuştur. Çünkü eğitim, yoksul kesimin yetenek ve kabiliyetlerini artırarak onlara hem mental olarak doyum sağlamalarını, hem de rekabetçi bir ortamda nitelikli iş bulabilme fırsatını sağlamaktadır. Gelişmiş ülkelerde ise eğitim hizmetlerinin, tüm öğrencilere aynı düzeyde verilmesine özen gösterilmekte ve bu şekilde fırsat eşitliği sağlanmaktadır (Türkmen, 2002, s. 50). Toplumsal faktörler, eğitim alanındaki fırsat eşitliğini gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelerde olumsuz yönde etkilemektedir. Yeterince eğitim alamamaktan kaynaklanan okuma ve yazma oranının düşük olması, bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını artırmakta ve bu durum, ülke içindeki bölgelerde eşit oranda eğitim verme olanağını ortadan kaldırmaktadır (Duman, 2005, s. 68). Sosyal sınıf toplumundaki eşitsizliklerden büyük bir kesiminin okulun dışındaki kaynaklardan üremekte olması, eğitime dair fırsatların eşitlenmesinde önemli mesafeler almış ülkelerde bile toplumsal eşitsizliklerin gücünü koruduğunu göstermiştir. Eğitimi sağlama konusunda getirilen eşitlik, eğitimin neticelerini ya da faydalarını eşitlemeye yeterli olmamaktadır (Tan, 1988, s. 258). Başlıca sosyal

hizmetlerin, coğrafyalar arasında dengeli kalkınma ve sosyal adalet ile fırsat eşitliği ilkelerine göre yerine getirilebilmesinin, katılımcı demokrasinin güçlendirilebilmesinin artık sadece devletin görevi olmadığı, STK'ler eliyle kişilerin doğrudan katılımlarından oluşan üçüncü bir sektörün varlığı ile mümkün olabileceği görüşü kabul görmektedir (Avcı, 2007, s. 47-48). Bu nedenle bilginin çok hızlı yayılması toplumsal hayatı etkilediği kadar, eğitim sistemlerini de hızlı bir değişime yöneltmiştir. Merkezden üretilen bilginin hazır olarak sunulduğu günümüzde sosyalleşmenin sağlandığı ortam sadece resmî eğitim kurumları olmamaktadır. Bilgiyi doğru yerlerde kullanan, yönlendiren, bilgiye kolay ulaşan, değişimi önceden karşılayan ve yöneten, sivil toplum kuruluşları daha fazla toplumsal istekler ile karşı karşıya kalmıştır (Çankaya, 2005, s. 21). Böylece bilgiyi üreten sadece okullar olmamakla birlikte sivil toplum kuruluşları da bilgi üreten kaynaklar kapsamına dâhildir. Sosyal eşitsizlik, bencillik, sosyal bütünleşme ihtiyacı ve boş zamanın ortaya çıkışı gibi faktörlerin etkisiyle sanayi toplumunda ivmelenen STK'lerin; sosyal ihtiyaçların çoğalması ve benzeri nedenlerin etkisiyle de sanayi sonrası toplumlarda gerek sayısal gerekse faaliyet ve kapsamaları açısından büyüdükleri göze çarpmaktadır (Akatay, 2008, s. 122). Kişilerin, nasıl bir programla ve müfredatla ne şekilde eğitileceğinin ve eğitim sürecinin bu bağlamda nasıl tesis edileceğinin kararını vermek, sivil toplum kavramı ve bu kavram perspektifinde gelişen münakaşaların vazgeçilmez bir parçası olarak son yıllarda tüm dünyada tartışılmaya başlanmıştır (Şişman, 2008, s. 54).

Farklı derecelerde gelişme düzeyine sahip ülkelerde ve ülkemizde hâlâ nüfus artış hızı oldukça yüksektir. Millî bütçeden eğitime ayrılan pay oldukça sınırlı olmuştur. Önemli bir ayrıntı da eğitimin bir yenileşme ve toplumsal değişme olarak kullanılması düşüncesinin, yeterince farkına varılmış olmamasıdır. Bu tür ülkelerde eğitim öğretim; geleceği oluşturmak ve yeniden yaratmaktan çok, hâlihazırda korumanın, diğer toplumlarla bütünleşmek ve rekabetten çok,

uzlaşmanın bir aracı olarak gözükmektedir (Oktay, 2001, s. 33). Çoğu STK'nin kuruluş tüzüğünde belirli konularda ‘‘bilinç uyandırmak’’ifadesi bulunmaktadır. Bu madde çoğu kez bazı tutum ve önyargıları değiştirmek, kurumun öncelikli konularını kamuoyuna taşımakla mümkün olmaktadır. Bu sayede asıl amacı insanların tutum ve davranışlarını istendik yönde değiştirmek olan eğitim, can alıcı bir rol üstlenmektedir. Bu amaçlarına ulaşmak için STK'ler; sempozyum, seminer ve konferanslar; okuma yazma, bilgisayar ve kişisel gelişime yönelik kurslar, sertifika programları, kamplar, grup çalışmaları, eylemler, toplantılar gibi eğitsel faaliyetler düzenlemektedir (Alpaydın, 2005, s. 81).

Eğitime dair noksanlıklardan kaynaklanan eşitsizliklerin giderilmesi, hayat boyu eğitim ve sürekli öğrenme yollarının uygulanması ile mümkün olmaktadır. Hayatın her döneminde öğrenme, ülke kurum ve kuruluşları için rekabette avantajın temel anahtarı olacaktır (Akçay, 2003). Nasıl ki, çağdaş ve uygar dünyada toplumların iç barış ortamında hayatlarını devam ettirebilmeleri, ülke kaynaklarının eşit ve rasyonel bir biçimde kullanılması, ekonomik büyüme ve gelişme sürecinde toplumsal sınıfların tümünün katkısının sağlanabilmesinin altında yatan ana düşüncenin, adil gelir dağılımı yanında fırsat ve imkân eşitliğini temel alan bir eğitim ile doğrudan ilişkilidir (Türkmen, 2002, s. 51).

Ülkemizde 1960'ların sonlarından itibaren başlayan, günümüzde hâlâ devam eden ve eğitimi sosyal eşitlik/adalet yolunda yasal bir hak olarak gören mücadele süreci, eğitimdeki imkân eşitsizliğini giderek artıran unsurları (eğitimin özelleştirilmesi, iki tip okul/eğitim yapısının ortaya çıkması vb.) eleştirmeye devam etmiştir. Bu konunun çözümüne Türkiye'deki sivil toplum kuruluşları daha ilk merhalelerden itibaren dâhil olmaya çalışmıştır. Eğitim sendikaları, eğitimle ilgili vakıf ve birlikler, veli oluşumları vb. örgütlenmeler, eğitim mekanizmasının üst ve orta sınıfların lehine şekillenmesi, yönetilmesi ve çalıştırılmasına karşı yoğun çalışmalar yapmıştır (İnal, 2005, s. 44). Daha çok yardım amaçlı faaliyet gösteren bu örgütlerin, kuruluşlarından sonraki dönemlerinde toplumda eşitliğin

sağlanması, kamu eğitimi, sosyal hizmetler, toplumsal sorunların tespit edilmesi, demokratikleşmenin sağlanması gibi çok çeşitli işlevler rol edindikleri görülmektedir (Erdoğan, 2011, s. 70).

Nihayetinde eğitim hakkı, fırsat ve imkân eşitliği devletin yasal olarak yerine getirmesi gereken görevlerindedir. Ancak devletin bu konularda gayreti yeterli olmamaktadır. Örgün veya yaygın eğitimde eşitsizlik oluşmaktadır. Türkiye’de eğitim hizmet kolunda faaliyet gösteren STK’ler, yaptıkları faaliyetlerle bu durumun iyileşmesi için çaba sarfetmektedir. STK’lerin eğitime etkileri bir sonraki bölümde kısaca incelenecektir.

2.6.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitime Etkileri

STK'ler eğitim faaliyetlerini destekleyen birçok misyon üstlenmektedirler. Eğitimle ilgili bazı sivil toplum örgütleri, devlet üzerinde baskılar kurarak eğitimin gelişmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır (Rose, 2009). Ülkemizdeki sivil toplum kuruluşlarının, eğitime dair hususlarda yön verici tesirinin olduğu belirtilmektedir. Örneğin, Millî Eğitim Şûra’larında, üniversiteler, kurum ve kuruluşlar ve MEB merkez ve taşra teşkilatlarının yanında sivil toplum kuruluşlarının da görüşlerinin alınmasıdır (Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB], 2010). Eraslan (2011) yaptığı çalışmada, eğitim hizmeti dalında örgütlü 23 eğitim sendikası bulunduğunu, bu iş kolunda 909.168 kişi çalıştığını ve 524.484 kişinin ise bu sendikalara üye olduğunu belirtmiştir. Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanununa göre “Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri” koluna bağlı sendikalara; Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE), Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Üniversitelerarası Kurul (ÜAK), Öğrenci Seçme Yerleştirme Merkezi (ÖSYM), Yüksek Teknoloji Enstitüleri, Yüksek Öğrenim, Kredi ve Yurtlar Kurumuna (YURTKUR) bağlı tüm çalışanların üye olma hakları vardır. Bu

bağlamda eğitim sendikalarının hedefleri incelendiğinde uluslararası sendikacılığın yapıtaşları olan dayanışma, toplumsal birliktelik, hak ve menfaatleri koruma ve geliştirme gibi özelliklerin de yer aldığı görülmektedir. Türkiye'deki sivil toplum örgütlerinin eğitime dair faaliyetlerine bakıldığında, devletin eğitim politikaları ile benzer gittiği söylenebilir (Çakır, 2006; Güneş ve Güneş, 2003). Bazı sivil toplum kuruluşlarının eğitim hizmetlerine baktığımızda, eğitim alanında da önemli hizmetleri icra ettikleri söylenebilir. Bilhassa vakıf, dernek türündeki sivil toplum örgütlerinin eğitim etkinliklerine yöneldikleri görülmektedir. Bu şekilde Türk demokrasininin gelişimine katkı sağladıkları gibi eğitim sistemine olan olumlu etkileri de inkâr edilemez (Tezcan, 2003). İnsanların ortak bakış, ortak çalışmaları ve projeler yürütmektedir. Türkiye'de kurulu dernek sayıları dikkate alındığında az sayıda STK'nin mültecilere yönelik hizmet verdiğini belirtilmiştir.

2.7. İlgili Araştırmalar

Sezik (2017) tarafında yapılan "Sivil Toplum Kuruluşlarının Suriyeli Mültecilere Yaklaşımı (Adıyaman Örneği)" araştırmasında, Adıyaman ilinde bulunan çeşitli STK'lerin farklı düzeylerde aktif roller üstlenerek sığınmacıların ve yerel halkın barış içerisinde yaşamalarını sağlamak adına yürüttükleri programlar, eğitim, barınma ve sağlık ile ilgili olarak ürettikleri çözüm yolları, sığınmacılara meslek kazandırmak adına yaptıkları çalışmaların başarı düzeyleri değerlendirilmiştir. Araştırmada, Suriyeli mültecilere çeşitli projelerle destek olmaya çalışan derneklerin bu projelerinin içeriği ve yapılan çalışmaların çıktıklarına göre STK'lerin bu konu üzerindeki faaliyetlerini yoğunlaştırmaları, özellikle meslek kazandırma programlarının içeriklerinin zenginleştirilmesi, hukuki destek, vaka yönetimi ve yönlendirme hizmetlerinin artırılması, psikososyal danışmanlık hizmetlerinin verilmesi gerekliliği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Çakmak (2018) "Okul Yöneticilerinin Gözüyle Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Yaşanan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri (Kilis Örneği)" adlı araştırmasında, Kilis ilinde Suriyeli öğrencilere eğitim verilen okulların müdürlerinin yönetsel anlamda yaşadıkları sorunların tespiti ve çözüm önerilerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada 10 ilköğretim okulu müdürleriyle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre okul müdürleri görev yaptıkları okullarda başta dil ve iletişim problemleri, Suriyeli öğrenci sayıları, kayıt alanı (hinterland), veliler arası (Türk-Suriyeli) uyum, Suriyeli öğrencilerin okul kültürüne uyumları, disiplin ve davranış konularında sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Ayrıca akademik başarısızlık, finansal kaynak yetersizliği, personel ihtiyaçları ve hizmet içi eğitim ihtiyacı başlıklarında da sorunlar tespit edilmiştir. Okul müdürleri; bu sorunların çözümünün Kilis özelinde demografik yapının bozulmuş olmasından kaynaklı olduğunu, bu nedenle Suriyeli nüfusunun seyreltilmesinin çözüm olabileceğini belirtmişlerdir. Dil konusunun çözümü için kursların daha aktif hale getirilmesinin, Türkçe ders saati sayısının artırılmasının daha faydalı olacağı vurgulanmıştır. Suriyeli öğrencilerin il geneli okullara eşit dağıtımının yapılmasının ve gerekirse bu öğrencilerin diğer okullara taşınarak bu dengenin sağlanmasının faydalı olacağını da belirtmişlerdir. İlköğretim okullarına özerk bütçe ayrılması; okullara yapılan yardımların adil dağıtılması; okullarda yetersiz olan eğitim, yardımcı hizmetler ve teknik personel ihtiyacının karşılanmasının da sorunların çözümünde etkili olacağı belirtilmiştir.

Çelik ve Pekküçükşen (2018) yapmış oldukları " Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Göç Konusundaki Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme" isimli çalışmalarında, 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaştan sonra ciddi bir göçmen dalgasıyla sınırlı sayıdaki sivil toplum kuruluşlarının buldukları faaliyet alanlar ve sınırlılıkları incelenmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucuna göre, 2011’deki Suriye’de başlayan iç savaş sonucunda Türkiye tahmin edemediği kadar çok sığınmacıyla karşılaşmıştır. Devletin ulaşamadığı insanlara, sivil toplum

kuruluşları yardım elini uzatmıştır. Özellikle inanç ve ihtiyaç temelli olarak bu insanlara ulaşmaya çalışan bu kuruluşlar arasında koordinasyonun tam anlamıyla sağlanamaması ise hizmet sunulması konusunda istenen başarının sağlanmasını zorlaştırdığını ifade etmiştir.

Demirdağ (2018), yapmış olduğu “Suriyeli Mülteci Krizi'ni Yönetmede Türkiye'deki Ulusal Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü” adlı çalışmasında, ülkemizde yaşayan Suriyeli göçmen konusunda Sivil Toplum Örgütlerinin hangi alanlarda faaliyet gösterdiği, çalışmalarında ne gibi konulara ağırlık verdiği, yetersiz kalan çalışma alanları ve bunların sebepleri, yapılan çalışmaların devam ettirilebilirliği ve resmi kurumlarla eş güdümlü çalışabilmeleri değerlendirilmektedir. Çalışma sonucunda, Suriyeli göçmenler sorununun Türk sivil toplum oluşumu üzerindeki transformasyonel tesiri olduğu vurgulanmıştır. STK'lerin eyleme geçebilme yeteneklerinin hem süre hem de teknik bakımdan hatırı sayılır bir gelişme gösterdiği, ülkeler arası koordinasyonun arttığı, resmi devlet organlarınca sözü dinlenildiği, hükümetlerle olan iletişim bağının güçlendiği, yazılı ve görsel medya iletişim araçlarını etkin şekilde kullandığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte bu sorun, STK'leri fikri manada da değişime gitmeye zorladığı belirtilmiştir. STK'lerin yaptığı yardım faaliyet alanlarını yiyecek, içecek, barınma ve nakdi desteklerden öte geçerek daha uzun zaman dilimlerini kapsayan, sürdürülebilir yardım faaliyetleri araştırmaya başladıkları ifade edilmiştir. Bilhassa çocukların eğitimi hususu, tüm kurum ve kuruluşlar için en önemli nokta olarak belirtilmiştir. Bununla birlikte göçün başladığı yıllardan 2018 yılına kadar geçen zaman zarfında, STK'lerin gerçekleştirdikleri faaliyet alanlarına göz atıldığında, eğitim konusunun kamuoyu nezdinde daha dikkatli hazırlanmış zeminlerde çözülmesinde önemli rolü olduğu ifade edilmiştir.

Yüce (2018) yaptığı araştırmada, Türkiye'de geçici koruma altında bulunan Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını incelemiştir. Araştırma Ankara, Gaziantep ve Hatay illerinde resmi örgün eğitim kurumlarından ilkokul ve

ortaokullarda bulunan, 10 Türk, 10 Suriyeli öğrenci; 16 öğretmen ve yönetici ile 10 rehber öğretmen ile yapılandırılmış anket formlarıyla yapılmıştır. Bu kapsamda Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim kurumlarına adaptasyonlarını etkileyen nedenlerin dil sorunu, yaş grubu arkadaş ilişkileri, öğretmen davranışları, eğitim kurumuna ve ev sahibi ülkeye bakış açısı, saldırganlık, ayrışma, ötelenme, sosyal ve kültürel farklılıklar, eğitim sürecine ara verme durumu ve öğrenmeye psikolojik hazır olma hali olduğu belirtilmiştir. Ev sahibi konumundaki yerli öğrencilerin görüşlerine göre Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu etkileyen etmenler; dil sorunu, yaş grubu arkadaş ilişkileri, öğretmen davranışları, saldırganlık, ayrışma, dışlanma, kültürel farklılıklar ve akademik hazırbulunuşluk seviyesindeki farklılıklardır. Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre ise Suriyeli öğrencilerin eğitim kurumlarına adaptasyonlarını etkileyen etmenler; dil sorunu, aynı yaş arkadaş ilişkileri, yönetici ve öğretmen tutumları, davranışsal sorunlar, saldırganlık, ayrışma, dışlanma, kültürel farklılıklar, sosyal etkinlikler, ekonomik nedenler, travmatik yaşantılar, psikososyal destek, Türk ve Suriyeli ailelerin tutumları, sağlık ve hijyen, öğretmen yeterliği, sınıf içi düzenleme, destek eğitim, derse ilgi ve akademik hazırbulunuşluk düzeyidir. Son olarak, rehber öğretmen görüşlerine göre Suriyeli öğrencilerin eğitim kurumlarına adaptasyonlarını etkileyen etmenler; dil sorunu, aynı yaş arkadaş ilişkileri, psikolojik danışman ve öğretmen davranışları, davranışsal sorunlar, saldırganlık, ayrışma, dışlanma, kültürel farklılıklar, sosyal etkinlikler, ekonomik nedenler, travmatik yaşantılar, psikososyal destek, Türk ve Suriyeli ailelerin tutumları, sağlık ve hijyen, rehberlik etkinlikleri, konsültasyon, oryantasyon etkinlikleri, başarı hissi ve akademik hazırbulunuşluk düzeyi olduğu belirtilmiştir.

Barın (2019), tarafından " Türkiye'deki Suriyelilerin Entegrasyonunda Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Ankara Örneği" isimli çalışma yapılmıştır. Çalışmasında Türkiye genelinde ve özel olarak Ankara'da STK'lerin entegrasyondaki rolünü anlamayı amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda, Suriyeliler

özelinde çalışan STK'lerin politikalarını insani yardım, hukuki destek, danışmanlık, istihdam, sağlık, eğitim, mesleki eğitim, kültür-sanat, araştırma ve konferans/atölye gibi çalışma alanlarına yoğunlaştıkları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra göç konusuyla ilgilenen STK'lerin toplumsal entegrasyon konusunda birçok çalışması bulunmaktadır. Türkiye'de göç yönetiminde STK'lerin de mobilize ettiği toplumun bizatihi kendisidir. Farklı kültürlerin karşılaşmasıyla insanların bir arada hayatlarını sürdürme isteği ile entegrasyon gerçekleşmektedir. Toplumsal krizler, patlamalar yaşanmadan hayırseverlik duygularıyla gerçekleşen ve hayırseverliği aşan, toplumsal entegrasyonu sağlayan STK yapılanmaları tabandan bir örgütlenmeyi mümkün kılmış bir yeni toplumsal olgudur. Son 7 yıldır göç ve iltica alanında giderek sayıları artan ve önemli bir entegrasyon aracı rolü üstlenen STK'ler sayesinde sorunların çözülmesi mümkün olmuştur. Toplumsal entegrasyonun gerçekleşmesi için STK'ların süreçte aktif olarak devlet ve yerel halkla uyumlu çalışmalar yürüttüğü belirtilmiştir.

Güzel (2009) tarafından yapılan "Türkiye'de Öğrenim Gören Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Öğrencilerin Uyum Problemlerinin İncelenmesi" araştırmada, ortaöğretim kademesinde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin uyum problemlerini belirlemek ve bu problemleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Çalışmada, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Ankara ilinde Suriyeli öğrencilerin yoğun olduğu 6 ortaöğretim kurumundaki 326 Suriyeli öğrenciye araştırmacı tarafından geliştirilen uyum problemleri anketi uygulanmıştır. Öğrencilerin uyum sorunlarının belirlenmesi için uygulanan anket maddeleri betimsel olarak (frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma); demografik değişkenler arasındaki ilişkiler ise kıkare testi incelenmiştir. Literatür taraması yoluyla ve elde edilen bulgular doğrultusunda yorumlanmış olup çalışmada genel olarak Suriyeli öğrencilerin Türkçeyi konuşma ve anlama becerilerinin yeterli olmadığı, akademik başarılarının düşük olduğu, okullarda Suriyeli öğrencilere yönelik uyum faaliyetlerinin yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır.

Çalışma bulguları doğrultusunda; uyum çalışmaları başta dil olmak üzere sosyal ve kültürel eğitimler ile desteklenmeli, okula uyumun önündeki dil engelini kaldırılması için etkili ve planlı bir Türkçe öğretim stratejisi izlenmeli, Suriyeli öğrencilerin okula devamı teşvik edilmelidir şeklinde önerilerde bulunulmuştur.

Uğurlugelen (2019) yaptığı çalışmada, Suriyeli çocuklara Türkçe öğreten “öğreticilerin” yabancı dil olarak Türkçe öğretmeye dayalı öz yeterlik algılarını cinsiyet, yaş, mezun olunan lisans programı, mesleki kıdem, okul türü, lisans eğitimi sırasında Yabancılara Türkçe Öğretimi (YDT) dersi alma, Türkçe öğretimi sertifikasına (TÖMER) sahip olma durumlarına göre incelemeyi ve öğretmenlerin alanla ilgili görüşleri ile öğretim uygulamalarını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Çalışma sonucuna göre, öğretmenlerin öz yeterlik algılarının cinsiyet, yaş, mezun olunan lisans programı ve Türkçe öğretimi sertifikası alma değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklı olduğu ancak meslek kıdemi, okul türü ve yabancılara Türkçe öğretimi dersi alma değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklı olmadığı sonucuna ulaşıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin sosyal entegrasyon anlayışlarının tek taraflı uyum olduğu görülmüştür. Öğreticilerin dört temel beceriyi öğretirken ana dili öğretim etkinliklerine benzer etkinlikler kullandıkları saptandığı belirtilmiştir.

Türkay (2019) çalışmasında, gerek devletin gerekse sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları mülteci problemlerini çözmekte yetersiz kaldıklarını, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sosyal medya ise bu sorunları çözmekte etkili araçlar olduklarını ifade ederek çalışmasında bu araçların Türkiye’deki mültecilerin problemlerini çözmekteki etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre, sivil toplum kuruluşları bilgi ve iletişim teknolojileri ve sosyal medya kullanımını Suriyeli mültecilere yardım açısından faydalı bulduklarını belirtmiştir. Bu faydalardan en önemlisi kolay erişilebilir ve hızlı olması, bilgi akışını kolaylaştırıcı bir nitelik taşımasıdır. Bilgileri hemen iletebilmesi sayesinde mültecilerle iletişim de kolaylaşmaktadır. Bunun yanında sivil toplum

kuruluşlarına mülteci dostu mesajlar yaymak, mültecilerin haklarını savunmak, yanlış bilgileri düzelterek savunuculuk çalışmaları yapmak ve kuruluşların kendilerini tanıtabilmesine imkân vermek açısından yardımcı olmaktadır. Ayrıca sosyal medya fotoğraf, video gibi görsel araçları kullanabilmeye imkan sağlamasından dolayı yerel halkın mültecilerle empati kurmasını da kolaylaştırmaktadır. Kitlelere çabuk ulaşılmasına imkân vermektedir ve bu açıdan örgütleyici bir etkisi vardır. Akademik çalışma yapan kuruluşlara da bilgi paylaşımına olanak sağlaması bakımından faydalı olmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracının geliştirilmesi, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, verilerin nasıl toplandığı, çözümlendiği ve yorumlandığı açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunda sivil toplum örgütlerinin görüş ve önerilerinin “neler” olduğunun belirlenmesini inceleyen bu araştırma, nitel araştırma yöntem ve teknikleri ile oluşturulmuş bir durum çalışmasıdır.

Durum çalışması, geçmişte ya da şu anda var olan bir durumu, var olduğu biçimiyle tespit etmeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Bu modelde araştırmaya konu olan birey, olay ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi betimlenmeye çalışılır. Öğrenilmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, öğrenilmek istenen şeyi uygun bir şekilde “gözlemleyip” belgeleyebilmektir (Karasar, 2019, s.109).

Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman çözümlemesi gibi bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algılandığı ve olayların doğal ortamda gerçekçi bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin gözlemlendiği araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 1999, s.10). Ayrıca

Büyüköztürk vd. (2019: 253)'e göre nitel araştırmada; araştırmayı yapan kişi araştırma verilerine direkt kaynağından ulaşır. Bağlam ve olguların detaylı anlaşılmasını sağlayacak betimlemeler yapılır. Olgu ve olayların nasıl ve neden gerçekleştiğine odaklanır. Sentezlenerek toplanan bilgilerden ikna edici genellemeler yapılır.

Nitel araştırmalarda araştırmanın doğası, konusu ve amacına göre birçok yöntem kullanılmaktadır. Nitel araştırmalarda en yaygın biçimde tercih edilen yöntemler gözlem, görüşme ve yazılı döküman incelemesidir (Yıldırım ve Şimşek 1999: s.10; Ekiz, 2003, s.61).

Görüşme, sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir (Karasar, 2019, s.210). Yapılandırılmış görüşme, daha çok önceden yapılan ve ne tür soruların ne şekilde sorulup, hangi verilerin toplanacağıının en ayrıntılı biçimde planlandığı ve planlamanın aynen uygulanmaya çalışıldığı bir tekniktir. Cevapların denetimi ve sayısallaştırılması kolaydır fakat görüşme tekniğinin esnekliğinden beklenen anlam çıkarma ve samimiliği sağlama olanakları sınırlıdır (Karasar, 2019, s.212). Yapılandırılmış görüşmeler görüşmecinin görüşülen bireylere aynı soruları aynı düzende sormasına imkân sağlar. Yapılandırılmış görüşmede amaç, görüşülen kişilerin verdikleri cevaplar arasındaki benzerliği ve farklılığı saptamak ve buna göre karşılaştırmalar yapmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 1999, s. 93).

Bu araştırmanın verileri, görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmada amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi de kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Bir araştırmada gözlem yapan araştırmacılar belli niteliklere sahip bireyler, olaylar, nesnelere ya da

durumlardan oluşturulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.112). Amaçlı örnekleme katılımcılar belirli bir "amaca" göre seçilir. Araştırmanın sivil toplum örgütleri yöneticileri ile yapılması, araştırmada farklı sivil toplum kuruluşlarında yöneticilik yapanların olması bu çalışmadaki örnekleme, amaçlı örnekleme çeşitlerinden ölçüt örnekleme yapmıştır.

Nitel araştırmada örnekleme seçimi araştırma probleminin özelliği ve araştırmayı yapan bireyin sahip olduğu kaynaklarla ilgilidir. Bu sebeple nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bazı örnekleme belirleme yöntemleri mevcuttur (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.129). Kolay ulaşılabilir durum örnekleme, çoğu zaman araştırmayı yapan bireyin diğer örnekleme yöntemlerini kullanma imkânının bulunmadığı durumlarda tercih edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.141). Bu tez çalışmasındaki katılımcılar gönüllülük esasına göre belirlenmiştir.

Araştırma sürecine dâhil olan katılımcılar Gaziantep ilinde görev yapan 12 sivil toplum kuruluşu yöneticileridir. Öncelikle, Gaziantep'te eğitimle ilgili olan sivil toplum kuruluşları yöneticileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma grubundaki katılımcılar, Gaziantep ilindeki sivil toplum kuruluşlarında yönetici olarak görev yapmaktadır. Katılımcı sivil toplum kuruluşları başkanları ST1, ST2, ST3, ST4, ST5, ST6, ST7, ST8, ST9, ST10, ST11 ve ST12 şeklinde kodlanmışlardır. "S" sivil ve "T" toplum kelimesini ifade etmektedir. Araştırma sürecine dâhil olan katılımcıların özellikleri tablo 3.1.'de verilmiştir.

Tablo 3.1

Katılımcıların cinsiyeti, yaş, eğitim durumu, mesleği ve sivil toplum kuruluşundaki yöneticilik süresi

Katılımcı Kodu	Cinsiyeti	Yaş	Eğitim Durumu	Mesleği	STK'deki Yöneticilik Süresi
ST1	Erkek	50	Yüksek Lisans	Öğretmen	5
ST2	Erkek	61	Lisans	Kamu Yöneticisi	37
ST3	Erkek	45	Lisans	Öğretmen	10
ST4	Erkek	44	Yüksek Lisans	Eğitimci	4
ST5	Erkek	57	İlkokul	STK Yöneticisi	26
ST6	Erkek	37	Yüksek Lisans	STK Yöneticisi	13
ST7	Erkek	45	Lise	Muhasebeci	20
ST8	Erkek	48	Lisans	Müdür Yardımcısı	3
ST9	Erkek	41	Lisans	Kamu Yöneticisi	4
ST10	Erkek	42	Lisans	Serbest Ticaret	12
ST11	Erkek	44	Lisans	Öğretmen	4
ST12	Erkek	46	Yüksek Lisans	STK Yöneticisi	5

Tablo 3.1.'de görüşme yapılan sivil toplum örgütü yöneticilerinin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek ve sivil toplum örgütlerindeki yöneticilik süresini gösteren bilgiler yer almaktadır.

Çalışma grubundaki katılımcıların betimsel bilgilerinin sunulduğu yukarıdaki tablo incelendiğinde; STK temsilcisi/başkanı olan katılımcıların üstlendikleri görevlerde genel olarak tecrübe sahibi kişiler olduğu, çoğunluğunun lisans eğitimini tamamlamış olduğu, tamamının cinsiyetinin erkek olduğu, yaş aralığının 37-61 arasında değiştiği görülmüştür.

3.3. Veri Toplama Araçları

Amaçlı örnekleme yöntemiyle araştırma yapılacak sivil toplum kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarındaki yöneticilerin belirlenmesinden sonra, araştırmacı her sivil toplum kuruluşuna telefon ederek yüz yüze görüşebilmek için randevu almıştır. Belirlenen günlerde sivil toplum kuruluşlarına gitmiş, sivil toplum kuruluşu yöneticileri ile görüşmüştür. Bu görüşmede, araştırmanın amacını açıklayarak araştırma hakkında ayrıntılı bilgilendirme yapılmıştır.

Araştırma verilerinin toplanması amacıyla kuramsal boyutun oluşturulması için konuyla ilgili yazın taranarak araştırma, makale, tez, kitap, dergi vb. incelenmiştir. Araştırmanın alt problemlerini yanıtlamak ve gerekli olan verileri toplamak için nitel yöntem kullanılmıştır. Nitel veriler yöneticilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanılmasına karar verildikten sonra araştırmacı tarafından bir görüşme formu geliştirilmiştir. “Yönetici Görüşme Formu” EK-1’de verilmiştir.

Görüşme formu geliştirilirken öncelikle sorulacak sorular ana başlıklar hâlinde oluşturulmuştur. Araştırmacı bu doğrultuda, hazırladığı soruların kolay anlaşılır olup olmadığını ve açık olarak ifade edilip edilmediğini belirlemek amacıyla iki yöneticiyle ön görüşme gerçekleştirmiştir. Ön görüşme yapılacak yöneticiyle önceden görüşülerek, görüşme için kendilerine uygun gün, saat ve yer belirlenmiştir. Araştırmacı, ön görüşmede görüşülecek katılımcıya araştırmasının amacını ve nasıl bir süreç izleneceğini açıklamıştır. Aynı zamanda veri kaybını önlemek ve verilerin güvenilirliğini sağlamak amacıyla görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Görüşme sonucunda ön görüşme yapılan yöneticilerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar çözümlenerek dökümü yapılmıştır. Bu yanıtlara dayalı olarak uzman görüşü alınmış, anlaşılmayan soru maddeleri değiştirilmiştir.

Görüşmelerin gerçekleştirilmesi ile ilgili olarak görüşmeyi kabul eden yöneticilerden uygun zamanlarda randevu alınmış, daha sonra görev yaptıkları sivil toplum kuruluşlarına gidilerek görüşmeler yapılmıştır. Yöneticilerle yapılan görüşmeler 9 Eylül 2019 ile 30 Eylül 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, yöneticilerin kendilerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda, önceden kararlaştırılan yer ve zamanda gerçekleştirilmiştir.

Görüşmelerin tümü araştırmacı tarafından ve bire bir olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme soruları her katılımcıya aynı sırada sorulmuştur. Soruların yanıtlanması sırasında, yönetici araştırma kapsamının dışına çıktığında, araştırmacı uygun bir dil kullanarak konuya dönülmesini sağlamıştır.

Görüşme sırasında görüşme yapılan odalara araştırmacı ve katılımcının dışında kimse girmemiştir. Görüşmelerde yöneticilere 6 soru yöneltilmiştir. Görüşmeler yaklaşık 25-30 dakika arasında sürmüştür. Görüşme formundaki sorular şunlardır:

1. Gaziantep'te yaşayan Suriyeli öğrenciler hakkında ne söyleyebilirsiniz?

Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadığı problemler nelerdir?

Sondaj: Yaşanan problemlere çözüm önerileriniz nelerdir?

2. Suriyeli öğrencilerin mevcut eğitim sistemine uyumları hakkında ne düşünüyorsunuz? Suriyeli öğrencilerin mevcut eğitim sistemine uyumlarında ne tür sorunlarla karşılaşıldı?

Sondaj: Bu sorunlara karşı ne tür çalışmalar yaptınız?

3. Türkçe dil eğitiminin Suriyeli öğrencilerin entegrasyonu için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

Sondaj: Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda çalışmalarınız var mı?

4. Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumları nasıldır?

Sondaj: Türk öğrencilerle Suriyeli öğrencilerin kaynaşması için neler yapılabilir?

5. Uyum aktörlerinin (kamu kurumları, politika yapıcıları, STK'ler) Suriyeli öğrencilerin uyumuna yönelik yürüttüğü faaliyetler hakkında bilginiz var mı?

Sondaj: Bunları nasıl değerlendiriyorsunuz?

6. Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında STK'nizin süreçteki etkisi nedir? Suriyeli öğrencilerin uyumuna yönelik yürüttüğünüz faaliyetler var mı, varsa nelerdir?

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Görüşme yoluyla elde edilen verilerin çözümlemesinde, betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Daha sonra, elde edilen verilerin sayısallaştırılması yoluna gidilmiştir. Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen başlıklar altında özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularına göre sınıflandırılabilir gibi, veri toplama aşamalarında elde edilen ön bilgiler ışığında da düzenlenebilir. Bu analiz türünde, veri kaynaklarından kimi alıntılar yapmak, çalışmanın güvenilirliği ve sağlığı açısından yararlı olabilir. Bu şekilde ayrıca çarpıcı görüşlerin yansıtılması da sağlanmış olur. Betimsel analizin amacı ham verilerin okuyucunun anlayabileceği ve isterlerse kullanabileceği bir şekle sokulmasıdır. Bu amaçla elde edilen veriler önce mantıksal bir sıraya konulur. Daha sonra yapılan bu betimlemeler yorumlanır ve bazı sonuçlara ulaşılır. Son aşamada ise araştırmacı yorumların ışığında gelecekle ilgili tahminlerde bulunarak yeni açılımlara ulaşılmaya çalışılır. Betimsel analiz dört aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanmasıdır (Altunışık vd, 2001, s.222). Araştırmada veriler bu aşamalar dikkate alınarak çözümlenmiştir.

Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma aşamasında, görüşme kayıtlarının dökümü yapılmıştır. Kayıtların dökümü sırasında her yönetici için ayrı bir görüşme dökümü formu kullanılmıştır. Bilgisayardan alınan görüşme dökümü formlarından iki tanesi yansız atama yöntemiyle seçilerek bir uzmandan, ses kayıt cihazındaki kayıt ile görüşme dökümleri formunu karşılaştırması istenmiştir. Ses kayıt cihazını dinleyen uzmanın görüşleri doğrultusunda görüşme dökümü formunda eksiklikler varsa düzeltilmiş ya da uzmanın anlayamadığı sesler beraber dinlenerek çözümlenmiştir. Bu işlemten sonra, her bir katılımcıyla yapılan görüşme formundaki her bir soruya verilen yanıtlar ilgili soru altında toplanmıştır. Buradaki amaç, “Görüşme Kodlama Anahtarı” hazırlarken araştırmacıya; güvenilirlik ve geçerlik çalışması yaparken hem araştırmacıya hem de uzmanlara kolaylık sağlamaktır.

Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi aşamasında, daha önceden oluşturulan çerçeveye göre elde edilen veriler tekrar okunmuş ve düzenlenmiştir. Görüşme soruları tek tek ele alınarak, her soru için verilen tüm yanıtlar doğrultusunda seçenekler sıralanmıştır. Bu değerlendirmeler sonucunda, her bir soru maddesinin altında soru ile ilgili yanıt seçeneklerinin yazılı olduğu “Görüşme Kodlama Anahtarı” kayıt formu oluşturulmuştur. Bu görüşme kodlama anahtarında görüşme sorularına ve bu soruların yanıtlarını kapsayacak biçimde oluşturulan seçeneklere yer verilmiştir. Görüşme kodlama anahtarında yer alan yanıt seçeneklerinin güvenilirliğini belirlemek amacıyla beş adet yönetici görüşme dökümü, yansız atama yöntemiyle seçilmiştir. Seçilen beş adet görüşmeciye ait görüşme kodlama anahtarı çoğaltılarak alandan bir uzmana verilmiştir. Görüşme dökümü formları ile görüşme kodlama anahtarları araştırmacı ve uzman tarafından bağımsız olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme, görüşmecilerin görüşüne uygun bulunan seçeneğin ilgili görüşme kodlama anahtarına işaretlenmesi biçiminde yapılmıştır. Araştırmacı ve uzmanın görüşme kodlama anahtarlarına yaptıkları işaretlemelerin tutarlılığını belirlemek amacıyla her sorunun yanıtı tek tek

incelenerek karşılaştırılmıştır. Bu çalışmadan sonra görüşme kodlama anahtarına son biçimi verilmiştir.

Bulguların tanımlanması aşamasında, düzenlenen veriler tanımlanarak daha kolay anlaşılır ve kolay okunabilir duruma getirilmeye çalışılmıştır. Burada yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilen nitel veriler sayısallaştırılmıştır. Verilerin sayısal analizinde frekans hesapları kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, sivil toplum örgütleri yöneticileri ve Gaziantep'teki Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadığı problemlere dair STK'lerin görüşleri ve çözüm önerilerine ilişkin yapılan görüşmelerin analizi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgu ve yorumların sunulmasında araştırmanın temel amacı doğrultusunda ele alınan ve yanıtlanması gereken sorular görüşme formundaki soru sırası dikkate alınarak sunulmuştur.

Sivil toplum örgütleri yöneticileri ile yapılan görüşme sorularının analizleri sonucunda ulaşılan temalar Tablo 4.1.'de verilmiştir.

Tablo 4.1.

Sivil Toplum Örgütleri yönetici görüşmelerinin analizinden elde edilen temalar

Temalar
Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadığı problemler
Yaşanan problemlere çözüm önerileri
Türkçe dil eğitiminin Suriyeli öğrencilerin entegrasyonu için yeterliği
Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda yapılan uygulamalar
Türk öğrencilerinin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumları
Türk öğrenciler ile Suriyeli öğrencilerin kaynaşması için yapılabilecek uygulamalar
Uyum aktörlerinin (kamu kurumları, politika yapımcılar, STK'ler) Suriyeli öğrencilerin uyumuna yönelik yürüttüğü faaliyetlerin değerlendirilmesi
Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında STK'lerin yürüttüğü faaliyetler

4.1. Gaziantep'teki Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Sürecinde Yoğun Olarak Yaşadığı Problemlere Dair STK'lerin Görüşleri Ve Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular

“Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadığı problemler” teması altında görüşmelerin analizi sonucunda ortaya çıkan kodlar Tablo 4.2.’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.

“Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemler” teması

Tema	Kodlar	F
Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemler	Dil sorunu	9
	Uyum sorunu	5
	Okulu Bırakma	2
	Ekonomik sorunlar	2
	Sorun yok	2
	Kültürel Farklılık	1
	Arkadaşları tarafından kullanılma	1
	Öğretmen yetersizliği	1
	Yetersiz yasal mevzuat	1
	Planlamanın geç yapılması	1
	İrkçilik	1
	İkamet problemi	1
	Psikolojik sorun	1

Araştırmaya katılan sivil toplum örgütleri yöneticileri ile yapılan görüşmelerde yöneticilere, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlerin neler olduğu sorulmuştur.

Yapılan görüşmeler sonucunda, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlerin değerlendirilmesi sonucunda yaşanan en büyük problemin dil problemi olduğu belirtilmiştir. Dil probleminden sonra ise uyum sorununun yaşandığı ifade edilmektedir. Bu problemlerden sonra yaşanan diğer problemlerin okulu bırakma ve ekonomik problemler olduğu belirtilmektedir. Sivil toplum örgütleri yöneticilerinin bir kısmı ise Suriyeli

öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemleri kültürel farklılık, arkadaşları tarafından kullanılma, öğretmen yetersizliği, yetersiz yasal mevzuat, planlamanın geç yapılması, ırkçılık ve ikamet problemi olarak belirtmişlerdir. Sivil toplum örgütleri yöneticilerinden ikisi ise Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir.

Soruyu cevaplandıran sivil toplum örgütleri yöneticilerinin çoğu (9/12)'u, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemleri “Dil problemi” olarak belirtmişlerdir. Sivil toplum örgütleri yöneticileri, düşüncelerini şu cevaplarla ifade etmişlerdir:

ST1: “ Gaziantep'teki Suriyeli öğrenciler yoğun olarak dil problemi vekonusunda problem yaşamaktadır.”

ST3: “ Dil problemi...”

ST5: “ Okullarda öğrencilerin yaşadığı en önemli problem hâlâ dil bariyeridir. Özellikle Geçici Eğitim Merkezlerinden 5. Sınıfta ya da 9. Sınıfta eğitime dâhil edilen öğrencilerin dil öğrenmelerini beklemek çocukların psikolojisi üzerinde onarılamayacak sorunlara sebep olabiliyor.”

ST6: “ Bu sorunların başında uyum vegelmektedir. Dil sorununun temel kaynağı öğrenci velilerinin Türkçe bilmemeleri ve öğrenmeye de meyilli olmamalarıdır.”

ST8: “ Suriyeli öğrencilerin genelde dil problemleri yüzünden çektikleri sıkıntılar var, dil sorunu çözüldüğünde uyum süreci daha da kısalıyor.”

ST9: “ Suriyeli öğrencilerimizde şuan için en büyük sıkıntı dil, dolayısıyla iletişim problemi.”

ST10: “Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadıkları problemleri şöyle sıralayabiliriz. İlk önce öğrencilerin Türkçeyi bilmemeleri...”

ST11: “ En büyüğü dil problemi. Türkçeyi tam öğrenemeyen öğrenciler ya çok içine kapanık oluyor (genelde kız öğrenciler) ya da yaramaz oluyorlar (genelde erkek öğrenciler).”

ST12: “Bu konuda en büyük problemlerin başında dil geliyor.”

Görüşme yapılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin yarıya yakını (5/12)'i, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları

problemlerdeki düşüncelerini “Uyum Sorunu” olarak belirtmişler ve düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

ST3: “... , topluma uyum sorunu.”

ST5: “ Bu sorunların başında uyum ve ...gelmektedir.”

ST10: “Eğitim materyallerinin ve eğitim metodunun Suriye’deki eğitim metoduyla ve materyalleriyle farklı olması, uyumun sağlanamaması. ”

ST11: “ ...Ayrıca uyum sorunları var.”

ST12: “ ...Farklı yaşam şekli ve farklı ortam, eğitim sistemi farklılığı.”

Sivil toplum örgütleri yöneticilerinin az bir kısmı (2/12)’si, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemleri “Ekonomik Sorunlar” olarak belirtmişler ve düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

ST2: “...yardımcı kaynağa yetişmesindeki ekonomik sorunlar.”

ST10: “...ekonomik yetersizlik.”

Görüşme yapılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin az bir kısmı da (2/12)’si, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemleri “Okulu Bırakma” olarak belirtmişler ve düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

ST3: “...özellikle de devam devamsızlık konusunda okulu bırakma problemi yaşanmaktadır..”

ST5: “Bir kısmı bu süreçlerde okulu bırakıyor.”

Sivil toplum örgütleri yöneticilerinin (1/12)’i, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemleri “Kültürel Farklılık”, “Öğretmen Yetersizliği”, “Yetersiz Yasal Mevzuat” ve “Planlamanın Geç Yapılması” olarak belirtmiştir. Bu yönetici, düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

ST2: “ Suriyeli öğrencilerin yoğun olarak karşılaştığı problemler; kültürel farklılıklar, parazit yaşamı seçen ülkesini terk eden insan sıfatlarının arkadaşları tarafında kullanılması. ...Bu öğrencilerin sosyal, duyuşsal problemlerine yardımda öğretmenlerin yetersizliği, bu konudaki yetersiz yasal mevzuat ve planlamanın geç yapılması”

Başka bir sivil toplum örgütü yöneticisi (1/12)'i de, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemleri “İrkçılık” ve “İkamet Problemi” olarak belirtmiştir ve konu ile ilgili düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

ST10: “ Suriyeli öğrencilerin lise ve üniversitelerde ırkçılık problemiyle karşılaşmaları. İkamet problemleri yaşamaları ”

Bir diğer sivil toplum örgütü yöneticisi (1/12)'i de, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemi “Psikolojik Sorun” olarak belirtmiştir ve konu ile ilgili düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

ST12: “Savaşın öğrenciler üzerindeki etkileri ve buna bağlı olarak psikolojik travmalar.”

Son olarak sivil toplum örgütleri yöneticilerinin (2/12)'i de görüşme sonucunda, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde sorun yaşamadıklarını belirtmişler ve konu ile ilgili düşüncesini şöyle ifade etmişlerdir:

ST4: “Adaptasyon ile ilgili olarak herhangi bir sıkıntıları kesinlikle yoktur. ”

ST7: “ Bizim bakış açısından herhangi bir sorun yok. Bu kişiler bizim kardeşlerimiz.”

“Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere yönelik çözüm önerileri” teması altında görüşmelerin analizi sonucunda ortaya çıkan kodlar Tablo 4.3.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.3.

“Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere çözüm önerileri” teması

Tema	Kodlar	f
Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere çözüm önerileri	Dil eğitimi	8
	Kaynaştırma	4
	Ekonomik destek	2
	Öğrenci ihtiyaçlarına cevap vermek	1
	Olumsuz sıfatlardan soyutlanma	1
	Öğrenci merkezli çalışmalar yürütmek	1
	Eğitime katılmayanları dâhil etmek	1
	İrkçılık probleminin çözümü	1
	Psikolojik destek	1

Araştırmaya katılan sivil toplum örgütleri yöneticileri ile yapılan görüşmelerde yöneticilere, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere yönelik çözüm önerilerinin neler olduğu sorulmuştur.

Yapılan görüşmeler sonucunda, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere yönelik çözüm önerileri değerlendirmesi sonucu en çok yaşanan çözüm önerisinin dil eğitimi olduğu belirtilmiştir. Dil eğitiminden sonra da kaynaştırma önerisi ifade edilmektedir. Bu önerilerden sonra Suriyeli öğrencilerin yoğun olarak yaşadığı problemlere yönelik çözüm önerisi ekonomik destek olarak belirtilmektedir. Sivil toplum örgütleri yöneticileri çoğunluğunun yanı sıra az bir kısmı da Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere yönelik çözüm önerisi olarak öğrenci ihtiyaçlarına göre çalışmalar yürütmek, eğitime katılmayanları dâhil etme ve ırkçılık probleminin çözümü olarak ifade etmişlerdir.

Soruyu cevaplandıran sivil toplum örgütleri yöneticilerinin çoğu (9/12)'u, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere çözüm önerilerini “Dil Eğitimi” olarak belirtmişlerdir. Sivil toplum örgütleri yöneticileri, düşüncelerini şu cevaplarla ifade etmişlerdir:

ST1: “Öncelikli olarak iyi bir dil eğitimi verilmelidir.”

ST3: “Dil problemini ... aydınlatmak için seminerler verilmeli kurslar düzenlenmeli”

ST5: “Mevcut GEM’ler dil öğrenim merkezleri olarak evrilerek bir süre daha işletilebilir.”

ST6: “Bu sorunlarla baş edebilmemiz için öğrenciler ve velilerinin Türkçeyi daha iyi öğrenmeleri gerekmektedir. Bunu başarabilmek için kapatılan geçici okullarda dil merkezleri kurulabilir.”

ST8: “Öğrenciler ve aileler de dil öğrenme sürecine alınmalıdır. Bu konuda sivil toplum kuruluşlarından faydalanılabilir.”

ST9: “Türkçe eğitimin artırılması”

ST10: “Öncelikle dil probleminin çözülmesi gerekir. Öğrencilere neden Türkçe öğrenmeleri gerektiği tam manasıyla bildirmeli ve yaşatmalıdır. Öğrenci velilerine Türkçe eğitimin gerekliliği konusunda seminerler düzenlenmelidir. Türkçe dil kursları açılmalı ve eğitimin dil eğitici uzmanları tarafından kontrol edilmelidir. Türkçe dil eğitimi için gerekli materyaller her yaşa uygun olarak hazırlanmalıdır.”

ST11: “Hem Suriyeli hem de Türk öğrencilere onları aydınlatmak için dil eğitimi seminerleri verilmeli kurslar düzenlenmelidir.”

ST12: “Suriyeli öğrencilerin en azından bir yıl boyunca sadece Türkçe dersi almaları gerekir. Bu şekilde uyum probleminin en azından belirli bir kısmı aşılmış olur.”

Görüşme yapılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin bir kısmı (4/12)’ü, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere yönelik çözüm önerisi düşüncelerini “kaynaştırma” olarak belirtmişler ve düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

ST3: “Uyum sorunu... Uyum sorununu çözmek için seminerler ve kurslar düzenlenmeli; yaşadıkları yerin örf, âdet, gelenek ve görenekleri Suriyeli öğrencilere anlatılmalıdır.”

ST10: “Kaynaştırma çalışmalarının artırılması gerekir.”

ST11: “Yaşadıkları bölgelerin örf, âdet, gelenek ve görenekleri anlatılmalıdır.”

ST12: “Suriyeli öğrenciler ülkelerinden farklı bir ülkeye gelmektedirler. Müslümanlar olarak ne kadar benzerliklerimiz olsa da, yaşam tarzımız farklı, örf ve âdetlerimiz, gelenek ve göreneklerimiz farklıdır. Öğrencilerin bu duruma uyum sağlayabilmeleri için bizim öğrencilerimizle kaynaşmaları gerekir. Bunun için de bizim öğrencilerle birlikte olacak şekilde sık sık güzel etkinlikler yapılması, bu etkinliklerin gönüllülük esasına dayandırılarak değil de bir program dâhilinde gerekir.”

Sivil toplum örgütleri yöneticilerinin diğer bir kısmı da (2/12)’si, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere yönelik çözüm önerisini “Ekonomik Destek” olarak belirtmişler ve düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

ST2: “Müfredat hazırlanırken bu öğrencilerin maddi ihtiyaçlarına destek olunmalı...”

ST10: “... Ekonomik yetersizliklerin giderilerek öğrencilerin bir işte çalışmaya başlamaları engellenmeli.”

Görüşme yapılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin (1/12)’i, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere yönelik çözüm önerisi olarak “Öğrenci İhtiyaçlarına Cevap Vermek” ve “Olumsuz Sıfatlardan Soyutlamak” olarak belirtmiştir. Bu yönetici, düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

ST2: “ Öğrencinin ülkesindeki maddi ve manevi bağlarından koparılmadan sosyal, duyuşsal alanlarındaki ihtiyaçlarına cevap verilmelidir. Bu insanların üzerindeki Suriye'deki mevcut sistemin tavrı sosyal medyada işlenerek öğrencilerin olumsuz sıfatlardan soyutlanmaları gerekir.”

Sivil toplum örgütleri yöneticilerinin (1/12)’i de, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere yönelik çözüm önerisini “Öğrenci Merkezli Çalışmalar Yürütmek” ve “Eğitime Katılmayanları Eğitime Dâhil Etmek” olarak belirtmiştir ve konu ile ilgili düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

ST5: “ Suriyeli öğrencilerin özel durumlarını takip etmek üzere Suriyeli eğitimcilerin de aktif görev aldığı bir komisyon oluşturularak her okul için ayrı ayrı öğrenci merkezli raporlar hazırlanabilir. Raporlar doğrultusunda her öğrencinin özel durumu göz önünde bulundurularak çalışmalar yürütülebilir. Eğitime katılmayan, özellikle kız öğrenciler, tespit edilerek mümkünse örgün öğretim programlarına, değilse de açık öğretim programlarına kayıtlarının yapılması önem arz etmektedir.”

Diğer bir sivil toplum örgütü yöneticisi (1/12)’i de, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere yönelik çözüm önerisini “Psikolojik Destek” olarak belirtmiş ve düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

ST12: “Bu öğrencilerimize psikolojik destek mutlaka verilmelidir. Doktor olmasa bile, okullardaki rehber öğretmenler aracılığı ile özellikle savaştan en çok etkilenenlerden başlamak üzere psikolojik destek vermek zorundayız.”

Son olarak sivil toplum örgütü yöneticilerin (1/12)’i de, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere yönelik çözüm önerisini “İrkçılık Probleminin Çözümü” olarak belirtmiş ve düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

ST10: “İrkçılık problemi eğitim, seminer ve bilinçlendirme ile çözülebilir.”

4.2. Gaziantep’teki, Suriyeli Öğrencilerin Dilsel Entegrasyonun Yeterliliğine İlişkin STK’lerin Görüşleri ve Yapılan Uygulamalara İlişkin Bulgular

“Türkçe Dil Eğitiminin Suriyeli Öğrencilerin Entegrasyonu İçin Yeterliliği” teması altında görüşmelerin analizi sonucunda ortaya çıkan kodlar Tablo 4.4.’de gösterilmiştir.

Tablo 4.4.

“Türkçe dil eğitiminin Suriyeli öğrencilerin entegrasyonu için yeterliliği” teması

Tema	Kodlar	F
Türkçe dil eğitiminin Suriyeli öğrencilerin entegrasyonu için yeterliliği	Yeterli değil	9
	Yeterli	2
	Bir nebze	1

Araştırmaya katılan sivil toplum örgütleri yöneticileri ile yapılan görüşmelerde yöneticilere, Türkçe dil eğitiminin Suriyeli öğrencilerin entegrasyonu için yeterli olup olmadığı sorulmuştur.

Yapılan görüşmeler sonucunda, Türkçe dil eğitiminin Suriyeli öğrencilerin entegrasyonu için yeterli olup olmadığının değerlendirmesi sonucunda araştırmaya katılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin büyük çoğunluğu Suriyeli öğrenciler için Türkçe dil eğitiminin yeterli olmadığını, az bir kısmı Suriyeli öğrenciler için Türkçe dil eğitiminin yeterli olduğunu ve bir tanesi de Suriyeli öğrenciler için Türkçe dil eğitiminin bir nebze yeterli olduğunu belirtmiştir.

Soruyu cevaplandıran sivil toplum örgütleri yöneticilerinin büyük çoğunluğu (9/12)’u, Suriyeli öğrenciler için Türkçe dil eğitiminin “yeterli

olmadığını” belirtmiştir. Sivil toplum örgütleri yöneticileri, düşüncelerini şu cevaplarla ifade etmişlerdir:

ST1: “Yeterli değil. GEM’deki öğrencilerin Türkçe seviyesi çok zayıf olduğundan Türk okullarına geldiklerinde ciddi problemler yaşanmaktadır. Şu anda 10. sınıf 11. sınıf seviyesinde olup da hâlen Türkçesi zayıf olan öğrenci bulunmaktadır. Son birkaç yıldır dil konusuna Millî Eğitim tarafından önem verilmektedir.”

ST3: “Türkçe dil eğitimi yeterli değil. Bir yıl sadece Türkçe dersi görmeleri lazım.”

ST4: “Yeterli olduğu kanaatinde değilim. Gramer düzeyinde eğitim veriliyor ancak Türkçe konuşma pratiği konusu zayıf kalmaktadır.”

ST5: “Dil eğitimleri yeterli olmadığı gibi yalnızca 1., 5. ve 9. sınıflarda Türkçe öğrenmelerinin beklenmesi olumsuz etkilere sebep olabilmektedir.”

ST6: “Hayır düşünmüyorum. Çünkü mecburi değil keyfi bir sistem olmuş durumda. Örneğin Almanya’daki bir Suriyeli öğrenci 6 ayda dil öğreniyor, Türkiye’de ise bu süre 6 yılı buluyor. Bu nedenle Türkçenin zorunlu olması ve Suriyeli öğrencilerin sıkı bir dil kampına alınmaları gerekmektedir.”

ST8: “Geçici Eğitim Merkezlerindeki çalışmalar yetersizdi. Süreç gösterdi ki okullarda bu süreç ve uyum daha da kısalıyor ve daha da etkili oluyor.”

ST9: “Hayır düşünmüyorum.”

ST11: “Özellikle bizim bölgede Suriyeli öğrenciler çok yoğun olduğundan Türkçe dil eğitimi yeterli bir şekilde verilemiyor. Özellikle ara sınıfta gelen öğrenciler problem oluyor. Sadece bir yıl Türkçe dersi görmeleri lazım. Ücretsiz dil kursu çalışması yapılmalıdır.”

ST12: “Hayır yeterli bulmuyorum.”

Görüşme yapılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin az bir kısmı da (2/12)si, Suriyeli öğrenciler için Türkçe dil eğitiminin “yeterli olduğunu” ifade etmişler ve düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

ST7: “Dil eğitimi noktasında yeterli olduğunu gözlemliyoruz.”

ST9: “Evet yeterli.”

Son olarak sivil toplum örgütleri yöneticilerinin (1/12)’i de görüşme sonucunda, Suriyeli öğrenciler için Türkçe dil eğitiminin “bir nebze yeterli olduğunu” belirtmiş ve konu ile ilgili düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

ST2: “Mevcut okullarda ancak okul yönetimlerinin özel gayretleri ile bir nebze olmakta. Yasal mevzuat yeniden gözden geçirilmeli, dil öğretmek özel bir beceri gerektiğinden bu ders öğretmenleri ekonomik olarak desteklenip özel kurslarla yetiştirilmeli. Suriye’den gelen öğrenciler orta sınıf tabakasından gelen öğrenciler olup dil öğretiminde bu, göz önünde bulundurulmalıdır. Savaş bitse dahi bu insanlar iki ülke arasında köprü olacaklar. İletişimin sağlam olması için Türkçe eğitime önem verilmeli. Sivil toplum kuruluşları ve resmî kurumlar eğitici ve bilgilendirici dil çalışmalarını farklı yöntemlerle öğretme konusunda çalışmalar yapmalı. Konu ile ilgili sosyal projeler üretilip uygulanmalı.”

“Suriyeli Öğrencilerin Dilsel Entegrasyonu Konusunda Yapılan Uygulamalar” teması altında görüşmelerin analizi sonucunda ortaya çıkan kodlar Tablo 4.5.’de gösterilmiştir.

Tablo 4.5.

“Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda yapılan uygulamalar” teması

Tema	Kodlar	f
Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda yapılan çalışmalar	Dil eğitimi	5
	Yok	4
	Kültürel tanıtım	1
	Sohbetler	1

Araştırmaya katılan sivil toplum örgütleri yöneticileri ile yapılan görüşmelerde yöneticilere, Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda yapılan uygulamaların neler olduğu sorulmuştur.

Yapılan görüşmeler sonucunda, Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda yapılan çalışmalar değerlendirmesi sonucunda sivil toplum örgütü yöneticilerinin yarısına yakını dilsel entegrasyon konusunda dil eğitimi çalışmalarının olduğunu belirtmişlerdir. Sivil toplum örgütü yöneticilerinin bir kısmı dilsel entegrasyon konusunda çalışmalarının olmadığını ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden sonra sivil toplum örgütü yöneticilerinden bir tanesi de Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda kültürel tanıtım yaptıklarını

belirtmiştir. Son olarak bir sivil toplum örgütü yöneticisi de Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda sohbetler yaptıklarını ifade etmiştir.

Soruyu cevaplandıran sivil toplum örgütleri yöneticilerinin çoğu (5/12)'i, Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda “Dil eğitimi” çalışmalarının olduğunu belirtmişlerdir. Sivil toplum örgütleri yöneticileri, düşüncelerini şu cevaplarla ifade etmişlerdir:

ST1: “Türkçe eğitimi vermekteyiz.”

ST3: “Ücretsiz dil kursu çalışması yapıyoruz.”

ST5: “Program kapsamında özellikle dil eğitimleri ve hızlandırılmış müfredat eğitimleri vermekteyiz.”

ST6: “Dil eğitimi vermekteyiz.”

ST10: “Öğrencilere Türkçe öğrenme kursları ve seminerleri düzenliyoruz.”

Görüşme yapılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin bir kısmı (4/12)'ü, Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda çalışmalarının olmadığını belirtmişlerdir ve düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

ST3: “Bu konuda çalışmamız bulunmamaktadır.”

ST8: “Sivil toplum kuruluşların dilsel entegrasyon konusunda ciddi çalışmaları yok, daha çok insani yardım konusunda çalışmaları var.”

ST11: “Dernek olarak bizim bölgede bu yönde bir faaliyetimiz olmadı. Biz genellikle maddi yönden yardımda bulunduk.”

ST12: “Çalışmamız yoktur. Dernek, vakıf, STK ‘nin denetimsiz olarak yapılacak uyum çalışmalarının fayda sağlayacağını düşünmüyorum.”

Sivil toplum örgütleri yöneticilerinden bir tanesi (1/12)'i, Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda “Kültürel Tanıtım” çalışmalarının olduğunu belirtmiş ve düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

ST10: “Öğrencilere kültürümüzü ve manevî değerlerimizi tanıtan diziler izletiyoruz. Bu diziler dil öğretmekle beraber kültürümüzü ve manevi değerlerimizi tanıtıyor.”

Son olarak sivil toplum örgütü yöneticilerin (1/12)'i de, Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda “Sohbet” çalışmalarının olduğunu belirtmiş ve düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

ST2:“ Öğrenci velilerini gerek dinleyici gerekse konuşmacı olarak sohbetlerimize davet ederek iletişimin güçlü olması ve kaynaşma için çalışmalarımız mevcuttur.”

4.3. Gaziantep'teki Suriyeli Öğrencilerin Okul Ortamında Türk Öğrencilerle Entegrasyonunda Karşılaşılan Sorunlara Dair STK'lerin Görüşleri ve Çözüm Uygulamalarına İlişkin Bulgular

“Türk Öğrencilerin Suriyeli Öğrencilere Yönelik Tutumları” teması altında görüşmelerin analizi sonucunda ortaya çıkan kodlar Tablo 4.6.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.6.

“Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumları” teması

Tema	Kodlar	F
Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumları	Ayrımcılık	4
	Küçümseme	3
	Irkçılık	1
	Nefret	1
	Ön yargı	1
	Kavgı	1
	Kabul etmeme	1
	Önce olumlu şimdi olumsuz	1
	Yetişkin etkisiyle olumsuz	1
	Aynı inanç değerlerini taşıyanlar için olumlu diğerleri için olumsuz	1

Araştırmaya katılan sivil toplum örgütleri yöneticileri ile yapılan görüşmelerde yöneticilere, Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumlarının nasıl olduğu sorulmuştur.

Yapılan görüşmeler sonucunda, Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumlarının nasıl olduğu değerlendirmesi sonucu araştırmaya katılan sivil

toplum örgütleri yöneticilerinin bazı Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik ayrımcılık tutumunda olduğunu; ikinci çoğunlukta yöneticiler Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencileri küçümseme tutumunda olduklarını ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden sonra bir yönetici öğrencilerin ırkçılık tutumunda olduklarını; bir diğer yönetici öğrencilerin nefret, ön yargı ve kavga tutumlarında olduklarını; bir başka yönetici de öğrencilerin kabul etmeme tutumunda olduklarını; diğer bir yönetici öğrencilerin önce olumlu şimdi olumsuz tutumda olduklarını, bir başka yönetici öğrencilerin olumluyken yetişkin etkisiyle olumsuz tutumlarda olduklarını ve son olarak başka bir yönetici ise öğrencilerin hem olumlu hem de olumsuz tutumlarda olduklarını belirtmişlerdir.

Soruyu cevaplandıran sivil toplum örgütleri yöneticilerinin büyük çoğunluğu (4/12)'ü, Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik "ayrımcılık" tutumunda olduklarını belirtmişlerdir. Sivil toplum örgütleri yöneticileri, düşüncelerini şu cevaplarla ifade etmişlerdir:

ST3: "Maalesef genel bir ayrımcılık var."

ST6: "Sınıftaki Suriyeli öğrencilerinin sayısı arttıkça uyum süreci de zorlaşıyor. Suriyeli öğrenciler kendi aralarında Arapça konuşmaya başlıyorlar ve bu konu ister istemez Türk öğrencilerle aralarında ayrımcılık oluşuyor."

ST8: "İlkokullarda ciddi bir sorun görünmüyor, ortaokul ve orta öğretimde gruplaşmalardan kaynaklanan ayrımcılık olabiliyor."

ST11: "Çok olmasa da ayrımcılık gibi hareketler olabiliyor."

Görüşme yapılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin bir kısmı da (3/12)'ü, Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik "küçümseme" tutumunda olduklarını ifade etmişler ve düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

ST3: "Maalesef genel bir ayrımcılık var küçümseme var. Onları hakir görme var."

ST10: "Türk öğrenciler Suriyeli öğrencilere kötümser, cahil vb. gözle bakıyorlar. Bu gibi problemlerin kaynağı iletişimin iki taraf arasında dil yetersizliğinden dolayı sağlıklı olmaması."

ST11:“ Çok olmasa da küçümseme, hakir görme gibi hareketler olabiliyor.”

Görüşme yapılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin biri (1/12)'i, Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik “ırkçılık” tutumunda olduklarını belirtmiş ve düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

ST10:“... Türk ve Suriyeli öğrenciler arasında ırkçılık probleminin olması (Lise ve üniversitede).”

Sivil toplum örgütleri yöneticilerinin bir tanesi de (1/12)'i, Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumlarının “nefret”, “ön yargı” ve “kavga” olduklarını belirtmiş ve düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

ST1:“Maalesef toplumda yer alan Suriyelilere yönelik nefret söylemi okullarda da aynı şekilde olmakta, Suriyelilere önyargıyla yaklaşılmakta, özellikle liselerde sudan bahanelerle kavganın sebebi olmaktadır.”

Görüşme yapılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin diğer bir tanesi de (1/12)'i, Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik “kabul etmeme” tutumunda olduklarını belirtmiş ve düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

ST3:“Ülkemize göç ile gelenlerin önemli bir kısmı 18 yaş altındakilerden oluşmakta. Ülkemizdeki bu yaş grubundakiler genelde yabancıyı kabul etmemekte, ergenliğe geçiş sürecinde olduğu için ciddi problemler yaşanması sonucunda Suriyelilerle ilgili olarak istenmeyen davranışlar sergilemektedirler.”

Sivil toplum örgütleri yöneticilerinden başka bir tanesi de (1/12)'i, Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumlarını “önce olumlu şimdi olumsuz” olarak belirtmiştir. Bu yönetici de, düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

ST4:“ Önceden olumlu iken şu an itibariyle olumsuzla dönüşmüştür.”

Başka bir sivil toplum örgütü yöneticisi (1/12)'i de, Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik “yetişkin etkisiyle olumsuz” tutumunda olduklarını belirtmiş ve konu ile ilgili düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

ST5:“ Öğrenciler arasında önemli sorunlar olmadığı kanaatindeyim. Gözlemlediğim bazı gerginlikler çocuklar arasında yaşanması tabii gerginlikler. Yetişkinlerin, eğitimcilerin çocuklar arasında yaşanan hadiselerle Suriyeli-Türk olarak değerlendirecek müdahaleleri olayın çözümünü zorlaştırmaktadır.”

Son olarak bir diğerk sivil toplum örgütü yöneticisi (1/12)'i de, Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik “aynı inanç değerlerini taşıyanlar için olumlu diğerkleri için olumsuz” tutumunda olduklarını belirtmiş ve konu ile ilgili düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

ST12: “Aynı inanç değerlerini taşıyan ve bunun şuurunda olan öğrenciler açısından herhangi bir sorun yok. Ama toplumun diğerk kanadının Suriyeli öğrencilere bakışı olumsuz ve menfi gibi.”

“Türk Öğrenciler ile Suriyeli Öğrencilerin Kaynaşması İçin Yapılabilecek Çalışmalar” teması altında görüşmelerin analizi sonucunda ortaya çıkan kodlar Tablo 4.7.’de gösterilmiştir.

Tablo 4.7.

“Türk öğrenciler ile Suriyeli öğrencilerin kaynaşması için yapılabilecek çalışmalar” teması

Tema	Kodlar	f
Türk öğrenciler ile Suriyeli öğrencilerin kaynaşması için yapılabilecek çalışmalar	Sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler	8
	Eğitimler	4
	Irkçı söylemlerden uzak durma	2

Araştırmaya katılan sivil toplum örgütleri yöneticileri ile yapılan görüşmelerde yöneticilere, Türk öğrenciler ile Suriyeli öğrencilerin kaynaşması için yapılabilecek çalışmaların neler olabileceği sorulmuştur.

Yapılan görüşmeler sonucunda, Türk öğrenciler ile Suriyeli öğrencilerin kaynaşması için yapılabilecek çalışmaların değerlendirmesi sonucu sivil toplum örgütü yöneticilerinin çoğunluğu, öğrencilerin kaynaşmaları için sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler yapılabileceğini belirtmişlerdir. Sivil toplum örgütü yöneticilerinin bir kısmı da, öğrencilerin kaynaşmaları için eğitimler yapılabileceğini ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden sonra son olarak sivil toplum örgütü yöneticilerinden az bir kısmı da öğrencilerin kaynaşması için ırkçı söylemlerden uzak durulması gerektiğini belirtmişlerdir.

Soruyu cevaplandıran sivil toplum örgütleri yöneticilerinin çoğu (8/12)'i, Türk öğrenciler ile Suriyeli öğrencilerin kaynaşması için gerçekleştirilebilecek çalışmalar konusunda “sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler” yapılabileceğini belirtmişlerdir. Sivil toplum örgütleri yöneticileri, düşüncelerini şu cevaplarla ifade etmişlerdir:

ST1: “Bunu engellemek için de okul bazında basit küçük projeler yapılmalı, sosyal ve kültürel etkinliklerde Türk ve Suriyeli öğrenciler kaynaştırılmalıdır.”

ST2: “ Sosyal projelerle sorumluluk verilip kaynaşmanın önündeki engeller aşılmalı, eğitimde çevre ve aile faktörü çok iyi analiz edilmeli.”

ST3: “ Birlikte seyahat, birlikte piknik, hediyeleşmeler, sosyal etkinlikler yapılmalı.”

ST4: “ Sosyal yardımlaşma ve dayanışma içinde olunmalıdır. Aynı şehirdeki öğrencilerin birbirinin evinde kalması sağlanabilir.”

ST8: “ Özellikle öğrenciler arasında beş yerli, beş yabancı öğrenciden oluşan gönüllü gruplar oluşturularak sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere, gezilerle uyum sürecine destekler verilebilir.”

ST9: “Ortak sosyal ve sportif aktiviteler düzenlenebilir.”

ST10: “Kaynaştırma ve kültürel faaliyetler, öğrenciler arasındaki problemi çözebilir. Tanışma programları tertip edilebilir. Sosyal faaliyetler artırılabilir.”

ST11: “Kaynaşmayı sağlamak için birlikte sosyal etkinlikler yapılmalıdır. Geçmiş yıllarda öğrencilerimizle birlikte eski ve kullanılmayan giyim eşyalarını toplayıp Suriyeli kardeşlerimize vermiştik.”

Görüşme yapılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin bir kısmı (4/12)'ü, Türk öğrenciler ile Suriyeli öğrencilerin kaynaşması için “eğitimler” konusunda çalışmaların yapılabileceğini belirtmişler ve düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

ST3: “ Önce veliler ve öğretmenler eğitilmeli.”

ST5: “ Eğitimcilerin bu konuda pedagojik eğitimlerinin artırılması gerektiğini düşünüyorum.”

ST11: “ Öğretmenlere, velilere ve öğrencilere bu yönde eğitimler verilmeli .”

ST12: “ Bu konuda öğretmen olarak bizlere büyük görevler düşmektedir. Bu olumsuz davranışları yıkma konusunda Türk öğrencilerimize devamlı tavsiyelerde bulunmalıyız. Bizim öğrencilere empati seansları düzenlemeli, kendilerini Suriyeli öğrencilerimizin yerlerine koymalarını ve düşünmelerini sağlamalıyız.”

Son olarak sivil toplum örgütleri yöneticilerinin (2/12)’i de görüşme sonucunda, Türk öğrenciler ile Suriyeli öğrencilerin kaynaşması için “ırkçı söylemlerden uzak durma” konusunda çalışmaların yapılabileceğini belirtmişler ve konu ile ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

ST3: “Her türlü ırkçı söylemden uzak durulmalı”

ST11: “ İrkçı söylemden uzak durmak önemli bir durum.”

4.4. Gaziantep’teki Suriyeli Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunda Uyum Aktörlerinin (Kamu Kurumları, Politika Yapıcılar, STK’ler) Faaliyetlerine Dair STK’lerin Görüşlerine İlişkin Bulgular

“Uyum Aktörlerinin (Kamu Kurumları, Politika Yapıcıları, STK’ler) Suriyeli Öğrencilerin Uyumuna Yönelik Yürüttüğü Faaliyetlerin Değerlendirilmesi” teması altında görüşmelerin analizi sonucunda ortaya çıkan kodlar Tablo 4.8.’de gösterilmiştir.

Tablo 4.8.

“Uyum aktörlerinin (kamu kurumları, politika yapıcıları, STK’ler) Suriyeli öğrencilerin uyumuna yönelik yürüttüğü faaliyetlerin değerlendirilmesi” teması

Tema	Kodlar	F
Uyum aktörlerinin (kamu kurumları, politika yapıcılar, STK’ler) Suriyeli öğrencilerin uyumuna yönelik yürüttüğü faaliyetlerin değerlendirilmesi	Olumlu	10
	Olumsuz	2

Araştırmaya katılan sivil toplum örgütleri yöneticileri ile yapılan görüşmelerde yöneticilere, uyum aktörlerinin (kamu kurumları, politika yapıcıları,

STK'ler) Suriyeli öğrencilerin uyumuna yönelik yürüttüğü faaliyetler hakkında bilgileri olup olmadığı ve bunları nasıl değerlendirdikleri sorulmuştur.

Yapılan görüşmeler sonucunda, uyum aktörlerinin (kamu kurumları, politika yapıcıları, STK'ler) Suriyeli öğrencilerin uyumuna yönelik yürüttüğü faaliyetlerin değerlendirilmesi sonucuna araştırmaya katılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin büyük çoğunluğu yapılan faaliyetlerin olumlu olduğunu, az bir kısmı da yapılan faaliyetlerin olumsuz olduğunu belirtmiştir.

Soruyu cevaplandıran sivil toplum örgütleri yöneticilerinin büyük çoğunluğu (10/12)'u, uyum aktörlerinin (kamu kurumları, politika yapıcıları, STK'ler) Suriyeli öğrencilerin uyumuna yönelik yürüttüğü faaliyetlerin olumlu olduğunu belirtmiştir. Sivil toplum örgütleri yöneticileri, düşüncelerini şu cevaplarla ifade etmişlerdir:

ST1: "Şahsî olarak birtakım faaliyetlerden haberdarım. Halk Eğitim Merkezleri kanalıyla dış kaynaklı projeler kapsamında dil ve mesleki anlamda kurslar uyum anlamında faydalıdır."

ST2: "Çalışmalar olumlu olup ancak toplumun geniş tabakalarına yayılıp kabullenmesi için sosyal projelerle STK'lerin bu konuda biraz güçlendirilip inisiyatif almaları sağlanmalıdır."

ST3: "Genel olarak olumlu fakat bazı ayrımcı, ırkçı, kışkırtıcı konuşmalar ve sosyal medya kullanıcıları var. Bunlar kamu tarafından engellenmelidir."

ST4: "Olumlu değerlendiriyorum. Suriyeli öğrencilerle beraber ailelerine yönelik okullarda Türkçe eğitimi yapılıyor."

ST7: "Kısmen bilgimiz var. Bu konuda yürütülen çalışmalar takdire değer."

ST8: "Evet var, olumlu değerlendiriyorum ama her konuda olduğu gibi bu konuda da düşe kalka yol alıyoruz. Toplum olarak bu konuda ciddi politikalarımız yok. Hep kervan yolda diziliyor bizde. Ama yine de mülteci konusunda dünya devletleri içinde en iyisi biziz. Sebebi de inancımızdan kaynaklanan ensar-muhacir merkezli anlayışımızdır."

ST9: "Çok güzel faaliyetler var. Millî Eğitim Bakanlığı koordinasyonunda yapılmasını öneriyorum."

ST10: “Evet var. Şu an için iyi olduğunu düşünüyorum. Ama daha fazla Türkçe eğitimi verilebilir. Kaynaştırma çalışmaları artırılabilir Faaliyetler güzel ama kesinlikle yeterli değil.”

ST11: “Genel olarak güzel çalışmalar oluyor. Fakat sayı fazla olunca çözüm de zaman alıyor. Bir de kamuda görev yapan bazı arkadaşlarımız da bazen cahilce bazen de ırkçılık yaparak bu sürece sekte vurabiliyorlar. Bence bu kadarının olması da normal. Genel anlamda düşündüğümüzde yine de büyük sıkıntılar olmadı.”

ST12: “MEB’in yaptığı uyum çalışmalarını olumlu, ama yetersiz buluyorum. Bakanlığın bu konunun kaynağına inmesi gerekiyor. Üstte bir takım çalışmaları yapıp aşağıya uygulamak sorunu çözmez. Mutlaka işin merkezinde olanları dinleyip onların çözüm önerilerini uygulaması gerekir. Sivil toplum örgütlerinin öğrenci entegrasyonu çalışmaları eğer MEB kontrolünde olacaksa çok faydalı çalışmalar olacağını düşünüyorum. Ama her dernek, vakıf, STK’nin denetimsiz olarak yapacakları uyum çalışmalarının fayda sağlayacağını düşünmüyorum. Çünkü bunlar kendi programlarını uygulayacağından fayda yerine zarar vermiş olabiliriz.”

Görüşme yapılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin az bir kısmı da (2/12)’si, uyum aktörlerinin (kamu kurumları, politika yapıcılar, STK’ler) Suriyeli öğrencilerin uyumuna yönelik yürüttüğü faaliyetlerin olumsuz olduğunu ifade etmişler ve düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

ST5: “Özellikle bazı konularda yürütülen uyum çalışmaları başarılı olamamaktadır. Temelde gelecek kaygısı bu başarısızlığın temel sebebidir. Geçici Koruma Statüsündeki Misafir olarak tanımlanmaları ve siyasî aktörlerin her fırsatta ülkelerine dönecekleri yönündeki açıklamaları Suriyelilere yönelik yürütülen entegrasyon çalışmalarını etkisiz kılmaktadır. Özellikle kapsamlı, yapısal konularda başarılı olamadıklarını düşünmekteyim.”

ST6: “Genel olarak olumsuz. Dil sorunu çözülmeli. Türk halkı ile sağlıklı bir diyalog ortamı kurulmalı. Adabımuaşeret öğretilmeli; toplum içinde, kamuda, sokakta, parkta neyin nasıl ve insanların tepkisine maruz kalmadan ne şekilde yapılabileceği uzun süreli bir çalışmayla öğretilmeli. Dini eğitim verilmeli, özellikle kardeşlik ve ırkçılık üzerine.”

“Suriyeli Öğrencilerin Uyumu Bağlamında STK’lerin Yürüttüğü Faaliyetler” teması altında görüşmelerin analizi sonucunda ortaya çıkan kodlar Tablo 4.9.’de gösterilmiştir.

Tablo 4.9.

“Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında STK’lerin yürüttüğü faaliyetler” teması

Tema	Kodlar	F
Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında STK’lerin yürüttüğü faaliyetler	Uyum çalışmaları	6
	Dil eğitimi	4
	Yardım	3
	Sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler	2
	Yer temini	1
	GEM'lerin açılması	1
	Eğitim programları düzenleme	1
	Müfredat iyileştirme	1

Araştırmaya katılan sivil toplum örgütleri yöneticileri ile yapılan görüşmelerde yöneticilere, Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında STK’lerin süreçteki etkisi ve yürüttüğü faaliyetlerin neler olduğu sorulmuştur.

Yapılan görüşmeler sonucunda, Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında STK’lerin süreçteki etkisi ve yürüttüğü faaliyetlerin değerlendirmesi sonucu en çok yürütülen faaliyetin uyum çalışmaları olduğu belirtilmiştir. Uyum çalışmalarından sonra dil eğitimi verildiği ifade edilmektedir. Bu çalışmalardan sonra yürütülen faaliyetlerin yardım faaliyetleri olduğu belirtilmektedir. Sivil toplum örgütleri yöneticilerinin az bir kısmı da Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında sosyal, kültürel ve sportif etkinlik faaliyeti yaptıklarını ifade etmişlerdir. Sivil toplum örgütleri yöneticilerinden biri de, Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında yer temini yapıldığını, bir başka yönetici kültürel paylaşım yapıldığını, bir diğer yönetici de Bakanlıkla projeler yaptıklarını ve son olarak bir başka yönetici de GEM'lerin açılması, eğitim programları düzenleme ve müfredat iyileştirme çalışmaları yaptıklarını belirtmiştir.

Soruyu cevaplandıran sivil toplum örgütleri yöneticilerinin yarısı (6/12)’sı, Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında STK’lerin yürüttüğü faaliyetleri “Uyum Çalışmaları” olarak belirtmişlerdir. Sivil toplum örgütleri yöneticileri, düşüncelerini şu cevaplarla ifade etmişlerdir:

ST1: “ STK’ler uyum problemini çözmede çok iyi rol almışlardır....Vakfı 4 yıla yakın resmî ve parasız eğitimler vererek Suriyelilerin topluma uyumu konusunda katkıda bulunmuştur.”

ST2: “Öğrencilerin uyumu için ailelere rehberlik yapılmakta. İstenmeyen davranışlar üzerinde sürekli bilgi paylaşımı yapılmaktadır.”

ST6: “Biz temsilciliğimizde Suriyeliler ile uyum programı yapmaktayız.”

ST9: “...entegrasyon çalışmaları yapılmakta.”

ST10: “Her iki milletin ortak değerlerini öğrencilere anlatarak kardeş millet olduğumuzu sözlü ve uygulamalı gösteriyoruz. Dinde birlik, tarihte birlik, coğrafyada birlik vb.. Memur, esnaf ve diğer STK mensuplarını Suriyeli aile ve öğrencilerle bir program dâhilinde bir araya getirerek kaynaşmayı ve kültürel birliği hedefleyen programlar yapıyoruz.”

ST11: “ Suriyeli kardeşlerimizin uyum süreçlerine büyük katkı sağlanmıştır. En azından sosyal patlamaları engellemiştir.”

Görüşme yapılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin bir kısmı (4/12)’ü, Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında STK’lerin yürüttüğü faaliyetleri “Dil Eğitimi” olarak belirtmişler ve düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

ST1: “Özellikle Türkçe kursları konusunda ve ilmî yönüyle öne çıkmış kişilere kendi ihtisas alanıyla ilgili kendilerini ifade edebilecek imkânı oluşturmuşlardır.”

ST6: “ Türkçe dil eğitimi.”

ST9: “Gençlik Spor Bakanlığı ile birlikte projeler yürütülmektedir. Dil eğitimi verilmekte...”

ST10: “Dil problemini aşmak için okullarımızda ve eğitim merkezlerimizde ücretsiz Türkçe dil eğitimi veriyoruz. Öğrencilerimizi okullarda takip ederek entegre olmalarını hızlandırıyoruz. Okullarımızda ve diğer eğitim merkezlerimizde veliler toplantısı düzenleyerek velilerimize Türkçe öğrenmenin gerekliliğini ifade ediyoruz.”

Sivil toplum örgütleri yöneticilerinin az bir kısmı (4/12)’ü, Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında STK’lerin yürüttüğü faaliyetleri “Sosyal, kültürel ve Sportif Etkinlikler” olarak belirtmişler ve düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

ST3: “Onlarla yapılan ortak piknik, gezi gibi faaliyetler uyumu artırmaktadır.”

ST4:“ Türk- İslam kültürünü onlarla paylaşıyor ve kültürler arası diyalogu pekiştirici birer unsur olan Suriyeli kaanat önderleri ile beraber söyleşiler yapıyoruz.”

ST6:“ ...sosyal aktiviteler.”

ST8:“Gençlik ve Spor Bakanlığının gençlik projeleri kapsamında kitap kahve projemiz var, projenin kitap kahve kısmı değerlendirildi. Aslında içerik olarak dezavantajlı öğrencilerin ve yabancı uyruklu öğrencilerin uyumu da vardı. Ama kitap kahve projesi içerisinde gezi, piknik ve sinema günleri etkinliklerinde Suriyeli öğrencileri de değerlendirmeyi planlıyoruz.”

Görüşme yapılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin diğer az bir kısmı da (3/12)'ü, Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında STK'lerin yürüttüğü faaliyetleri “Yardım” olarak belirtmişler ve düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

ST2:“Yapılan yardımlar da onlara kardeş olduğumuz fiilen hatırlatılmakta.”

ST10:“Okumak isteyen ama maddi imkânsızlıklardan dolayı okuyamayan yetim ve öksüz öğrencilere eğitim imkânı sağlıyor ve eğitim süresinde onlara her türlü imkânı sağlıyoruz. Ayrıca ailelere temel gıda desteği sağlayarak çocuklarını eğitime sevk ediyoruz.”

ST11:“Belki eğitim yönünden çok katkımız olmasa da sosyal, maddi ve manevi yönden derneklerimizin büyük yardımı olmuştur.”

Sivil toplum örgütleri yöneticilerinin (1/12)'i, Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında STK'lerin yürüttüğü faaliyetleri “Yer Temini” olarak belirtmiştir. Bu yönetici, düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

ST2:“ Bu öğrencilerin derslerine yardım etmek ve yer temini açısından ... Gaziantep Şubesi olarak ilk katta bunlara yardımcı olunmakta. Misafirhanemizde kalan Suriyelilerin kendi aralarında ilmî ve sosyal çalışmalar yapmaları için planlama yapıldı. Suriye’de üniversite öğrenimi görenlerin bilgi ve becerilerini diğerlerine verebilmeleri için çalışma yapıldı.”

Son olarak bir sivil toplum örgütü yöneticisi (1/12)'i de görüşme sonucunda, Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında STK'lerin yürüttüğü faaliyetleri “GEM'lerin açılması”, “Eğitim Programları Düzenleme” ve “Müfredat İyileştirme” olarak belirtmiştir. Bu yönetici düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

ST5: “Sürecin başında GEM’lerin açılması ile ilgili politika yapıcılara sürekli raporlar sunulmuştur. GEM’lerin açılması ile birlikte 16 GEM, MEB protokolü kapsamında kurumumuzca desteklenmiştir. Vakıf ve dernek merkezlerimizde süreli eğitim programları, kurslar, seminerler, çalıştaylar düzenlenmektedir. Suriyeli öğrencilere uygulanan müfredatlar incelenerek bulgular raporlaştırılmıştır. Müfredatların iyileştirilmesi ile ilgili kurum ve kuruluşlara öneriler sunulmaktadır”

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular ile kaynak taramasıyla erişilen araştırma sonuçlarının kıyaslamaları yapılarak tartışılmıştır. Araştırmanın ana problemi ve alt problemlerinin her birine yönelik bulgular kısaca belirtilmiş ve ilgili konuda yapılan araştırmalarla benzerlikleri veya farklılıkları ortaya konmuştur.

5.1. Gaziantep'teki “STK Temsilcilerinin”, Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Sürecinde Yoğun Olarak Yaşadığı Problemlere İlişkin Görüşlerine ve Çözüm Önerilerine Yönelik Tartışmalar

Bu çalışmada, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadığı problemlere ilişkin ve çözüm uygulamalarına yönelik sivil toplum örgütü yöneticileriyle birebir yapılan görüşmelerle bu araştırmanın bulguları elde edilmiştir.

Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadığı problemlere ilişkin elde edilen bulgulara göre; Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak en çok dil problemi yaşadıkları belirtilmiştir. Dil probleminden sonra da uyum sorunu yaşandığı ifade edilmektedir. Bu problemlerden sonra Suriyeli öğrencilerin yoğun olarak yaşadığı problemler okulu bırakma ve ekonomik

problemler olarak belirtilmektedir. Sivil toplum örgütleri yöneticileri çoğunluğunun yanı sıra, az bir kısmı da Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde kültürel farklılık, arkadaşları tarafından kullanılma, öğretmen yetersizliği, yetersiz yasal mevzuat, planlamanın geç yapılması, ırkçılık ve ikamet problemi yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Sivil toplum örgütleri yöneticilerinden ikisi de, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde sorun yaşamadıklarını belirtmiştir.

Bu çalışma sonucu Levent ve Çayak (2017) birlikte yapmış oldukları “Türkiye’deki Suriyeli Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri” adlı çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Levent ve Çayak (2017), çalışmalarında Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlarda en fazla dil engeli, daha sonra da sırasıyla kayıt sistemi, uyum sıkıntısı, tanıtma belgesinin olmayışı ve denklik sorunu olarak belirtmişlerdir. Bununla beraber Erdem (2017) de “Sınıfında Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öğretimsel Sorunlar ve Çözüme Dair Önerileri” isimli çalışmasında çalışmamıza benzer en büyük ve temel sorunun dil sorunu olduğunu ifade etmiştir.

Gencer (2017) çalışmasında, elde ettiğimiz Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere benzer sonuç olarak, Suriyeli çocukların eğitim süreçlerinin önündeki engellerin; dil sorunu, toplumsal kabul ve uyum sorunu, eğitime erişim ve katılım sorunu, öğretmen sorunu, koordinasyon eksikliği, müfredat ve öğretim materyalleri, fiziksel altyapı sorunları, yoksulluk ve çocuk işçiliği sorunu olduğunu ifade etmiştir.

Ayrıca Emin (2016), Taştan ve Çelik (2017), Yüce (2018), Çakmak (2018) ve Türkay (2019)’ın ulaştığı sonuçlar elde ettiğimiz sonuçlara benzerlik göstermektedir.

Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadığı problemlere ilişkin çözüm uygulamalarına yönelik elde edilen bulgulara göre; Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere yönelik en çok

dil eğitimi çözüm önerisi sunulmuştur. Dil eğitiminden sonra da kaynaştırma önerisi ifade edilmektedir. Bu önerilerden sonra çözüm önerisi olarak ekonomik destek belirtilmektedir. Sivil toplum örgütleri yöneticileri çoğunluğunun yanı sıra, az bir kısmı da Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadıkları problemlere yönelik çözüm önerisi olarak öğrenci ihtiyaçlarına göre çalışmalar yürütmek, eğitime katılmayanları dâhil etme ve ırkçılık problemi çözümü olarak ifade etmişlerdir.

Bu çalışma sonucuna benzer şekilde Kılıç ve Gökçe (2018), Dryden-Peterson (2015) da yaptıkları çalışmalarda sığınmacı öğrencilerin akademik başarının artırılması için neler yapılabileceği ile ilgili olarak birtakım öneriler dile getirmişlerdir. Dil probleminin çözülmesi, ayrı bir sınıfta ve ayrı bir eğitime tabi tutulmaları, uyum eğitimi ya da hazırlık eğitimi verilmesi, çocukların öncelikle temel ihtiyaçlarının giderilmesi, iletişimin ve kültürel etkileşimin sağlanması gerektiği gibi.

Gencer (2017) çalışmasında, elde ettiğimiz çözüm önerilerine benzer olarak şu önerileri yapmıştır; Türkçe öğrenme konusunda imkânlar yaratılmalı. Yeni topluma, yeni hayata, yeni okul ortamlarına ve yeni duruma adaptasyonun sağlanmasına (değişim ajanı rolü kapsamında) destek olunmalı.

Ayrıca Taştan ve Çelik (2017) yapmış olduğu çalışmada şu önerilerde bulunarak bulgularımızı desteklemiştir: Türkçesi zayıf olan Suriyeli öğrenciler için, bir tür hazırlık sınıfı oluşturulması önerilmektedir. Devlet okullarında Türk öğrencilerle Suriyeli öğrenciler arasında kaynaşma olması için ortak sosyokültürel etkinlikler.

5.2. Gaziantep'teki "STK Temsilcilerinin", Suriyeli Öğrencilerin Dilsel Entegrasyonunda Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri ve Çözüm Uygulamalarına Yönelik Tartışmalar

Türkçe dil eğitiminin Suriyeli öğrencilerin entegrasyonu için yeterli olup olmadığı değerlendirmesinde sivil toplum örgütleri yöneticilerinin büyük çoğunluğu, Suriyeli öğrenciler için Türkçe dil eğitiminin yeterli olmadığını, az bir kısmı, Suriyeli öğrenciler için Türkçe dil eğitiminin yeterli olduğunu ve bir tanesi de Suriyeli öğrenciler için Türkçe dil eğitiminin bir nebze yeterli olduğu sonucuna ulaşıldığını belirtmişlerdir.

Bu çalışma sonucu Yüce (2018) "Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyeli Öğrencilerin Okula Uyumları" adlı çalışmasıyla benzerli göstermektedir. Yüce (2018), çalışmasında öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin eğitimi için yeterlilik düzeyinin düşük olduğu görülmüştür. Katılımcılar, farklı bir dil bilen öğrencilere Türkçe öğretimi konusunda yeterli donanıma sahip olmadıklarını, dil bilmeyen birine ders anlatma yöntemlerini bilmediklerini ve bu tür öğrencilerle baş etmek için psikolojik olarak hazır olmadıklarını dile getirmişlerdir.

Barın'ın (2019) STK yöneticileriyle yapmış olduğu görüşmelerde Türkçe dil eğitiminin yeterli olmadığı belirtilmiştir. Bu durum bulgularımızı desteklemektedir.

Ayrıca Emin (2016) ve Tanrıkulu (2017)'nin ulaştığı sonuçlarda elde ettiğimiz bulgulara benzerlik göstermektedir.

Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda yapılan çalışmalar değerlendirmesinde sivil toplum örgütü yöneticilerinin yarısına yakını dil eğitimi çalışmalarının olduğunu belirtmişlerdir. Sivil toplum örgütü yöneticilerinin bir kısmı dilsel entegrasyon konusunda çalışmalarının olmadığını ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden sonra sivil toplum örgütü yöneticilerinden bir tanesi de Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda kültürel tanıtım yaptıklarını, bir sivil toplum örgütü yöneticisi de sohbetler yaptıklarını ifade etmiştir.

Barın (2019) yapmış olduğu çalışmasında STK temsilcileri, Türkiye için faydalı olan Suriyelilere dil kurslarında öncelik tanınması gerektiğini ve tam anlamıyla bir entegrasyon için çocukların dil eğitiminin de çok önemli olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle gerek MEB ile protokol yaparak gerek kendi imkânlarıyla dil eğitimi verdiklerini ve sohbetler yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Taştan ve Çelik (2017) STK'lerin her fırsatta Suriyeli çocukların eğitim sistemine erişimini artırmak için çaba sarf ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bulgularda çalışmamızı desteklemiştir.

5.3. Gaziantep'teki "STK temsilcilerinin", Suriyeli Öğrencilerin Okul Ortamında Türk Öğrencilerle Entegrasyonunda Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri ve Çözüm Uygulamalarına Yönelik Tartışmalar

Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumlarının nasıl olduğu değerlendirmesinde araştırmaya katılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin az bir çoğunluğu Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik ayrımcılık tutumunda olduğunu, ikinci çoğunluktaki yöneticiler öğrencilerin küçümseme tutumunda olduklarını ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden sonra bir yönetici öğrencilerin ırkçılık tutumunda olduklarını, bir yönetici de öğrencilerin nefret, ön yargı ve kavga tutumlarında olduklarını, bir başka yönetici de öğrencilerin kabul etmeme tutumunda olduklarını, bir diğer yönetici de öğrencilerin önce olumlu şimdi olumsuz tutumlarda olduklarını, bir diğer yönetici de öğrencilerin olumluyken yetişkin etkisiyle olumsuz tutumlarda olduklarını ve son olarak başka bir yönetici öğrencilerin hem olumlu hem de olumsuz tutumlarda olduklarını belirtmişlerdir.

Yüce (2018), araştırmasında çalışmamızı destekler nitelikte, Suriyeli öğrencilerin akranları tarafından kabullenici bir tutumla karşılaşmalarına rağmen bazı Türk öğrenciler tarafından dışlandıkları ve ayrıştırıcı bir tutuma maruz kaldıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

Keskinkılıç Kara ve Tüysüzer (2017), yapmış oldukları görüşmelerde katılımcılar, okuldaki öğrencilerin sığınmacı öğrencilere yönelik davranış sorunlarının ilk sırasını dışlama aldığı, ikinci sorunun ise alay etme olduğu ve bir kısmı da sorun yaşanmadığı yönünde ifadelerde bulunmuşlar. Bu bulgular çalışmamıza benzerlik göstermektedir.

Gencer (2017) 'de çalışmasında akran ilişkilerindeki önyargı, dışlanma, ayrımcılık, şiddet gibi olumsuz durumlar Suriyeli çocukları eğitim ortamlarından uzaklaştırabileceğini ifade etmiştir.

Ayrıca Alparşlan (2019) ve Türkay (2019)'ın ulaşımlı olduğu sonuçlar elde ettiğimiz sonuçlara benzerlik göstermektedir.

Türk öğrenciler ile Suriyeli öğrencilerin kaynaşması için yapılabilecek çalışmaların değerlendirmesinde sivil toplum örgütü yöneticilerinin çoğunluğu öğrencilerin kaynaşmaları için sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler yapılabileceğini belirtmişlerdir. Sivil toplum örgütü yöneticilerinin bir kısmı da öğrencilerin kaynaşmaları için eğitimler yapılabileceğini ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden sonra sivil toplum örgütü yöneticilerinden az bir kısmı da öğrencilerin kaynaşması için ırkçı söylemlerden uzak durulması gerektiğini belirtmişlerdir.

Taştan ve Çelik (2017) çalışmalarında; Türk öğrencilerden yalıtılmamaya özen göstermeli ve Türk öğrenciler ile kaynaştırmaya yönelik çalışmalar yapmalı şeklinde çalışmamıza benzer önerilerde bulunulmuş.

Yüce (2018), çalışmasında akran kabulünün Suriyeli öğrencilerin okula uyumunun olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Bu ifade de bulgumuzu desteklemektedir.

Gencer (2017), akran gruplarıyla kaynaşmayı sağlayan ve ayrımcılık-dışlanma durumlarına karşı koruyucu önleyici programları temel alan çocuk odaklı programlar geliştirilmeli şeklinde öneride bulunmuştur.

5.4. Gaziantep'teki "STK Temsilcilerinin", Suriyeli Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunda Uyum Aktörlerinin (Kamu Kurumları, Politika Yapıcılar, STK'ler) Faaliyetlerine İlişkin Görüşlerine Yönelik Tartışmalar

Uyum aktörlerinin (kamu kurumları, politika yapıcılar, STK'ler) Suriyeli öğrencilerin uyumuna yönelik yürüttüğü faaliyetlerin değerlendirilmesinde araştırmaya katılan sivil toplum örgütleri yöneticilerinin büyük çoğunluğu yapılan faaliyetlerin olumlu olduğunu, az bir kısmı da yapılan faaliyetlerin olumsuz olduğunu belirtmiştir.

Tanrıkulu (2017) yapmış olduğu çalışmada Eğitim konusunda önemli aktörlerden biri de sivil toplum kuruluşları olduğunu belirterek sorunlara sivil toplum kuruluşlarının olumlu katkılarının olacağını belirterek elde ettiğimiz bulguyu desteklemiştir.

Ayrıca Taştan ve Çelik (2017), Barın (2019), ve Türkay (2019)'ın ulaştığı sonuçlar elde ettiğimiz sonuçlara benzerlik göstermektedir.

Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında STK'ların süreçteki etkisi ve yürüttüğü faaliyetlerin değerlendirmesinde en çok yürütülen faaliyetin uyum çalışmaları olduğu belirtilmiştir. Uyum çalışmalarından sonra dil eğitimi verildiği ifade edilmektedir. Bu ifadelerden sonra yürütülen faaliyetlerin yardım faaliyetleri olduğu belirtilmektedir. Sivil toplum örgütleri yöneticilerinin az bir kısmı da, Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında sosyal, kültürel ve sportif etkinlik faaliyetleri yaptıklarını ifade etmişlerdir. Sivil toplum örgütleri yöneticilerinden biri de Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında yer temini yapıldığını, bir başka yönetici kültürel paylaşım yapıldığını, bir diğer yönetici de bakanlıkla projeler yaptıklarını ve son olarak bir başka yönetici de GEM'lerin açılması, eğitim programları düzenleme ve müfredat iyileştirme çalışmaları yaptıklarını belirtmiştir.

Taştan ve Çelik (2017) çalışmalarında, Suriyeli çocukların okullaştırılmasında devlet kurumları kadar sivil toplum örgütlerinin de aktif olarak

çalıştığını belirtmişlerdir. Sivil toplum kuruluşlarının yalnızca eğitim konularına odaklanmadıklarını Suriyeli çocukların acil ihtiyaçların ağır basmasına bağlı olarak barınma, sağlık, beslenme gibi konularla ilgilendiklerini ifade etmiştir. Bu ifadeler elde ettiğimiz bulguları desteklemektedir.

Türkay (2019), çalışmasında STK'lerin sosyal danışmanlıktan psikolojik danışmanlığa, sağlık danışmanlığından bazı eğitim faaliyetlerine, mültecilerin geçim kaynaklarını güçlendirebilecek birtakım faaliyetlere kadar geniş bir yelpazede hizmet sunduklarını belirtmiştir. Bu sonuçlarda çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

Barın (2019), sivil toplum örgütlerinin göçmenlere barınma sağlanması, hukuki ve toplumsal danışma ve eğitim programları sunulması; sağlık, kalkınma, danışma, yerleştirilme ve uluslararası yardımlara ulaşma gibi konularda yardım ettiklerini belirtmiştir.

BÖLÜM VI

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular ışında ulaşılan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuç

Temel amacı savaş nedeniyle Türkiye'ye gelmek zorunda kalan ve Gaziantep'e yerleşen Suriyeli sığınmacıların Türk eğitim sistemine entegrasyonunda yaşanan sorunlara ilişkin STK'lerin görüşleri ve çözüm önerileri incelenmek olan bu çalışmada; Gaziantep ilinde görev yapan 12 sivil toplum kuruluşu yöneticileri tespit edilmiş ve bu sivil toplum kuruluşlarının yöneticileriyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Türkiye'nin son yıllarda aldığı en ciddi kitlesel göçün Suriye üzerinden gerçekleştiği ve geri dönüş ihtimallerinin her geçen gün azaldığı düşünüldüğünde, her iki toplumun birbirine entegrasyonu önem kazanmaktadır. Suriyeli öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine entegrasyonu konusu da bu sürecin önemli bir parçasıdır. Yalnız Gaziantep ili özelinde değil; tüm ülkede eğitimde entegrasyon çalışmalarının hızlanmış olmasıyla birlikte bu çalışmanın sürece katkı sağlayacağı düşüncesi, çalışmaya değer katan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma bulgularına göre Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak en çok dil problemi yaşadıkları ortaya çıkmaktadır. Dil probleminden sonra da uyum sorunu yaşandığı, bu problemlerden sonra Suriyeli öğrencilerin yoğun olarak yaşadığı problemler okulu bırakma ve ekonomik problemler olduğu, daha sonra kültürel farklılık, arkadaşları tarafından kullanılma, öğretmen yetersizliği, yetersiz yasal mevzuat, planlamanın geç yapılması, ırkçılık ve ikamet problemi yaşadıkları tespit edilmiştir. Sivil toplum örgütleri yöneticilerinden ikisi de, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde sorun yaşamadıklarını belirtmiştir.

Dil problemi iletişimi zorlaştırdığı ve engellediği ortaya çıkmaktadır. Dil problemi öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci, öğrenci-yönetici, veli-yönetici şeklinde çok yönlü bir iletişim sorunu olarak görülmektedir. Dil probleminin temelinde; iyi bir dil eğitiminin sağlanamaması yatmaktadır.

Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadığı problemlere ilişkin çözüm önerileri olarak en çok dil eğitimi sunulmuştur. Dil eğitiminden sonra da kaynaştırma önerisi, bu önerilerden sonra ekonomik destek, öğrenci ihtiyaçlarına göre çalışmalar yürütmek, eğitime katılmayanları dahil etme ve ırkçılık problemi çözümü olarak ifade etmişlerdir.

Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak en çok dil problemi olduğu için en çokta dil eğitimi önerisi sunulmuştur. Bu problem gerek kamu kurumları gerekse sivil toplum kuruluşlarının iyi bir dil eğitimi çalışmasıyla aşılacağı düşünülmektedir.

Suriyeli Sığınmacıların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunda sivil toplum örgütleri yöneticilerinin büyük çoğunluğu Suriyeli öğrenciler için Türkçe dil eğitiminin yeterli olmadığını, az bir kısmı Türkçe dil eğitiminin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu tespitler sonucunda Suriyeli öğrenciler için uygulanan dil eğitimi tekrar gözden geçirmek gerekiyor.

Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda yapılan çalışmalar değerlendirmesinde sivil toplum örgütlerinin yarısına yakınının dil eğitimi çalışmalarının olduğunu, bir kısmının da dilsel entegrasyon konusunda çalışmalarının olmadığı tespit edilmiştir. Sivil toplum örgütleri yaptıkları dil eğitimi çalışmasıyla, dil eğitiminin önemine işaret etmekte.

Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik farklı tutumlarda olmaktadır. Türk öğrencileri çoğunlukla ayrımcılık tutumunda oldukları, daha sonra küçümseme tutumunda oldukları, bu ifadelerden sonrada ırkçılık, nefret, ön yargı, kavga,kabul etmeme tutumunda oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca bazı öğrencilerin önce olumlu şimdi olumsuz, olumluyken yetişkin etkisiyle olumsuz veya hem olumlu hem de olumsuz tutumlarda oldukları da belirtilmiştir. Suriyeli öğrencilerin entegrasyonlarında Türk öğrencilerin rolü ve etkisi önemlidir. Bu nedenle entegrasyon sürecinde Suriyeli öğrenciler ile beraber Türk öğrencileri de ayrıca ele alınabilir.

Türk öğrenciler ile Suriyeli öğrencilerin kaynaşması için sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler yapmak, eğitimler gerçekleştirmek ve ırkçı söylemlerden uzak durulması gerektiği tespit edilmiştir. Suriyeli öğrencilerin entegrasyonunda eğitimle beraber sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerinde önemli olduğu fark edilmiştir.

Uyum aktörlerinin (kamu kurumları, politika yapıcılar, STK'ler) Suriyeli öğrencilerin uyumuna yönelik yapılan faaliyetlerin olumlu olduğu ifade edilmiştir. Sivil toplum kuruluşları çok fazla ve farklı boyutlarda faaliyetlerde bulunmuşlar. Yapılan faaliyetlerde en çok uyum çalışmaları, daha sonra dil eğitimi vermekteler. Bu faaliyetlerden sonra yardım faaliyetleri, sosyal, kültürel ve sportif etkinlik, yer temini, kültürel paylaşım, Bakanlıkla projeler ve eğitim programları düzenleme ve müfredat iyileştirme çalışmaları yapıldığı tespit edilmiştir. Bu durum Suriyeli

öğrencilerin entegrasyonu konusunda sivil toplum kuruluşlarının önemini ve etkisini göstermektedir.

6.2. Öneriler

1. Suriyeli öğrencilerin Türk Eğitim sistemine entegrasyonu konusunda yapılan politikalar geliştirilebilir.

2. Dil eğitimi gözden geçirilerek ve geliştirilerek, okul öncesi eğitimden başlanarak etkin Türkçe öğretim faaliyetleri gerçekleştirilebilir.

3. Türk öğrenciler ile Suriyeli öğrencileri kaynaştıracak etkinlikler ve projeler geliştirilebilir.

4. STK temsilcilerinin öneri ve fikirleri kamu kurumlarında değerlendirilebilir.

5. Kamu kurumları STK'ler ile Suriyeli öğrenciler üzerine ortak projeler gerçekleştirebilir.

6. STK'ler tarafından yürütülen entegrasyon faaliyetleri teşvik edilerek ödüllendirilebilir.

7. Araştırma farklı illerde ve farklı boyutlarda ele alınarak yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abu-Rayya, H. M. (2013). "Psychological and socio-cultural adaptation of immigrant and national adolescents in Australia: A test of the acculturative stress hypothesis". *American Journal of Applied*.
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göçmenlerin Kültürel Entegrasyonu, Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler Ve Öneriler*, Wald Dünya Yerel Yönetim Ve Demokrasi Akademisi Vakfı, 171-194.
- AFAD,(2018). *Açıklamalı Terimler Sözlüğü*, <https://www.afad.gov.tr/tr/23792/Aciklamali-Afet-Yonetimi-Terimleri-Sozlugu?kelime=ge%C3%A7ici+koruma> (05.06.2019).
- Akatay, A. (2008).Gönüllü kuruluşların insan kaynakları sorunlarına eğitsel bir çözüm. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*,3(1), 115-137.
- Akçay, R. C. (2003). Küreselleşme, eğitimsel yoksunluk ve yetişkineğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 159. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimler/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/159/akcay.htm adresinden 13 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). "Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul". *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1, 58-83.
- Aksoy, Z. (2012). “Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.
- Alpaydın, Y. (2005). Türkiyede STK’ların yetişkin eğitime katkısı. *Sivil Toplum Dergisi*,3(12), 81-90.
- Altın Soran, B. (2010). *Sivil toplum kuruluşlarının kadınlara yönelik çalışmalarının sosyolojik açıdan incelenmesi(Diyarbakır örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Anderson, A., Hamilton, R., Moore, D., Loewen, S. ve Frater-Mathiesoni K. (2004). Issues of migration. R. Hamilton ve R. Moore (Editörler), *Education interventions for refugee children* (s.64-82). London: Routledge/Falmer.

- Anderson, A., Hamilton, R., Moore, D., Loewen, S. ve Frater-Mathiesoni K. (2004). Education of refugee children: Theoretical perspectives and best practice. R. Hamilton ve R. Moore (Editörler), *Education interventions for refugee children* (s.1-11). London: Routledge/Falmer.
- Aras, E. (2015). *Üniversite öğrencilerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Aslan, S. (2010c). Türkiyede sivil toplum (Elektronik Versiyon). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(31), 260-283.
- Ateş, H. ve Nohutçu, A. (2006). Kamu hizmeti sunumunda gönüllü kuruluşlar ve devlet. *SÜ İİBF Sosyal ve Elektronik Araştırmalar Dergisi*,6,245-276.
- Avcı, M. (2007). *Yönetişim çerçevesinde sivil toplum kuruluşlarının değişen rolü ve sivil toplum kuruluşları üzerine bir inceleme: Isparta ili örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bang, H. (2017). Iraqi refugee high school students' academic adjustment. *Diaspora, Indigenous, and Minority Education*,11(1),45-59.doi: 10.1080/15595692.2016.1202232.
- Barın, H. (2019). *Türkiyedeki Suriyelilerin entegrasyonunda sivil toplum örgütlerinin rolü (Ankara ili örneği)*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Bart, O., Hajami, D. ve Bar-Haim, Y. (2007). Predicting school adjustment from motor abilities in kindergarten. *Infant and Child Development*, 16, 597-615. doi: 10.1002/icd.514.
- Başaran, İ. E. (1996). *Türkiye eğitim sistemi*. Ankara: Yargı.
- Bedük, A., Usta, S. ve Kocaoğlu, M. (2006). Avrupa Birliğine giriş sürecinde Türkiye'de sivil toplum kuruluşları ve demokratikleşme sürecindeki misyonları. *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi*, 10(9), 52-64.
- Biber, A. (2009). Türkiyede sivil alanın darlığının tarihsel nedenleri üzerine bir değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*,11(3), 27-42.
- Buhs, E.S. ve Ladd, G.W. (2001). Peer rejection as an antecedent of young children's school adjustment: an examination of mediating processes. *Developmental Psychology*, 37(4), 550-560.
- Buz, S. (2008). Türkiye'deki sığınmacıların sosyal profili. *Polis Bilimleri Dergisi*, 10(4), 1-14.

- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Şirin, K., Çakmak, E. K., Demirel, F., (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (26. Baskı) Ankara:PegemAkademi Yayıncılık.
- Cihan, A. ve Doğan, İ. (2007). *Osmanlı toplum yapısı ve sivil toplum*. İstanbul: 3F.
- Coşkun, İ. Emin, M.N. (2018). *Türkiye’de Göçmenlerin Eğitimi: Mevcut Durum ve Çözüm Önerileri. İlke Politika Notu-3*. <http://ilke.org.tr/sites/default/files/yayin/pdf/politika-notlari/turkiyedegocmenlerin-egitimi-mevcut-durum-cozum-onerileri-pdf-ilke-org-tr.pdf> (08. 10.2019).
- Çabuk, D. (2009). *Türkiyede kurumsal sosyal sorumluluk: Sivil toplum kuruluşları yöneticilerinin tutumları üzerine bir araştırma*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çağlar, A. ve Onay, A. (2015). Entegrasyon/Uyum: Kavramsal ve Yapısal Bir Analiz. İçinde B. D. Şeker, İ. Sirkeci, & M. M. Yüceşahin (Eds.), Göç ve Uyum (pp. 33-63): *Transnational Press London*.
- Çaha, Ö. (1994). Osmanlıda sivil toplum. *A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*,49(3), 79-99.
- Çakmak,Ö. (2018). *Okul yöneticilerinin gözüyle Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri (Kilis ili örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Çakır, M. (2006). *Sivil toplum kuruluşları ile eğitim kurumları ilişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Çankaya, İ. (2005). *Sivil toplum örgütlerinin eğitim amaçlı faaliyetleri (Elazığ ili örneği)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Çiçekli, B. (2014). *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, 5. Bs. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Demirtaş-Zorbaz, S. (2016). *İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okula uyumu: bir model testi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirhan, Y. ve Aslan, S. (2015). "Türkiye'nin sınır ötesi göç politikaları ve yönetimi". *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 23-62.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(1):175-204.
- Doru, S. (2007). *Türkiyedeki belediyeler ile sivil toplum kuruluşlarının Avrupa Birliğine uyum sürecini desteklemeye yönelik işbirliği modelleri (Avrupa evi örneği)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya.

- Duman, T. (2016). Sosyal uyumu sağlamak için Suriyelilerin eğitiminin önemi. H.M. Paksoy, K. Sarıçoban, E. Yıldırımci, Ö. Özkan (Editörler), II. Ortadoğu konferansları: *Ortadoğu'daki çatışmalar bağlamında göç sorunu bildiri kitabının içinde* (ss. 46-54), 28-29 Nisan 2016.
- Dündar, S. (2010). *Eğitimde fırsatların eşitliği ve postmoderndeki dönüşümü (Türkiye örneği)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş*. Ankara: Anı Yayınları.
- Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: temel eğitim politikaları*. SETA. <https://setav.org/assets/uploads/2016/05/SuriyeliCocuklarınEğitimi.pdf> (Erişim tarihi: 27.11.2019).
- Emin, M.N. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Temel Eğitim Politikaları. *Analiz Dergisi*, SETA.
- Eraslan, L. (2008). *Türkiyede sivil toplum sorunsalı ve eğitim alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının değerlendirilmesi: Çağdaş yaşamı destekleme derneği, Türkiye eğitim gönüllüleri vakfı, (Türk-Eğitim-Sen örneği)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eraslan, L. (2011). *Sivil toplum ve eğitim (ESTK)*. Ankara: Maya Akademi.
- Erdem, D. (2008). *Sivil toplum kuruluşlarında etkinlik ölçümü (Türkiye örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Erdoğan, M.N. (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: toplumsal kabul ve uyum araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi.
- Erdoğan, M.N. (2017). *Suriyeliler Barometresi Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamının Çerçevesi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan Tosun, G. (2001). *Demokratikleşme perspektifinden devlet-sivil toplum ilişkisi*. İstanbul: Alfa.
- Erdoğan, Ü. (2011). *Sivil toplum kuruluşlarının yerel yönetimlerin karar alma sürecindeki rolü (Aydın ili örneği)*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Ergür, E. D. (2006). *Sivil toplum kuruluşları ve kültürel etkinlikleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gencer, T. E. ve Özkan, Y. (2017). "Göç Eden Çocukların Kayıp Nesil Olmalarını Engellemek: Suriyeli Çocukların Eğitim Sistemi Üzerinden Entegrasyonu ve Okul Sosyal Hizmeti Uygulamaları", Sosyal Sorunlar ve Sosyal Hizmetin

Geleceği, Uluslararası Sosyal Hizmet Kongresi (USHK17), 29-31 Mayıs 2017, Ankara, Türkiye.

Genç, A. (2011). *Sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olma güdülleri: Türk Kızılayı Eskişehir şubesi gönüllüleri üzerine bir araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Göç Terimler S. Bülent Çiçekli (ed.) http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf (Erişim Tarihi: 08.10.2019).

Göçler Çağı: *Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, Çev. Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Güder, N. (2004). *Sivil toplum örgütleri için iletişim, işbirliği ve kampanyayürütme kılavuzu*. Sivil Toplum Geliştirme Merkezi. <http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/s/i/sivil-toplumcunun-el-kitabi2.pdf> adresinden 26 Şubat 2019 tarihinde edinilmiştir.

Gülay, H. (2011). 5-6 yaş grubu çocuklarda okula uyum ve akran ilişkileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(36), 1-10.

Gürsel, M ve Hesapçıoğlu, M. (2008). *Eğitim bilimine giriş*. Konya: Eğitim Akademi.

Hamilton, R. (2004). Issues of migration. R. Hamilton ve R. Moore (Editörler), *Education interventions for refugee children* (s.83-96). London: Routledge/Falmer.

Hesapçıoğlu, M. ve Dündar, S. (2011). *Türkiye’de eğitimde fırsat eşitliği ve postmodernizm*. Konya: Eğitim Akademi.

<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/kanun2709-1.htm> adresinden 14 Eylül 2019 tarihinde edinilmiştir.

<https://www.ombudsman.gov.tr/suriyeliler/rapor.html#p=1> (Erişim tarihi: 11.09.2019).

http://www.meb.gov.tr/earged/unicef/Ortaogretime_Uyum_Programı_Pilot_Uygulama_ve_Degerlendirme_Raporu.pdf, Erişim tarihi: 21.10.2018.]

<https://data2.unhcr.org/en/documents/download/46184> (Erişim tarihi: 05.09.2019).

http://dhgm.meb.gov.tr/yayimler/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/160/tezcan.htm internet adresinden 12/10/2019 tarihinde edinilmiştir.

Işık, M. (2006). *Sivil toplum kuruluşları ve emniyet teşkilatı ilişkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Işıkoğlu-Erdoğan, N. ve Şimşek, Z.C. (2014). *Birinci sınıfa başlayan çocukların, velilerin ve öğretmenlerin okula uyumlarının incelenmesi*. International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education, 3(2), 62-70.
- İçduygu, A. Aksel, D.B. (2012). *Türkiye’de Düzensiz Göç*. Uluslararası Göç Örgütü Yayınları, Ankara.
- İğci, A. (2008) *Sivil toplum kuruluşu üyeliğinin siyasal katılma davranışı üzerindeki etkisi (Isparta örnek olayı)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- İnal, K. (2005). Türkiyede devlet destekli sivil toplum örgütlerinin eğitimde eşitsizliğe yaklaşımları. *Sivil Toplum Dergisi*,3(12), 39-50.
- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi. (1948). 10 Aralık 1948 http://www.meb.gov.tr/belirligunler/insan_haklari/bildirge.htm adresinden 14 Nisan 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Kabakuşak, D. (2014). *Küresel göç yönetişimi çerçevesinde türkiye’de göç olgusunun kurumsallaşması*. Artvin Çoruh Üniversitesi Hopa Uluslararası Sosyal Bilimler Konferansı, Artvin.
- Kağnıcı, D.Y. (2017). Suriyeli mülteci çocukların kültürel uyum sürecinde okul psikolojik danışmanlarına düşen rol ve sorumluluklar. *İlköğretim Online Dergisi*, 16(4), 1768-1776.
- Kap, D. (2014). "Suriyeli mülteciler: Türkiye'nin müstakbel vatandaşları". Akademik Perspektif, 30- 35.
- Kara, M. ve Dönmez Kara, C. Ö. (2015). "Türkiye’de göç yönetişimi: Kurumsal yapı ve işbirliği". *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 10(2).Psychology, 2(1), 1-6.
- Karaca, R. ve İkiz, F.E. (2014). *Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Çağdaş Bir Anlayış*. Nobel Akademi, Ankara.
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler*. (34. Baskı) Ankara:Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karakurt, R. (2011). *Avrupa Birliğine uyum sürecinde Türkiyede sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili yapısal ve yasal düzenlemeler ve sivil toplum kuruluşlarının farkındalığı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Karasu, M. A. (2016). "Şanlıurfa’da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Kentle Uyum Sorunu". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(3): 995- 1014.
- Kaştan, Y. (2015). Türkiye’de göç yaşamış çocukların eğitim sürecinde karşılaştığı problemler. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 216-229.

- Kaya, Ö. S. ve Akgün, E. (2016). *Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. İlköğretim Online, 15(4), 1311-1324.
- Kaygalak, S. (2009). *Kentin Mültecileri Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Kegel, K. (2009). Homesickness in international college students. G.R. Walz, Bleuerand R. K. Yep (Eds.), *Compelling counseling interventions: VISTAS 2009 içinde* (ss. 67-76). VA: American Counseling Association.
- KDK, (2018). *Türkiye'deki Suriyeliler-özel rapor*, Kamu Denetçiliği Kurumu.
- Kılıç, N. P. (2012). *Türkiyede eğitim alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının halkla ilişkiler uygulamaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kocalar, N. (2006). *Avrupa Birliği ile bütünleşme sürecinde Türkiyede sivil toplum kuruluşlarının yeri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ladd, G. W. ve Price, J. M. (1987). *Predicting children's social and school adjustment following the transition from preschool to kindergarden*. *Developmental Psychology*, 58(5), 1168-1189.
- Li, X. ve Grineva, M. (2016). "Academic and social adjustment of high school refugee youth in newfoundland". *Test Canada Journal*, 34(11), 51-71.
- McLachlan, D. A. ve Justice, J. (2009). "A grounded theory of international student well-being". *The Journal of Theory Construction and Testing*, 13(1), 27-32.
- MEB. (2014). *Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri*. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html (08.10.2019).
- MEB.(2017).Yabancı uyruklu öğrenciler .<http://www.memurlar.net/haber/685225/meb-den-yabancı-uyruklu-ogrencilerin-okula-kayit-yazisi.html> (05.06. 2019).
- Meray, A. E. (2007). *Türkiye'de uluslararası sivil toplum kuruluşlarının siyasal karar alma mekanizmalarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Migrant Integration Policy Index, (2015). Turkey. <http://www.mipex.eu/turkey> (Erişim tarihi: 17.03.2019).
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). T. C. Resmi Gazete 14574, 24 Haziran 1973.<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> adresinden 12 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.

- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2014b). *Ortaöğretime uyum programı pilot uygulama ve değerlendirme raporu*. [Çevrim-İçi: Prior, M. A. ve Niesz, T. (2013). Refugee children's adaptation to american early childhood classrooms: a narrative inquiry. *The Qualitative Report*, 18(20), 1-17.
- Noyan, C. (2007). *Türkiyede Avrupa Birliğine uyum sürecinde sivil toplum örgütlerinin yeri ve önemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Oktay, A. (2001). 21. yüzyılda yeni eğilimler ve eğitim. O. Oğuz, A. Oktay ve H. Ayhan (Ed.), 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi (s. 15-39). İstanbul: Sedar.
- Özalp, A. (2008). *Sivil toplum örgütlerinin toplumsal ve siyasal bakımdan önemi*. Yayınlanmamış Dernekler Denetçiliği Yeterlilik Tezi, İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Özdaşlı, K. (2007). *Sivil toplum kuruluşlarında toplam kalite yönetiminin uygulanabilirliği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Özet, İ. (2007). *Bir eğitim STK"sı modeli olarak Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Özsoy, E. (2010). *Liderlik davranışları ile cinsiyet ilişkisi: Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarında bir araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Prior, M. A. ve Niesz, T. (2013). *Refugee children's adaptation to american early childhood classrooms: a narrative inquiry*. *The Qualitative Report*, 18(20), 1-17.
- Rose, P. (2009). NGO provision of basic education: alternative or complementary service delivery to support access to the excluded? *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 39, 2, 219-233.
- Sam, D. L., ve Berry, J. W. (2010). "Acculturation: When individuals and groups of different cultural backgrounds meet". *Perspectives on Psychological Science*, 5(4), 472-481.
- Sağiroğlu, A. Z. (2016), "Türkiye'de Merkezi Göç Yönetimi", *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler*, WALD Yayınları: İstanbul, 45-71.
- Sarikaya, H.S. (2014). Belçika flaman bölgesi eğitim sisteminde Türk kökenli çocukların yaşadığı temel eğitim sorunlarının incelenmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 246-260.

- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Saygın, D. (2008). *Avrupa Birliği müzakere sürecine sivil toplum kuruluşlarının bakışı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Scholte, J. A. ve Keyman, F. (2005). *Küreselleşme ve sivil toplum, sivil toplum ve demokrasi konferans yazıları*, STK Eğitim ve Araştırma Birimi, 10, 1-23. Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Seven, S. (2011). Okula uyum öğretmen değerlendirmesi ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 29-42.
- Seydi, A.R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31:267-305.
- Sherry, M., Thomas, P. ve Chui, W. H. (2010). "International students: A vulnerable student population". *Higher Education*, 60(1), 33-46.
- Siyez, D. M. (2011). "Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya" içinde Yeşi İyaprak, B. (Ed.) Gelişimsel Yaklaşımlar, Ankara.
- Sönmez Akbey, S. (2006). *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde eğitimin fırsat eşitliği açısından değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Şen, S. (2008). *Yoksullukla mücadelede sivil toplum kuruluşlarının yeri ve önemi İzmir'de yoksullara yardım dernekleri üzerine bir çalışma*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Şişman, M. (2008). *Bireyi özgürleştirme süreci olarak eğitim*. İ. Abak, Yeni Anayasa'da eğitim ve özgürlükler: Panel kitabı (pp. 38-43). Ankara: Eğitim Bir Sen Yayınları.
- Tan, M. (1988). Eğitsel fırsat eşitliği: sosyolojik bir kavram olarak gelişimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi (AÜEBF) Dergisi*, 20(1-2), 245-259.
- Taştan, C. Çelik, Z. (2017). *Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Güçlükler ve Öneriler*. Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi, Ankara.
- TBMM-İHİK. (2018). *Göç ve Uyum Raporu*. Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu. TBMM, Ankara.

- Tekeli, İ. ve Erder, L. (1978). *İç Göçler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Tezcan, M. (2003). Cumhuriyetin 80. yılında ülkemizde eğitim sosyolojisi alanının durumu ve sivil toplum örgütleri. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 160, 63-70.
- Tomanbay, İ. (1999). *Sosyal Çalışma Sözlüğü-Toplumbilim, Ruhbilim, Eğitbilim, Yöntembilim, Nüfusbilim, Hukuk ve Ekonomi Boyutlarıyla*. Ankara: Selvi Yayınevi.
- Türk Kızılayı Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü. (2017). *2017 Yılı Göç İstatistikleri Raporu*, Ankara.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). T. C. Resmi Gazete, 2709, 9 Kasım 1982.
- Türkmen, F. (2002). *Eğitimin ekonomik ve sosyal faydaları ve Türkiyede eğitim ekonomik büyüme ilişkisinin araştırılması*, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Sektörler Ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü.
- TTK (2010). 18. Milli Eğitim Şurası kararları. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/18-milli-egitim-surasi/icerik/20>, adresinden 20 Haziran 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Uğurlugelen, Z. (2019). *Suriyeli çocuklara yabancı dil olarak türkçe öğreten "öğreticilerin" öz yeterlilik algılarının incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Ustabaş, P. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin okula uyumunda okul yönetimi ve öğretmenlerden beklentileri: Hopa ilçesi örneği* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Avrasya Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Yavuz, Ö. ve Mızrak, S. (2016). Acil durumlarda okul çağındaki çocukların eğitimi: Türkiye’de Suriyeli mülteci örneği. *Göç Dergisi*, 3(2) 175-199.
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk ve Suç*. Remzi Kitapevi: İstanbul
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yücekök, A. N., Turan, İ. ve Alkan, M. Ö. (1998). *Tanzimattan günümüze İstanbul’da sivil toplum kuruluşları*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Zerengök, D. (2016). *Uluslararası öğrencilerin; serbest zaman etkinliklerine aktif katılımları yoluyla sosyal uyumlarının analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Ziya, O. (2012). Mülteci-Göçmen Belirsizliğinde İklim Mültecileri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 99:229-240.

EKLER

EK-1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

GAZİANTEP'TEKİ SURİYELİ SİĞİNMACILARIN TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNE ENTEGRASYONUNDA YAŞANAN SORUNLARA İLİŞKİN STK'LARIN GÖRÜŞLERİ ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİN İNCELENMESİ

**BÖLÜM 1
KİŞİSEL BİLGİLER**

Cinsiyetiniz:

Yaşınız:

Eğitim durumunuz:

Mesleğiniz:

Sivil toplum kuruluşundaki yöneticilik süreniz:

**BÖLÜM 2
GÖRÜŞME SORULARI**

1. Gaziantep'te yaşayan Suriyeli öğrenciler hakkında ne söyleyebilirsiniz? Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadığı problemler nelerdir?
Sondaj: Yaşanan problemlere çözüm önerileriniz nelerdir?

2.Suriyeli öğrencilerin mevcut eğitim sistemine uyumları hakkında ne düşünüyorsunuz? Suriyeli öğrencilerin mevcut eğitim sistemine uyumlarında ne tür sorunlarla karşılaşıldı?

Sondaj: Bu sorunlara karşı ne tür çalışmalar yaptınız?

3. Türkçe dil eğitiminin Suriyeli öğrencilerin entegrasyonu için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

Sondaj: Suriyeli öğrencilerin dilsel entegrasyonu konusunda çalışmalarınız var mı?

4. Türk öğrencilerinin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumları nasıldır?

Sondaj: Türk öğrencilerinin Suriyeli öğrencilerin kaynaşması için neler yapılabilir?

5. Uyum aktörlerinin (kamu kurumları, politika yapıcılar, STK'lar) Suriyeli öğrencilerin uyumuna yönelik yürüttüğü faaliyetler hakkında bilginiz var mı?

Sondaj: Bunları nasıl değerlendiriyorsunuz?

6. Suriyeli öğrencilerin uyumu bağlamında STK'nızın süreçteki etkisi nedir? Suriyeli öğrencilerin uyumuna yönelik yürüttüğünüz faaliyetler var mı, varsa nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

Yusuf Tüfekçi 1977 yılında Kayseri Yahyalı'da doğdu. Niğde Üniversitesi - Eğitim Fakültesi - Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nden 1999 yılında mezun oldu. 2017' de ikinci üniversite olarak Anadolu Üniversitesi - İktisat Fakültesi - Uluslararası İlişkiler Bölümünü tamamladı. Yusuf Tüfekçi orta derecede İngilizce bilmektedir. 2003 yılında Niğde Çiftlik ilçesinde sınıf öğretmeni olarak başladığı mesleki hayatına, 2005 yılında okul müdürü, 2006 yılında şube müdürü, 2012 ilçe milli eğitim müdürü, 2014 il milli eğitim müdür yardımcısı olarak devam etti. 2018 yılından itibaren Kırıkkale İl Milli Eğitim Müdürü olarak görevini sürdürmektedir.

VITAE

Yusuf Tüfekçi was born in 1977 in Yahyalı, Kayseri. He graduated from Niğde University - Faculty of Education - Department of Primary School Teaching in 1999. In 2017, he completed Anadolu University - Faculty of Economics - Department of International Relations as the second university. Yusuf Tüfekçi is fluent in English. In 2003, he started his career as a class teacher in Niğde Çiftlik district and continued as school principal in 2005, branch manager in 2006, district national education director in 2012, and deputy national education director in 2014. Since 2018, he has been working as Kırıkkale Provincial Director of National Education.